

Bohemia

2014. ÁPRILIS–2015. MÁRCIUS
98 CZK • 3 EUR • 980 HUF

„ÉVKÖNYV”
„ROČENKA”

XXII. ÉVF. 1–4. SZÁM
www.bohemiabk.hu

Bohemia. Egy ország neve, Csehországé. És egy társaságé, a cseh kultúra magyarországi barátainak egyesületéé. Baráti körünk 1993 nyarán alakult. Célunk, hogy – miként a hidacska Světlában a Sázaván vagy az Erzsébet-híd a Dunán – összekössünk két partot, s hogy a magunk szerény eszközeivel átjárhatóvá tegyük a távolságot két nép, két kultúra, Prága és Budapest között. Ha csatlakozni kívánsz hozzánk, minden szerdán délután örömmel várunk törzshelyünkön, a Bem sörözőben (H-1027 Budapest, Bem rkp. 49.).

Bohemia. To je jméno jedné země, Čech. A také jméno jedné společnosti spolku maďarských přátel české kultury. Náš přátelský kruh vznikl v létě 1993. Naším cílem je spojit dva břehy, tak jako dva břehy spojují mosty: mosteček v Světlé nad Sázavou nebo Alžbetin most nad Dunajem. Svými skromnými prostředky bychom chtěli zkrátit vzdálenost mezi dvěma národy, dvěma kulturami, mezi Prahou a Budapeští. Jestliže se chcete k nám připojit, s radostí Vás uvítáme každou středu odpoledne na našem stálém místě v Bemově pivnici (H-1027 Budapest, Bem rkp. 49.).

Hommage à Bohumil Hrabal

Hrabal 100

Tomáš Mazal:
Maga Bondy vált szellemé

Brábek nyomdokain:
Beszélgetés
Svoboda Róberttel

Kocsis Péter:
Filip Topol emlékére

Interjú Juraj Chmiellel,
a Cseh Köztársaság
új nagykövetével

MELLÉKLETEK:

Cseh múzeum:
Franz Johann Joseph
von Reilly térképe

Gerencsér Péter:
Arany kezek.
A cseh animációs film
kezdetei

Oldřich Hamera:
Perličky na dně /
Gyöngyöcskék
a mélyben (balra fent)

Zdeněk Janda:
Ůnámítók / Pábitelé,
vegyes technika,
96x87cm (jobbra fent)

Ladislav Klusáček:
Kiváló tiszteletem,
Hrabal úr /
Veliká úcta pane
Hrabale,
akryl, rostlemez,
143x123 cm

Hrabal centenárium 2014

27. oldal

Hommage à Bohumil Hrabal – egy kiállítás képeiből	2
Közérdekű címek, telefonszámok	4
Bohemia tagtoborzó	5
Impresszum	5
Tagnévsor 2014-ben	6
Köszönet	6
Egyesületi hírek 2014–2015 (Molnár Éva)	8
In memoriam: Horváthné Oláh Irén	11
Hírek Csehországból 2014. január 1–december 31. (Molnár Éva)	12
Libereci mozzanatok – Radnóti megemlékezés (Rónai Katalin)	21
Sport hírek Csehországból 2014 (Molnár Éva)	22
Cseh kisváros: Broumov (Zachár Ottó)	24
Hrabal 100 – Hraballal repülni (Polgár László)	26
Válogatás a 2015. év cseh évfordulóiból (G. Kovács László)	30
A Budapesti Cseh Centrum 2014/2015. évi programjaiból	32
Martinů Strings Prague Budapesten (Dobozs Borbála)	34
1965 legjobb cseh filmjei (G. Kovács László)	35
Cseh és Szlovák Filmkarnevál (plakátok)	35
A Prágai Magyar Intézet 2014/2015. évi programjaiból	36
Maga Bondy vált szellemmé (Tomáš Mazal, fordítás: G. Kovács László)	38
Sörtötő (Kovács Gábor)	40
Receptek (Molnár Éva)	41
Pillanatképek a bohém Bohemia farsangsíratójáról (Fotó: Mudrák Gabriella, Zachár Ottó)	42
Švejk és a cseh nemzeti étel (Polgár László)	43
Brábek nyomdokain: Az irodalom kettős nagykövete. Beszélgetés Svoboda Róberttel (Polgár László)	44
Filip Topol emlékére (Kocsis Péter)	46
Interjú Juraj Chmiellel, a Cseh Köztársaság új nagykövetével (csehül és magyarul, fordítás: Molnár Éva)	48
Könyvújdonság: Cseh ételek (Molnár Éva)	51
Pünkösdi Vág-vártúra (Szabó Gábor)	52
Gótikus út keletre – Gondolatok a túra után (Ari Ilona, fotó: Molnár Éva, Zachár Ottó)	53
Hírünk a világban (Táborský deník, Český dialog, Felvidék ma)	55
Barátainkról, barátainktól a világban	59
A szerkesztőség postaládájából	60
Hommage à Bohumil Hrabal – egy kiállítás képeiből	62

MELLÉKLETEK:

Cseh múzeum: Franz Johann Joseph von Reilly térképe a morva
örgrófság hradischi és brünni járásáról (Zachár Ottó)
Gerencsér Péter: Arany kezek. A cseh animációs film kezdetei

Hommage à Bohumil Hrabal – Obrazy z výstavy Galerie La Femme	2
Důležité adresy, telefonní čísla	4
Jak vstoupit do Bohemie	5
Impressum	5
Seznam členů Bohemie do r. 2014	6
Poděkování	6
Z programů spolku Bohemia v r. 2014–2015 (Eva Molnárová)	8
In memoriam: Irén Horváthné Oláh	11
Zprávy z Čech od 1. ledna do 31. prosince ledna 2014 (Eva Molnárová)	12
Momentky z Liberce – Vzpomínka na Radnótiho (Katalin Rónai)	21
Sportovní zprávy z Čech v r. 2014 (Eva Molnárová)	22
České městečko: Broumov (Ottó Zachár)	24
Hrabal 100 – Létání s Hrabalem (László Polgár)	26
Česká výročí do r. 2015 (László G. Kovács)	30
Z programů Českého centra v Budapešti v r. 2014/2015	32
Martinů Strings Prague v Budapešti (Borbála Dobozs)	34
Nejlepší české filmy z r. 1965 (László G. Kovács)	35
Český a slovenský filmový karneval (plakáty)	35
Z programů Maďarského institutu v Praze v r. 2014/2015	36
Duchem Bondy sám se stával (Tomáš Mazal, překlad: László G. Kovács)	38
Pivní sázka (Gábor Kovács)	40
Recepty (Eva Molnárová)	41
Momentky z masopustní zábavy Bohemie (Foto: Gabriella Mudrák, Ottó Zachár)	42
Švejk a česká národní jídla – parodie (László Polgár)	43
Po Brábkových stopách: Rozhovor s Robertem Svobodou (László Polgár)	44
Na paměť Filipa Topola (Péter Kocsis)	46
Rozhovor s Jurajem Chmielem, s novým velvyslancem České republiky v Budapešti (česky a maďarsky, překlad: Eva Molnárová)	48
Knížní novinka: Česká jídla (Eva Molnárová)	51
Hrady nad Vahem – svatodušní výlet na Slovensku (Gábor Szabó)	52
Myšlenky po Gotické cestě na východ (Ilona Ari, foto: Eva Molnárová, Ottó Zachár)	53
O nás ve světě (z novin Táborský deník, Český dialog, Felvidék ma)	55
O našich přátelích, od našich přátel ve světě	59
Z poštovní schránky redakce	60
Hommage à Bohumil Hrabal – Obrazy z výstavy Galerie La Femme	62

PŘÍLOHY:

České muzeum – Franz Johann Joseph von Reilly: Okresy Brünn a
Hradisch v Moravském markrabství (Ottó Zachár)
Zlaté ruce. Začátky českého animačního filmu (Péter Gerencsér)

Juraj Chmiel nagykövet

str. 50.

Közérdekű címek, telefonszámok

A CSEH KÖZTÁRSASÁGBAN:

**Magyar Köztársaság
Nagykövetsége**
nagykövet: Pető Tibor
Pod hradbami 17, 160 00 Praha 6
tel.: +420-233-324-454
fax: +420-233-322-104
e-mail: mission.prg@kum.gov.hu
http://www.mfa.gov.hu/emb/prague

Prágai Magyar Intézet
(Kulturális Központ)
igazgató: Kiss Szemán Róbert
Rytířská 25-27, 110 00 Praha 1
tel.: +420-224-222-424
fax: +420-224-213-746
e-mail: info@hunginst.cz
www.magyarintezet.hu/praga

CSEHORSZÁGI MAGYAR SZERVEZETEK:

**Cseh- és Morvaországi
Magyarok Szövetsége (CSMMSZ)
Svaz Maďarů žijících v českých
zemích**
elnök: Rákóczi Anna
titkár: Farkas Éva
K Botiči 2, 101 00 Praha 10
tel.: +420-271-746-932
tel./fax: +420-271-746-913
e-mail: csmmsz@volny.cz
csmmsz-praha@csmmsz.org
www.csmmsz.org

**CSMMSZ
Prágai Alapszervezete**
elnök: Szaló Béla
K Botiči 2, 101 00 Praha 10
tel.: +420-602-102-345
tel./fax: +420-271-746-913
e-mail: csmmsz-
praha@csmmsz.org

**CSMMSZ
Brünni Alapszervezete**
elnök: Fazekas Mónika
Radnická 8, 602 00 Brno
mobil: +420-602-742-931
tel./fax: +420-541-241-062
e-mail: csmmsz-brno@csmmsz.org
www.mkic.cz

**Magyar Kulturális és
Információs Centrum, Brno**
Nyitva: hétfő: 16–18, szerda:
15–17 óra között
Radnická 8, 602 00 Brno
tel.: +420-541-241-062
e-mail: info@mkic.cz
www.mkic.cz

**CSMMSZ
Lovosicei Alapszervezete**
elnök: Pospíšilová Iveta
Školní 6, 410 02 Lovosice
tel.: +420-773-291-149
e-mail: csmmsz-
lovosice@csmmsz.org

**CSMMSZ
Ostravai Alapszervezete**
elnök: Rákóczi Anna
ul. 28. října 15,
702 00 Moravská Ostrava
tel.: +420-555-130-970
fax: +420-555-130-975
e-mail: csmmsz-
ostrava@csmmsz.org
www.madari-ostrava.cz

**CSMMSZ
Plzeňi Alapszervezete**
elnök: Kuczman Miklós
ul. J. J. Ryby 3, 323 22 Plzeň
mobil: +420-607-684-100

**CSMMSZ
Teplicei Alapszervezete**
elnök: Kulina Ferenc
Bohosudovská 1606/18,
415 02 Teplice
tel.: +420-605-953-600
e-mail: csmmsz-
teplice@csmmsz.org

**Rákóczi Alapítvány –
A Csehországi Magyarok
Kultúrájának és Művelődésének
Fejlesztéséért**
K Botiči 2, 101 00 Praha 10
tel.: +420-271-746-932
tel./fax: +420-271-746-913
e-mail: csmmsz-
praha@csmmsz.org
www.csmmsz.org

**Közép-európai Stúdiók
Tanszéke – Károly Egyetem
Katedra středoevropských studií
– FF Univerzity Karlovy**
Celetná 20, 116 36 Praha 1
tel.: +420-224-491-410
e-mail: madarstina-l@ff.cuni.cz
http://kses.ff.cuni.cz

**Ady Endre Diákkör (AED) –
Prága**
tel.: +420-720-659-729
e-mail: elnok@aed.cz
www.aed.cz

**Kazinczy Ferenc Diákklub
(KAFEDIK) – Brno**
Radnická 8, 602 00 Brno
tel.: +420-774-262-587
e-mail: kafedik@kafedik.net
www.kafedik.net

Görgey Artúr Társaság – Prága
elnök: Palágyi István György
Řež 45 Husinec Řež CZ-250 68
tel.: +420-220-940-190
fax: +420-266-172-086
e-mail: pas@ujv.cz
www.smartportal.hu/gat

**Csehországi Magyar Orvosok
Társulata**
elnök: MUDr. Dědinová Mária

Mattioliho 3274/3, 106 00 Praha 10
Tel.: +420-724-086-566
e-mail: maria.dedinova@seznam.cz

**Prágai Református Missziós
Gyülekezet**
lelkész: Éles György
www.reformata.cz

CSEHORSZÁGI MAGYAR SAJTÓ, RÁDIÓ:

Prágai Tükör
főszerkesztő: Kokes János Zoltán
K Botiči 2, 101 00 Praha 10
tel.: +420-271-746-932
tel./fax: +420-271-746-913
e-mail: csmmsz-praha@csmmsz.org
KokesJanos@seznam.cz
www.csmmsz.org

**Brünni Magyar Futár
Brněnský maďarský kurýr**
(kiadja a CSMMSZ Brünni
Alapszervezete)
Radnická 8, 602 00 Brno
tel./fax: +420-541-241-062
e-mail: info@mkic.cz
www.mkic.cz

A SZLOVÁK KÖZTÁRSASÁGBAN:

**Magyar Köztársaság
Nagykövetsége**
nagykövet: Dr. Balogh Csaba
Nad Lomom 28, 811 02 Bratislava
tel.: +421-259-205-200
fax: +421-254-435-484
e-mail: mission.pzs@kum.hu
www.mfa.gov.hu/emb/bratislava

**Magyar Köztársaság Kulturális
Intézete, Pozsony**
igazgató: Kollai István
Palisády 54, 811 06 Bratislava
tel.: +421-252-442-961
fax: +421-252-442-960
e-mail: bratislava@hunginst.sk
www.magyarintezet.hu/pozsony

Český spolek v Košicích
Regionální organizace Košice
Klub národnostních menšin
Elnök: Dagmar Takácsová
Stříbrný vítr – časopis
Hlavná 70, 040 01, Košice
tel./fax: +421-556-255-217
e-mail: csvk@mail.t-com.sk
www.cske.sk

Hirdetési tarifáink:

1/1 oldal 40.000 Ft + ÁFA
1/2 oldal 25.000 Ft + ÁFA
1/4 oldal 20.000 Ft + ÁFA
1/8 oldal 15.000 Ft + ÁFA

A borítókön elhelyezett hirdetéseknel
+ 20 % felárat számítunk fel.

MAGYARORSZÁGON:

**Cseh Köztársaság
Nagykövetsége**
nagykövet: Juraj Chmiel
(2014 őszétől)
1064 Budapest, Rózsa u. 61.
tel.: +36-1-462-5011
fax: +36-1-351-9189
e-mail: budapest@embassy.mzv.cz
www.mzv.cz/budapest

Cseh Centrum
igazgató: Michal Černý
(2015 márciusáig)
1064 Budapest, Szegeő u. 4.
tel.: +36-1-462-5066
fax: +36-1-351-9188
e-mail: ccbudapest@czech.cz
http://budapest.czechcentres.cz

**Szlovák Köztársaság
Nagykövetsége**
nagykövet: Rastislav Kácer
1143 Budapest, Stefánia út 22-24.
tel.: +36-1-460-9010
fax: +36-1-460-9020
e-mail: emb.budapest@mzv.sk

Szlovák Intézet
igazgató: Hushegyi Gábor
1088 Budapest, Rákóczi út 15.
tel.: +36-1-327-4000
fax: +36-1-327-4008
e-mail: si.budapest@mzv.sk
www.mzv.sk

**Prágai Sörlovagrend Kulturális
Egyesület**
alapító: Kocsis Péter
Český Krumlov,
Nové domovy 335/1
tel.: +36-20-286-2848
+420-728-571-792
e-mail: ezaz@volny.cz

Prodejna řemeslnických
výrobků z Maďarska

MOTTÓ:

„...s léte értelmét sem abban látja, hogy egyiküket a másik ellen segítse, hanem hogy a kető közt állva, tévhitektől szabadultán, nagyon szerény erővel és eredménnyel egyengesse a rokon szellemek esedékes találkozását s a ma is – annyi baj, gyűlölet és félreértés után – egymás felé tapogatva nyúló kezek összefonását...”

Dobossy László

BOHEMIA BARÁTI KÖR

A cseh kultúra magyarországi barátainak egyesülete

www.bohemiabk.hu

Törzshely:

Bem Söröző, H-1027 Budapest, Bem József rkp. 49.
tel.: +36-1-212-5738

Egyesületi órák minden szerdán:

18 és 21 óra között a Bem Sörözőben

Postacím:

Bohemia BK
H-1144 Budapest, Csertő u. 18. III/78.

Vezetőség (ügyvivők):

Zachár Ottó (egyesületi ügyek, utazások)
H-1144 Budapest, Csertő u. 18. III/78.
tel./fax: +36-1-364-8070 (o.)
mobil: +36-30-445-3169
e-mail: zachar.otto@chello.hu

Goldmann Ilona (tagsági ügyek)
H-1096 Budapest, Haller u. 68. IX/37.
tel.: +36-1-215-9413 (o.)
mobil: +36-20-363-9702
e-mail: ilonagoldmann@yahoo.com

Jónás Gábor (könyvelés)
tel.: +36-1-379-1849 (o.)

Molnár Éva (krónika, újság, tagnyilvántartás, hírlevél)
H-1082 Budapest, Leonardo da Vinci u. 4-6. IX/64.
tel.: +36-1-334-3360 (o.)
mobil: +36-30-627-5409
e-mail: molnarova111@gmail.com

Polgár László (újság, könyvkiadás)
H-1023 Budapest, Bíró Mihály u. 20.
tel./fax: +36-1-505-9824 (mh.)
mobil: +36-70-610-9797
e-mail: svejk55@gmail.com

Bohemia

PŘÁTELSKÝ KRUH BARÁTI KÖR

tagtoborzó

– miért jó, ha belépsz a Bohemia Körbe? –

1. INGYEN JUTHATSZ ÚJSÁGUNK REMEK SZÁMAIHOZ.
2. ELJÖHETSZ VELÜNK CSEHORSZÁGBA KIRÁNDULNI ÉS VÍZITÚRÁZNI.
3. SZERDÁNKÉNT KELLEMES TÁRSASÁGBAN, VELÜNK SÖRÖZHETSZ.

*Tagdíjunk 2015-ben 3000 Ft,
diákoknak és nyugdíjasoknak 2000 Ft.*

Csekkszámunk száma:
K&H BANK 10400205–02001478–00000000
1067 Budapest, Teréz körút 1.
Adószámunk: 18049866-1-41

Ízelítő 2015. évi programjainkból:

- BOHEMIA BATYUBÁL ✓
- KÖZGYŰLÉS ✓
- NYUGAT-CSEHORSZÁGI KIRÁNDULÁS
- GÓTIKUS KÖRÚT
ÉSZAK-FRANCIAORSZÁGBAN
- VÍZITÚRA A MOLDOVÁN
- CSEHORSZÁG VILÁGÖRÖKSÉGEI
NYOMÁBAN – KÖRÚT
- CSEH KARÁCSONY

Bohemia

Časopis pro přátele české kultury v Maďarsku
Vychází s využitím dotace MZV České republiky

Vydává: Přátelský kruh Bohemia

Odpovědný vydavatel: Ottó Zachár

Redaktoři: Eva Molnárová, László Polgár

Redakční kolegové: László G. Kovács,
Klára Molnárová (korektura)

Redakce: H-1082 Budapest, Leonardo da Vinci u. 4-6. IX/64.
e-mail: molnarova111@gmail.com; svejk55@gmail.com

Příprava pro tisk: Ágnes Veresová
ISSN 1219-0500

Vytištěno v tiskárně Pannónia s.r.o.

Na obálce: Světlá nad Sázavou, kreslil Edvard Herold

Bohemia

Folyóirat a cseh kultúra barátainak
Megjelenik a Cseh Köztársaság
Külügyminisztériumának támogatásával

Kiadja: a Bohemia Baráti Kör

Felelős kiadó: Zachár Ottó

Szerkesztők: Molnár Éva, Polgár László
Munkatársak: G. Kovács László,
Molnár Klára (korrektúra)

Szerkesztőség: H-1082 Budapest, Leonardo da Vinci u. 4-6. IX/64.
e-mail: molnarova111@gmail.com; svejk55@gmail.com

Tördelés és nyomdai előkészítés: Veres Ágnes
ISSN 1219-0500

Nyomda: Pannónia Nyomdaipari Kft.

A borítón: Světlá nad Sázavou, rajzolta: Edvard Herold

Tagnévsor 2014

Abaffy Györgyné
 Albert Csaba
 Ambrus Gyula
 Ambrus Gyuláné
 Antal Ildikó Márta
 Aranyosmaróthy Vilmos
 Aranyosné Tar Júlia
 Arday Lajos, Dr.
 Ari Ilona
 Babai Mihályné
 Bakó László, Dr.
 Bakos István
 Bakos Katalin
 Bartus Miklósné
 Benes Mária
 Blaskó Gabriella
 Blazsekné Horváth
 Zsuzsanna
 Bobis, Bela
 Bobis, Elisabeth
 Bodnár Géza
 Bolevác Csaba
 Bordás Anna
 Botka Zoltánné
 Bútor Ágnes
 Bútor Zoltán
 Černý, Michal
 Czeizler Zsuzsa
 Czifra Józsefné
 Czirok Árpádné
 Csárdi László
 Cserepes Iván
 Csikszenthy Júlia
 Csillag Jánosné
 Csomós Balázs
 Csóri Erzsébet
 Csöngé Ferenc
 Csöngéné Fazekas Mária
 Csörgő Lajosné
 Dobi Miklós
 Dobi Miklósné
 Dobozy Borbála
 Égető Jánosné
 Ercsényi Sándorné
 Érdiné Karl Erzsébet
 Ertl Oliver
 Ferenczy Ingrid
 Földváriné Menczel Éva
 Főző Anna
 Frank (Cserje) Zsuzsa
 Fuszek Áron
 Fuszek Máté
 Fuszek Péter
 Fügediné Csóri Ágnes
 Gack Józsefné
 Gáspár Csaba
 Gáspár László
 Gáspár Lászlóné Hajdú Éva
 Gazsy Csaba

Gergely András
 Gergely Andrásné
 Gergics Anna
 Goldmann Jánosné
 Gyulai Líviusz
 Gyurkó Györgyné
 Hajdú Ágnes, Dr.
 Hajduné Török Katalin
 Halász Józsefné, Dr.
 Hamana Tibor
 Hangos Istvánné, Dr.
 Hankóné B. Ludmilla
 Haris Erzsébet
 Havas Mária
 Havasi Béla
 Heé Veronika, Dr.
 Hegedűs István
 Hegedűs Istvánné
 Heiner Lajos, Dr.
 Heraclides Georgina
 Hidasi Judit, Dr.
 Horváthné Iványi Judit
 Hrabéczy Jenő
 Hrabéczy Klára
 Iklódy Pirooska
 Illés Judit
 Ipach Ildikó
 Jakab Gábor, Dr.
 Jánoska Péter
 Jánossy Vera
 Jónás Gábor
 Kálmánchelyi Istvánné
 Kálóczi Imola
 Kápolnai Kázmér
 Katócs Erika
 Katona Lászlóné, Dr.
 Katona Lucia, Dr.
 Katona Mercedes
 Katona Valéria
 Kecskés László
 Kecskés Lászlóné
 Kékesiné Arany Mária
 Kelemen Margit
 Kerekes Zsuzsa
 Kiss Gyöngyi
 Kiss Juliánna
 Kiss Sándor, Dr.
 Klabacsek Adrienn
 Kocsis Róbert
 Kocsis Róbertné
 Kocsis Zita
 Kocsis Zoltán
 Kovács Ágnes
 Kovács Jánosné Edit
 Kovács Sándor
 Kőszegi Adrienne
 Krajnyák Erzsébet
 Kuharik László
 Kummer Imréné

Kun Ferencz
 Kupai Gáborné
 Kutasi Zoltánné
 Kúti Ferenc, id.
 Kúti Ferenc, ifj.
 Láng Péter
 László Tamásné
 Lay Ádám
 Lay Béláné
 Lehrner Zsolt Lóránt
 Lékai Vilma
 Lengyel Éva
 Liener Katalin
 Lovas Ferencné Ildikó
 Lőrincz Ildikó
 Lukácsy Katalin
 Lux Ambrus
 Lux Balázs, Dr.
 Lux Bálint
 Lux Domonkos
 Lux Julianna
 Maczák Pál, ifj.
 Madarász Vladimírné
 Madocsay Vilmos
 Magyar Jutka
 Magyar Zoltánné
 Major Horváth Beatrix
 Majoros Jánosné Éva
 Marosi Tamásné
 Martyán Lajos
 Mautner Miklós
 Méhes László Mátyás
 Meisel Péter
 Menyhárt Ildikó
 Mészáros Ferencné
 Metlágel Károly
 Metlágel Krisztina
 Mike Gabriella
 Mikó Lajos
 Mohácsy Gabriella
 Molnár Éva
 Molnár Klára
 Mudrák Gabriella

Muszka Erzsébet, Dr.
 Nádas Klára
 Nademlejnský Daniel
 Nagy Gáborné Kati
 Németh Ferenc
 Oláhné Horváth Irén (†)
 Ondrejcsák Eszter
 Oswald Lórántné
 Osztheimer Józsefné
 Pádi Éva, Dr.
 Pápay Judit
 Papp Gabriella
 Papp Zsolt
 Pataki Lajos
 Péter János
 Péter Jánosné
 Péterffy Ágoston
 Petricskó Péter
 Petz-Stifter Mária, Dr.
 Piller Ágnes
 Pintér Ágnes
 Pleszel Kristóf
 Pleszel Sándor
 Polgár László
 Pongrácz Ferenc
 Pongráczné Oszvald Szilvia
 Provaznik Tibor
 Rác Anna
 Radicsné Varga Zsuzsa
 Radnóti Judit
 Radnóti Sándor
 Reisz Sophia, Dr.
 Ress Imre
 Rosta Ödönné
 Salamon Károly
 Sasi Nagy Istvánné, Dr.
 Schallinger Károlyné
 Simén András
 Simon Éva
 Simonné Csepregi Zsuzsa
 Skáfár Erzsébet
 Soltész Ágota
 Somlai Péter

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A NAV értesítése szerint a Bohemia Baráti Kör
 a 2013. évi SZJA-bevallások 1 %-ából
 2014 őszén 167 753 forint összegű támogatást kapott.
 Az idő előrehaladtával megcsappant felajánlást is
 hálásan köszönjük minden kedves barátunknak,
 pártolónknak, hiszen minden egyes fillér számít!
 Mint mindig, az összeget
 az egyesület működési költségeire fordítjuk!

A Bohemia BK vezetősége

Somlai Péterné
 Somod Ágnes
 Sütőné Nánai Gabriella
 Szabó Attila
 Szabó Gábor
 Szabó Gáborné
 Szabóné Horváth Márta
 Szabóné Jakab Ida
 Szalai Erzsébet
 Szalay Gábor
 Szántó György
 Szászné Sárosi Margit
 Szathmári Ágnes
 Száva Anna
 Száva Kamilla
 Szelényi Emilné

Szélpál Kata
 Szentgyörgyvölgyi Péter
 Szentgyörgyvölgyi Péterné
 Szilágyi Zsuzsanna
 Szöllösi Mihályné
 Szöllősy Judit
 Tahin Gyula
 Takács Ilona
 Tarcsai Gyuláné
 Técsi Jánosné, Dr.
 Telkes Sándor
 Telkes Sándorné
 Tényi István
 Thaisz Kálmán
 Thaisz Kálmánné
 Tóth Ágnes

Tóth Eszter
 Tóth Gitta
 Tóth Iván, Dr.
 Tóth József
 Tóth Zsuzsanna
 Tóthné Gyarmati Magdolna
 Tóthné Juhász Ildikó
 Tőke Anna, Dr.
 Tőke Mária
 Tőkés Julianna
 Turczer Józsefné
 Tyihák Ernőné, Dr.
 Vadász Magda
 Varga Ádám
 Varga Istvánné
 Vendl Szilvia

Vennes Emmy
 Veres Ágnes
 Vetula Eszter
 Vithalm Rezső
 Vithalm Rezsőné
 Vnuk Miloš
 Wehofer Rezső
 Wehofer Rezsőné
 Wilhelm György
 Zachár Ottó
 Zatykó Józsefné
 Zöldné Szabó Klára

2014-ben összesen 263 fő
 fizetett tagdíjat

Tiszteletbeli tagok:

(2013 óta, a Bohemia Baráti Kör 20. évfordulója alkalmából)

Bambasová, Helena (nagykövet Budapesten, 2010–2014)
 Fialková, Martina (a Český dialog munkatársa)
 Doležal, Pavel (a Kassai Cseh Egyesület egyik alapítója)
 Gál Jenő (a budapesti Cseh Centrum igazgatója, 2003–2009)
 Hašek, Richard (Jaroslav Hašek cseh író unokája)
 Kokes János (a Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetsége –
 CSMMSZ Prágai Tükör című folyóiratának főszerkesztője)

Knjížek, Mirko (a Lipovljani-i Česká beseda vezetője, Horvátország)
 Lőrincz Zsuzsa (Prágában élő grafikus és szobrász)
 Peprník, Milan (cseh konzul, nagykövetségi tanácsos Budapesten,
 2011–2015)
 Střížovská, Eva (a Nemzetközi Cseh Klub – MČK, a Český dialog
 alapítója és vezetője)
 Takácsová, Dagmar (a Kassai Cseh Egyesület alapítója és elnöke)

Forrás: Secesni móda, Praha, kalendář 2012

Egyesületi hírek 2014–2015

Lásd még: www.bohemiabk.hu

2014. évi programok

2014. január 8. – Tárlatlátogató kirándulás Szentendrén.

2014. január 29. – A Bohemia Baráti Kör 20 éve és a 2013. évfordulás kavalkád képekben – vetítés *Zachár Ottó* barátunk örökbecsű fotóiból a Bem Sörözőben.

2014. február 22. – Bohém Bohemia batyus és rongyosbál a Dover Házban.

2014. március 7. – *Zachár Ottó* barátunk Prágai házjegyek és *Pápai Barna* székesfehérvári fotós kiállítása az Igézőben a székesfehérvári Cseh napok keretében.
(Lásd még: 27. oldal!)

2014. március 26. – Évi közgyűlés: beszámoló a 2013. évről, a 2014. évi tervekről és a jövőről a Bem Sörözőben. A közgyűlés a többi között elfogadta a 2015. évi tagdíjmelésre vonatkozó javaslatot és a 2016-ra kitűzött vezetőségválasztás tervét.

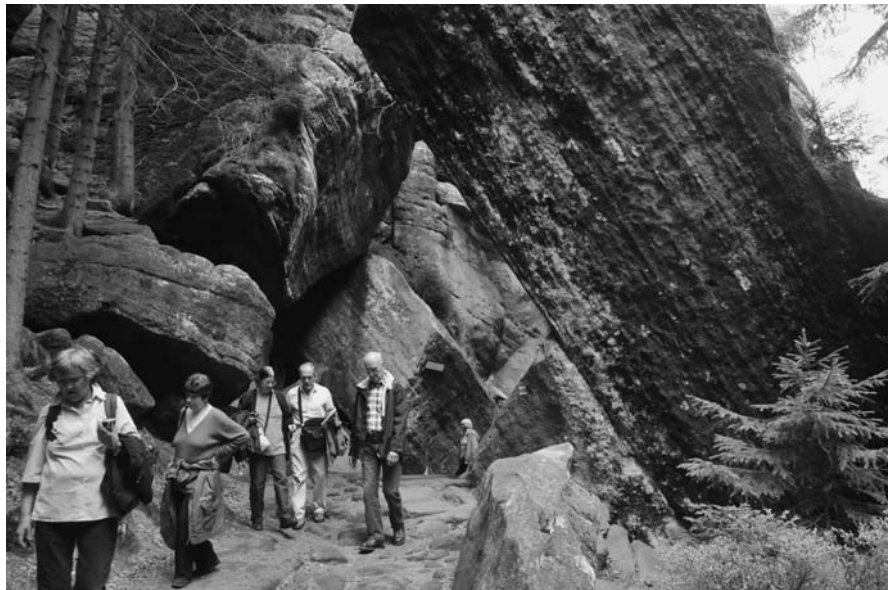
2014. április 12. – A 25., jubileumi télbúcsúztató–tavaszköszöntő KISZE-túra a *Bagaméri* család szervezésében.

Bagaméri Péter barátunk a KISZE-bábuval

2014. április 4. – *Csörgő Ági* barátunk festmény-kiállítása a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár IV. ker. Király u. 5. sz. alatti fiókkönyvtárában.

2014. április 27–május 4. – Tavaszi kirándulás Kelet-Csehországba és Kladskóba. Program: kirándulások (Adršpach, Teplice, Broumovi falak, Ostaš, Babiččino údolí), várak, városok (Slavkov, Světlav, Česká Třebová, Nové Město nad Metují, Náchod, Police nad Metují,

Tavasszal az Adršpach-i sziklavárosban

Kladsko/Lengyelország, Hradec Králové, Jaroměř, Kuks, Betlém, Dvůr Králové, Hostinné, Pernštejn, Blansko).

2014. április 28., május 5. – Bohemialátogatás a Magyar Képzőművészeti Egyetem litográfiai műhelyében.

Barta János, az MKE műhelyvezetője a litográfiai eljárás titkait magyarázza

2014. május 1. – Bohemia-kiruccanás a pécsi Zsolnay Kulturális Negyedbe.

... a Zsolnay-család remekei és épületei között

2014. június 4. – A Bohemia Baráti Kör 21. születésnapjának ünneplése a Bem Sörözőben.

Miloš Vnuk barátunk a születésnapi Bohemia-tortával

Barangolás Pécsen...

2014. június 5. – *Karl Benziger*, az Egyesült Államokban élő Bohemia- és Prága-barátunk gitárkoncertje és piknik a Dover Házban.

2014. június 6–9. – Vártúra Szlovákiában a Vág völgyébe *Szabó Gábor* barátunk szervezésében a Kinizsi TE-vel. Program: Trencsén, Lednice, Oroszlánkő, Beckó, Csejte, Vág-újhely, Temetvény, Zsolnalitva, Hricsó, Nagybicse.

(Lásd még: 52. oldal!)

2014. június 28–július 6. – Gótikus út Keletre – I. erdélyi körút székelyek és szászok nyomában. Program: Nagyvárad–Bánffyhyunad–Kolozsvar–Marosvásárhely–Gyulakuta–Szentdemeter–Derzs–Székelyudvarhely–Farkaslaka–Énlaka–Szováta–Kibéd–Korond–Madéfalva–Gyimesközéplak–Sepsiszentgyörgy–Árkos–Barót–Kézdivásárhely–Gelence–Zabola–Kovácsna–Zágon–Prázsmár–Szászhermány–Szászfehéregyháza–Brassó–Beretfalva–Töröcsvár–Nagyszeben–Gyulafehérvár–Nagyenyed–Torockó–Vajdahunyad–Déva–Temesvár–Arad.

(Lásd még: 53. oldal!)

2014. július 9. – A Bohemia BK meghívott képviselői is elköszöntek *Helena Bambasová* nagykövet asszonytól, aki hivatali ideje lejártával bejegyezte búcsúüzenetét a vendégkönyvünkbe.

2014. július 25–augusztus 22. – Cseh nyelvtanfolyam Dobruškában, ahol két fő képviselte Magyarországot a Bohemia BK ajánlásával a Pázmány Péter Tudományegyetem időközben megszűnt cseh szakáról.

2014. július 26–augusztus 3. – Vízitúra az Ohřén. Program: kirándulások (Cheb, Františkové Lázně, Karlovy Vary, Chomutov, Loket, Kadaň, Žatec, Prága, Brno) és lapátolás Nebanicétől Okounovig (87 km, 11 gát).

2014. augusztus 9–17. – Gótikus út Keletre – II. Erdélyi körút.

2014. augusztus 11. – *Vnuk Miloš* barátunk Bohumil Hrabal íróról adott elő a Castro bisztróban.

2014. augusztus 21–25. – XXI. Nemzetközi Strakonicei Dudásfesztivál magyar dudásokkal és kirándulások a környéken (Písek, Kestřany, Rabí vára).

Magyar dudásokkal és táncosokkal Strakoniceben (főnt, lent)

Okos Tibi...

...és az utánpótlás fújja nagyon

Haditanács vízreszállás előtt

In medias res... mi rögtön a vízben kezdünk

Kocsisék indulnak, hajrá!

Örmöccintás Okounovban, a vízitúra végén

2014. szeptember 4. – Bohemia-est Jan Švankmajer világhírű cseh szürrealista képzőművész és filmrendező 80. születésnapja tiszteletére a Dover Házban, G. Kovács László művelődéstudományi előadásával és A gyönyör összeesküvései című film vetítésével.

2014. szeptember 11–28. – Spanyolországi körút 2. – rómaiak, gótok, mórok, Karel Čapek nyomában. Program: Barcelona–Monserat–Zaragoza–Madrid–El Escorial–Segovia–Ávila–Aranjuez–Toledo–Cordoba–Sevilla–Gibraltár–Ronda–Granada/Alhambra–Urcia–Alicante–Valencia–Barcelona–Figueres.

2014. október 10. – A prágai Martinů Strings kamaraegyüttes koncertje Jaroslav Šonký cseh–svéd barátunk vezetésével és a Duo de Rêve közreműködésével az Óbudai Társaskörben, a Cseh Centrum szervezéséhez társulva. (Lásd még: 33. oldal!)

2014. október 16. – Patrícia Bretas brazil zongoraművész barátunk szólóestje az Óbudai Társaskörben, a Bohemia BK szervezésében.

Polgár Laci barátunk virággal köszönti Patrícia Bretast, ...

...aki öt év után boldogan tért vissza az Óbudai Társaskörbe

Koncert után vacsora a Stexben (jobbra: Marcelo, Patrícia és Leninha)

2014. október 23. – Gyulai Líviusz grafikus barátunk kiállítás-megnyitója a kassai Bocatius Könyvtárban Václav Čtvrtek: Pajzán meséihez készített linómetszeteiből és egyedi grafikáiból a kassai cseh napok és kelet-szlovákiai kirándulás keretében, a Kassai Cseh Egyesület és a Bohemia BK rendezésében. (Lásd még: 57. oldal!)

Szabó Gábor, Gyulai Líviusz és Dagmar Takácsová kiállítás-megnyitón a kassai Bocatius Könyvtárban

2014. október 23–26. – Kelet-Szlovákiai kirándulás Szabó Gábor barátunk vezetésével és a Kinizsi TE-vel: Kassa–Bártfa–várad–Vihorlát.

Parasztházacska Uličské Krivé faluból Svidník (Felsővízköz) ukrán/ruszin skanzenjében

Barkó (Brekov) várromjain

2014. november 14–15. – Bohemia-kiruccanás Révkomáromba és Po-

Goldmann Ilona és festményei a révkomáromi Limes Galériában...

...és a kiállítás-megnyitó (Molnár Éva, Molnár Klári, Csörgő Ági, Goldmann Ilona és Farkas Veronika, a Galéria vezetője)

zsonyba. Program: 14-én Goldmann Ilona barátunk festménykiállításának megnyitója és Bohemia-est a révkomáromi Limes Galériában. 15-én pozsonyi kirándulás, városnézés. (Lásd még: 58. oldal!)

A bűbajos pozsonyi idegenvezetőnk, Eva Ducková asszony

2014. november 23. – Bohemia Szalon Molnárovánál.

2014. december 6. – Božena Němcová cseh író (1820–1862) emléktáblájának megkoszorúzása és Zachár Ottó barátunk születésnapjának köszöntése Miskolcon.

Božena Němcová miskolci emléktáblájánál Milan Peprník konzul, Molnár Éva és Havasi Béla barátunk

2014. december 17. – Bohemia-karácsony a Bem Sörözőben.

A 2015. évi programokból

2015. január 19. – Cseh ételek. A Vnuk család konyhája címmel az év elején megjelent a Bohemia Szakácskönyv 2. bővített, jelentősen átdolgozott kiadása a Bohemia BK és a Ganéshta Bt. közös vállalkozásában. Közreműködtek: a Vnuk család (szerzők:

Cseh ételek című Bohemia Szakácskönyv...

...első bemutatója az Öszvér Sörözőben

néhai Vnuk Milosné Piroška, Vnuk Miloš és Katalin lányuk), Gyulai Líviusz grafikusművész (illusztráció), Gyulai Kati (képelőkészítés), Molnár Éva (szerző, szerkesztés, nyomdai előkészítés), Veres Ági (nyomdai előkészítés, borítótér), Polgár Laci (1. kiadó és a 2. kiadás kezdeményezője, terjesztő), Kovács Gábor (szerző és 2. kiadó, terjesztő), Molnár Klári (korrektúra), Szűcs Mónika (Bächer Iván utáni szerzői jog), Zachár Ottó (pályázat), Turi István (támogatás), az EPC Nyomda. Az 1. sorszámu könyvbemutató helyszíne a budapesti Öszvér Söröző. (Lásd még: 41. oldal!)

2015. február 21. – Bohém Bohemia – farsangbúcsúztató piknik a Dover Házban: élő zenebona Janota Zoltánnal, táncórák idősebbeknek és haladóknak Bojtor Marikával, kvíz, tombola, önkéntes magánszámok. (Lásd még: 42. oldal!)

2015. április 8. – Évi közgyűlés a Bem Sörözőben. Napirend: 2014. évi beszámoló, 2015. évi tervek, a 2016. évi tisztújítás és Alapszabály-módosítás előkészítésének elindítása, ideiglenes vezetőségi tagok kooptálása.

2015. május 2–9. – Tavaszi kirándulás Nyugat-Csehországba – Plzeňtől nyugatra. Program: városok: Domažlice, Tachov, Klatovy, Stříbro, Sušice, Nepomuk, Plzeň; várak, kastélyok: Švihov, Přímá, Horšovský Týn, Mánětín; kolostorok, templomok: Kladruba, Starý Plzeňec, Přestice, Plasy; kirándulás: Šumava (Fekete-tó, Ördög-tó); sörgyár: Plzeňský Prazdroj.

2015. június 20–július 3. – Gótikus út Nyugatra – Észak-Franciaországig, a gótika bölcsőjéig. Program: Bécs–Linz–Landshut–München–Augsburg–Gmünd–Ulm–Freiburg–Colmar–Strasbourg–Luxembourg–Verdun–Reims–Párizs–Chartres–Orleans–Blois–Chambord–Mt. St. Michel–Bayeux–Versailles–Rouen–Beauvais–Amiens–Brüsszel–Aachen–Köln–Frankfurt a/Main–Heidelberg–Rothenburg–Nürnberg–Plzeň–Prága–Kolín–Kutná Hora.

2015. július 25–augusztus 2. – Vízitúra a Moldván. Program: buszos kirándulások, 27–31-án vízitúra Pěkná–Horní Planá, Vyšší Brod–Boršov között (12 gát).

2015. augusztus 16–23. – Csehország összes világöröksége nyomában körút. Program: Valtice–Lednice (kastélyok)–Brno (Tugendhat villa)–Kroměříž (püspöki palota és kert)–Olomouc (Szentháromság szobor)–Litomyšl (kastély)–Zelená Hora (temetőkápolna)–Kutná Hora–Hlavošovice (barokk falu)–Český Krumlov–Telč–Třebíč.

2015. december 4. – Božena Němcová cseh író (1820–1862) emléktáblájának megkoszorúzása Miskolcon (Búza tér).

2015. december 16. – Bohemia karácsony a Bem Sörözőben.

2015. december 17. – Cseh karácsonyi koncert és est az Óbudai Társaskörben a Kassai Cseh Egyesület Női Karának vendégszerplésével, a Bohemia BK szervezésében – Népek karácsonya sorozat.

Összeállította: Molnár Éva
Fotó: Zachár Ottó, Molnár Éva,
Mudrák Gabi

További részletek és fényképek:
www.bohemiabk.hu

2015. június 3. – A Bohemia Baráti Kör 22. születésnapja a Bem Sörözőben.

In memoriam

Oláhné Horváth Irénke barátunk, akivel még a 2014. április 12-i Kiske-túrán vidáman beszélgettünk, négy nappal később váratlanul elhunyt. Május 26-án búcsúztatták a Fiumei úti Sírkert szóró parcellájában családja, barátai, túratársai, akik mindnyájan a nagybetűs ENERGIA megtestesítőjeként ismerték. Ez a fotó a 2014-es Kiske-túrán készült, így őrizzük meg emlékeztünkben is. (mé)

Hírek Csehországból

2014. január 1–december 31.

2014. január 1. – Ötszáz koronával, 9000 koronára emelkedett a minimálbér Csehországban.

2014. január 1. – Robbanás történt a prágai palesztin nagykövetségen, ahol fegyvereket és egy robbanószerkezetet is találtak. A nyomozás későbbi eredménye szerint könyvberejtett semtex ölte meg *Dzsamál Mohamed Dzsamál* prágai palesztin nagykövetet.

2014. január 6. – A 2013. októberi választások után Prágában megalakult az új cseh kormánykoalíció, a Cseh Szociáldemokrata Párt (ČSSD), az Igen (ANO) mozgalom és a Kereszténydemokrata Unió–Csehszlovák Néppárt (KDU–ČSL) részvételével. 17-én *Miloš Zeman* államfő *Bohuslav Sobotkát*, a Cseh Szociáldemokrata Párt (ČSSD) elnökét nevezte ki az ország új miniszterelnökévé, aki *Jiří Rušnokot* váltotta a kormányfői székben. (Lásd még: 2014. január 29.)

Az új kormánykoalíció pártvezérei: *Bohuslav Sobotka* (ČSSD), *Andrej Babiš* (ANO), *Pavel Bělobrádek* (KDU–ČSL) a Týden hetilap címlapján

2014. január 9. – Prágában új, ingyen használható minikönyvtár nyílt egy kiselejtezt prágai telefonfülkében, melyekből tavaszig még hatot helyeztek üzembe a cseh Telefónica telekommunikációs cég alapítványának támogatásával.

2014. január 18. – *Petr Fiala*, volt oktatásügyi miniszter lett a cseh Polgári Demokratikus Párt (ODS) új elnöke.

2014. január 20. – Csehországban hét százalékkal nőtt 2013-ban éves szinten a bűncselekmények száma.

Az országos rendőr-főkapitányság szerint egyik fő oka *Václav Klaus* akkori államfő januári közkegyelme.

2014. január 20. – Miskolcon menetrendszerinti forgalomba állt a Ganz-Skoda Közlekedési Zrt. által gyártott első Škoda villamos, amelyet december 22-ig még 30 követett.

2014. január 21. – Pénzbeli kárpótlási követelést nyújtott be három volt cseh parlamenti képviselő, akiket 2013-ban korrupció gyanújával néhány hétig vizsgálati fogságban tartottak, de az ellenük folyó eljárást megszüntették.

2014. január 28. – Egy 2013. decemberi országos közvélemény-kutatás szerint a cseh közvélemény fele úgy véli, hogy a Beneš-dekrétumokat érvényben kell tartani.

2014. január 29. – *Miloš Zeman* államfő kinevezte az új, 17 tagú cseh hárompárti koalíciós kormányt, élén *Bohuslav Sobotka* miniszterelnökkel. (Életrajzát lásd: *Bohemia*, 2013/14., 24. oldal!) A ČSSD adja a kormányfőt és 7 minisztert, az ANO mozgalomnak 6, KDU–ČSL-nek 3 minisztere van. Az új pénzügyminiszter *Andrej Babiš* (ANO), Csehország egyik leggazdagabb embere, az Agrofert mezőgazdasági és vegyipari holding tulajdonosa lett, aki lemondott minden cégbeli tisztségéről. Február 18-án a kormány bizalmat kapott a képviselőháztól.

2014. január 29. – A visegrádi országok kormányfői közös nyilatkozatot fogadtak el Budapesten az ukrainai helyzettel foglalkozó rendkívüli találkozójukon.

2014. január 31. – Pozsonyi Városi Galériában (Mírbach palota) *Alfons Muchának*, a XX. századelő világhírű cseh szecessziós képzőművészenek (1860–1939) 73 alkotását bemutató kiállítás nyílt május 11-ig. Ugyanebben az időben Prágában, Japánban és Dél-Koreában is voltak Mucha-kiállítások.

2014. február 5., 10., 12., 13. – A Cseh Statisztikai Hivatal jelentései szerint: 2013 végén 68,3 százalékra nőtt a foglalkoztatottak aránya Csehország-

ban, ami éves szinten 1,2 százalékos emelkedés; 2013-ban egy százalékkal nőtt a kiskereskedelmi forgalom; rekordszámú, 7,3 millió külföldi turista látogatott Csehországba, 2 százalékkal több, mint 2012-ben. Csehország 2013-ban 84 milliárd koronával kapott többet az Európai Unió költségvetéséből, mint amennyit a közös kasszába befizetett. 2013 végén 441 500 külföldi állampolgár élt Csehországban, több mint felük letelepedési engedéllyel.

2014. február 11. – A cseh rendőrség büntetőeljárást kezdeményezett *Petr Nečas* volt miniszterelnök ellen.

2014. február 13. – *Bohuslav Sobotka*, új cseh kormányfő első hivatalos külföldi látogatásán Pozsonyban együttes kormányülés szervezésében állapodott meg *Robert Fico* szlovák miniszterelnökkel. (Lásd: 2014. április 24.)

2014. február 14. – A prágai képviselőház *Anna Šabatovát*, az egykori ellenzéki aktivistát, a Charta 77 emberi jogi mozgalom szóvivőjét választotta Csehország új emberi jogi biztosává.

2014. február 14. – A zlíni Tomáš Baťa Egyetem díszdoktorrá avatta *Miroslav Zikmund* világhírű cseh utazót 95. születésnapja alkalmából.

2014. február 14. – Plakát ideológiával párbajban 1914–2014 címmel egyedülálló kiállítás adott áttekintést az elmúlt 100 év és az 1989-es fordulat plakátjairól a prágai DOX Kortárs Galériában május 19-ig. (Lásd még: 20. oldal!)

A DOX Galéria szórólapja Orosz István korszakos plakátjával

2014. február 20. – A cseh kormány úgy döntött, hogy kéri Csehország mentességének megszüntetését a Lisszaboni Szerződéshez csatolt emberi jogi charta hatálya alól. (A mentesség megadása *Václav Klaus* akkori cseh államfő feltétele volt ahhoz, hogy aláírja az EU működési kereteit megreformáló Lisszaboni Szerződést.)

2014. február 25. – A cseh nyugdíjrendszer harmadik pillérében, az önkéntes nyugdíjkiegészítő takarékoságban résztvevők száma 2013-ban 171 ezerrel csökkent – közölte a cseh pénzügyminisztérium. (Lásd még: 2014. november 12.)

2014. február 26. – A cseh Totalitárius Múltat Kutató és Dokumentáló Intézet (ÚSTR) hivatalosan kilépett az Európai Emlékezet és Lelkiismeret Platformjából, mert állítólag kommunisták kerültek a testületbe. A Platform létrehozásáról szóló szerződést 2011 októberében Prágában írta alá 13 ország 19 intézete. Magyarországot a Terror Háza Múzeum képviseli.

2014. március 3. – Zlínben megkezdődött a mintegy félszáz emberéletet követelő 2012-es csehországi metilalkohol-mérgezési ügyben gyanúsítottak pere. Május 21-én a zlíni regionális bíróság életfogytiglani börtönbüntetésre ítélte a két fő vádlottat, *Tomáš Křepelát* és a szlovák állampolgárságú *Rudolf Fiant*, mivel a mérgező anyaggal kevert alkohol áruba bocsátásával tudatosan veszélyeztették az emberek életét. További nyolc vádlott bűncselekményben való részesség miatt nyolctól 21 évig terjedő börtönbüntetést kapott.

2014. március 10. – A STEM közvélemény-kutató intézet februári országos felmérése szerint a megkérdezett cseheknek csak 34 százaléka bízik az Európai Unióban.

2014. március 11. – *Bohumil Hrabal* cseh író (1914–1997) születésének 100. évfordulója alkalmából kiállítás nyílt az író kollázsaiából, illetve *Vladimír Boudník*, *Zdeněk Bouse* és *Oldřich Hamera* cseh képzőművészek grafikáiból az Óbudai Társaskörben. Ezzel Magyarországon is elkezdődött az egész évben zajló megemlékezések sorozata. (Lásd még: 26. oldal!)

2014. március 11. – A 16. One World (Egy világ) elnevezésű, emberi jogokkal foglalkozó prágai nemzetközi dokumentumfilm-fesztivál fődí-

ját a *Hajdú Eszter* rendezte Ítélet Magyarországon című dokumentumfilm kapta.

2014. március 12. – „Vigyázz a szádra, a mikrofon be van kapcsolva!” táblákat helyeztek el a prágai képviselőház mikrofonja előtt.

2014. március 12. – A cseh kormány jóváhagyta a svéd Jas-39 vadászgépek bérletének meghosszabbítását 2027-ig. Május 16-án Časlavban aláírták a szerződés-kiegészítést.

2014. március 12. – Prágában, 85 éves korában elhunyt *Věra Chytilová* világhírű cseh filmrendező, a csehszlovák film hatvanas évekbeli új hullámának egyik legismertebb képviselője. (Lásd még: *Bohemia*, 2013/14., 29. p.)

2014. március 13. – A minisörgyarak cseh–morva szövetségének közlése szerint az utóbbi három évben megduplázódott, 215-re emelkedett a minisörgyarak száma az országban.

2014. március 13. – Londonban a Templeton Alapítvány *Tomáš Halík* cseh katolikus papot, *Václav Havel* exelnök bizalmi emberét tüntette ki az évi, 1,3 millió euróval járó díjával a szovjet megszállás idején a vallásszabadságért vívott harcának elismeréseképpen.

2014. március 13. – A szlovák közlekedési minisztérium szerint 2013-ban 1,67 millió külföldi turista érkezett Szlovákiába, 9,3 százalékkal több, mint 2012-ben.

2014. március 15. és 30. – Szlovákiában a 4. közvetlen köztársasági elnökválasztás első fordulójában *Robert Fico*, kormányfő, a kormányzó Irány–Szociáldemokrácia (Smer) elnöke és *Andrej Kiska* független vállalkozó jutottak a március 30-i második fordulóba, melyet *Andrej Kiska* nyert meg 1,3 millió szavazattal. (Lásd még: 2014. június 15.)

Andrej Kiska, új szlovák köztársasági elnök és lánya, Natália, aki a kampányát segítette

2014. március 16–18. – A budapesti cseh filmnapokon levetítették *Agnieszka Holland*: Olthatatlan című megrázó filmjét (2013), amely *Jan*

Palach önéletésének (1969) állít emléket. (Lásd még: június 9.)

2014. március 17. – A Magyar Állami Operaház hat év után újra műsorára tűzte *Leoš Janáček* híres operáját, a Jenűfát, *Vidnyánszky Attila* rendezésében.

2014. március 19. – A cseh külügyminisztérium úgy nyilatkozott, hogy a Cseh Köztársaság soha nem fogja elismerni Ukrajna területi egységének megsértését és a Krím orosz bekebelezését.

2014. március 20. – Digitális folyóirattárat indított a felvidéki Fórum Kisebbségkutató Intézet DigiTeka néven, amely a

www.adatbank.sk/digiteka címen érhető el, és 176 szlovákiai magyar könyvet, valamint az Új Szó szlovákiai magyar nyelvű napilap eddig megjelent összes számát tartalmazza.

2014. március 20–28. – A prágai Febiofest filmfesztiválon *Andrzej Wajda* lengyel filmrendező, *Dieter Kosslick*, a Berlini Nemzetközi Filmfesztivál elnöke és *Isaach de Bankolé* színész kapott Kristián-díjat a világ filmművészetéhez való jelentős hozzájárulásáért. 141 film, 48 cseh és külföldi vendég kapott meghívást, a magyar filmgyártást a *Császi Ádám* rendezte Viharsarok képviselte. A fődíjat a *Homma* című svéd–izlandi tragikomédia kapta.

2014. március 25. – A cseh egyetemisták által kezdeményezett, a város által is támogatott Pragulic szociális projektben hajléktalan idegenvezetők kalauzolhatják a turistákat Prága rejtett helyeire, 250/180 korona díjazásért.

2014. március 25. – Miután a cseh kormány és az egyházak képviselői nem tudtak megegyezni az egyházi kárpótlási törvény módosításában, feloszlott a 2013. decemberben létrehozott közös munkabizottságuk.

2014. március 26. – Csehország szerte színházi előadásokkal, felolvasásokkal, kiállításokkal és speciális sörrel, valamint galambok kiengedésével kezdték ünnepelni *Bohumil Hrabal* világhírű cseh író születésének (1914. március 28.) 100. évfordulóját. A Díszgyász alapján készülő új film tervét is bejelentették. (Lásd még: 26. oldal!)

2014. március 30. – Prágában 72 évesen elhunyt *Oldřich Skacha* cseh fotóriporter, *Václav Havel* néhai államfő közeli barátja és személyi

fotósa, az antikommunista cseh ellenzéki mozgalom képi dokumentálója.

2014. március 31. – A dél-csehországi Sezimovo Ústí kisvárosban ellopták *Edvard Beneš* (1884–1948) egykori csehszlovák köztársasági elnök bronzból készült mellszobrát. Az 1947-ben készült mellszobor *Beneš* egykori villájának parkjában állt, ahol a politikus sírja is található.

2014. április 1. – Csehországban a bruttó hazai termék (GDP) 2013-ban 0,9 százalékkal csökkent a Cseh Statisztikai Hivatal jelentése szerint.

2014. április 2. – A Cseh Statisztikai Hivatal kimutatásában Magyarország a 13. legnépszerűbb turisztikai célország a csehek körében.

2014. április 10–22. – Európai Filmnapokon Prágában (10–17.) és Brűnnben (18–22.) a magyar filmművészetet a *Bodzsár Márk* rendezte Isteni műszak című alkotás képviselte.

2014. április 10. – Csehországban az öregségi nyugdíj átlaga (havi 10 970 korona, mintegy 122 ezer forint) a havi bruttó átlagkereset 44 százaléka volt 2013-ban – közölte a Cseh Statisztikai Hivatal.

2012. április 12. – Az észak-csehországi Litomyšl kastélyában helyezték el végleg a *Václav Havel* néhai csehszlovák, majd cseh államfő emlékére 2012-ben készített viasz szívet.

A szívet *Lukáš Gavlovský* és *Roman Švejda* alkotta a Havel temetése után begyűjtött gyertyacsonkokból. A szív Havel szimbóluma volt, ez látható a Bohemia folyóiratunk címében is az „i” pontja helyén.

2014. április 15. – *Ivan Lendl*, az egykori világhírű cseh teniszező eladta *Alfons Mucha*, a szecesszió kiemelkedő cseh festője és grafikus 116 plakátjából álló gyűjteményét. A világ legnagyobb Mucha-plakát-kollekcióját *Richard Fuxa* cseh vállalkozó vette meg, aki világ körüli utaztatás után egy prágai galériában kívánja tartósan elhelyezni. Lendl először 2013-ban állította ki gyűjteményét Prágában, ahol 180 ezer ember nézte meg.

2014. április 15. – Bejelentés szerint a cseh Agrofert Holding, amelynek tulajdonosa *Andrej Babiš* cseh pénzügyminiszter, az Igen (ANO) mozgalom elnöke, megveszi a napraforgóolajat gyártó magyar NT Kft-t.

2014. április 16. – *Bohuslav Reynek* (1892–1971) grafikus és költő kivételes gyűjteményes kiállítása Gényusz, akit el kellett felejtenünk

címmel a Valdštejn Lovardában július 31-ig.

2014. április 16. – *Spiró György* Svejk című komédiáját mutatták be *Halasi Imre* rendezésében Zalaegerszegen, a Hevesi Sándor Színházban.

2014. április 22. – Életének 92. esztendejében Párkányban elhunyt *Burián László* katolikus pap, Szenc szülőtte, aki a II. világháború után deportált szlovákiai magyaroknak nyújtott lelki gondozást Csehországban.

2014. április 23. – A prágai Szent Vitus székesegyházban új ereklyetartóban helyezték el a *Szent Adalbert (Vojtěch)* földi maradványait és a katedrális Szent Adalbertől elnevezett neogótikus oltárán helyezték el. A prágai püspökség fővédőszentjét közösen tisztelik csehek, magyarok és lengyelek.

2014. április 24. – A szlovák és a cseh kormány kihelyezett közös ülésén, amelyet a szlovákiai Szakolcán (Skalica) tartottak, az adóelkerülés elleni közös fellépés, a két ország védelmi tárcáinak együttműködése és a közúti infrastruktúra fejlesztése volt a téma.

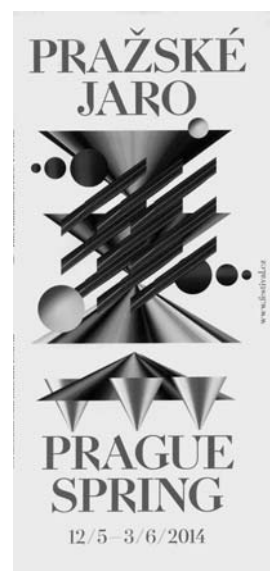
2012. április 24–27. – A XXI. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon *Sofi Oksanen* finn–észti író vette át a Budapest Nagydíjat. Meghívott vendégek voltak Csehországból: *Kateřina Tučková* és *Tomáš Zmeřkal* cseh írók is. Könyveiket (Gerta Schnirr meghurcoltatása, illetve Az ékirásos szerelmeslevél) *Csoma Bori* barátunk fordította.

2014. április 29. – *Iveta Bartošová* népszerű cseh popénekesnő vonat elé vetette magát Prága külterületén.

2014. május 3. – Révkomáromban, az Európa udvarban a művész jelenlétében leleplezték *Olbram Zoubek* szobrász barátunk Comenius-szobrát, a Palatinus Polgári Társulás rendezésében.

2014. május 12. – A 69. Prágai Tavasz nemzetközi zenei fesztivál Prágában június 3-ig.

2014. május 15–17. – Pozsonyban

rendezték a közép-európai kül- és biztonságpolitikai fórumot, a Globsec-et, és keretében a V4-ek kormányfői találkozóját.

2014. május 15–18. – A 20. prágai nemzetközi könyvvásár díszvendége Magyarország volt. Ebből az alkalomból cseh nyelven megjelent magyar kötetek bemutatói, kerekasztal-beszélgetések, fórumok, kiállítás, az irodalmi életből

Tóth Krisztina, Vörös István, Esterházy Péter, Spiró György, Földényi F. László, Háy János költők, írók és mások reprezentálták a magyar kultúrát.

(Lásd még: 36. oldal!)

2014. május 22. – Prága kettős kiállítással emlékezett meg *Franz Kafka* író halálának 90. évfordulójáról.

2014. május 22. – Új magyar étterem nyílt Budapest Restaurant Prague néven szlovákiai magyar működésben, melyet a CSMMSZ és az AED magyar szervezetek estjével avattak fel Prága 3. kerületében, a Slezská utcában. (Lásd még: www.budapestrestaurant.cz)

2014. május 24. – Az EP-választások 3. napján Lettorszában, Máltán, Szlovákiában és Csehországban szavaztak az állampolgárok. Csehországban a kormánykoalícióhoz tartozó Igen (ANO) mozgalom nyerte az EP-választást 16,13 százalékkal, ami 4 mandátumot jelent. 4–4 mandátumot szerzett az ellenzéki TOP 09 (15,95) és a kormánykoalíciós Szociális Demokrata Párt (ČSSD, 14,17 százalék); a kommunista KSČM (10,98) és a kormánykoalíciós KDU–ČSL (9,95) 3–3; az ODS (7,67) 2, míg a Szabad Polgárok Pártja (SSO, 5,24) 1 mandátumot szerzett. A választási részvétel 18,2 százalékos volt.

2014. május 26. – *Jen Lien-ko* kínai írónak ítelték a *Franz Kafka* nemzetközi irodalmi díjat, melyet október 22-én adott át a Prágában a Franz Kafka Társaság.

2014. május 27. – A cseh Prima és a szlovák Joy kereskedelmi televíziók által rendezett X-Faktor tehetségkutató műsor döntőjében a csallóközi *Gyurcsik Tibor* a 3. helyet nyerte *Adele* brit előadóművész világlágerével, a Skyfall előadásával.

2014. május 27. – Hatéves szabadságvesztésre ítélték Prágában *Vladimír Siska* volt munkaügyi és népjóléti miniszterhelyettest a közbeszerzésekkel való visszaélésekért és zsarolásért 2011/12-ben. A vele együttműködő *Milan Hojer*, a tárca informatikai osztályának volt vezetője öt év börtönt kapott.

2014. június 3. – *Barack Obama* amerikai elnök Varsóban tíz rendszerváltó kelet- és közép-európai ország vezetőivel találkozott.

2014. június 4. – A prágai belvárosi állami hivatal tízezer koronás (minthogy 110 ezer forint) bírságot szabott ki *Bohuslav Sobotka* cseh miniszter-

elnökre, amiért átvilágítási bizonyítvány nélkül javasolta a pénzügyminiszteri tisztségbe *Andrej Babiš*-t, az Igen (ANO) mozgalom elnökét.

2014. június 4–november 17. – Közös közép-európai körúttal emlékezett meg a rendszerváltás 25. évfordulójáról a német, a magyar, a lengyel, a cseh és a szlovák elnök: jún. 4-én Varsóban, 16-án Budapesten, okt. 9-én Lipcsében, nov. 16–17-én Pozsonyban és Prágában.

2014. június 4. – Az 54. zlini gyermek- és ifjúsági filmfesztiválon A Nyuszi és Őz című, *Vác Páter* rendezte magyar gyermekfilm kapta a 35 éves aluli alkotók Hermína Tyrlová díját.

2014. június 9. – *Agnieszka Holland* lengyel filmrendezőt Prágában Bene Merito-díjjal tüntették ki a lengyel kultúra csehországi népszerűsítéseért. Egyúttal a Gratias Agit-díjat is megkapta a cseh külügyminisztériumtól Csehország jó hírnevének öregbítéséért.

2014. június 14. – *Milan Stech*, a cseh parlament felsőházának elnöke szerint a Beneš-dekrétumoknak helyük van egy európai jogállam jogrendjében.

2014. június 15. – A pozsonyi törvényhozás beiktatta hivatalába Szlovákia új köztársasági elnökét, *Andrej Kiskát*, akinek első külföldi útja másnap Budapestre vezetett a V4 és Németország elnökeinek találkozója.

2014. június 16–július 13. – A 7. Cseh Sörfesztivál zajlott Budapesten, a Városháza parkban.

2014. június 24. – Az egyéves magyar V4-elnökséget lezáró csúcstalálkozón a visegrádi országok miniszterelnökei, *Orbán Viktor* magyar, *Robert Fico* szlovák, *Bohuslav Sobotka* cseh és *Donald Tusk* lengyel kormányfő mellett részt vett *José Manuel Barroso*, az Európai Bizottság elnöke és *Johannes Hahn*, a regionális politikáért felelős uniós biztos is. A V4 elnöke a következő egy évre Szlovákia.

2014. június 25. – A cseh civil felderítés (Külföldi Kapcsolatok és Információk Hivatalának (ÚZSI) új főnökévé *Jiří Saseket* nevezte ki a cseh kormány.

2014. június 26. – A cseh Nemzeti Műemlékvédő Hivatal (NPÚ) közölte, hogy a cseh katolikus egyház az egyházi kárpótlás keretében visszakapja az államtól a Žďár nad Sázavou melletti Zöld-hegyen (Zelená hora) álló Nepomuki Szent János-templomot, amely 1994 óta UNESCO-világ-

A Zelená Hora-i világörökség újra az egyházé

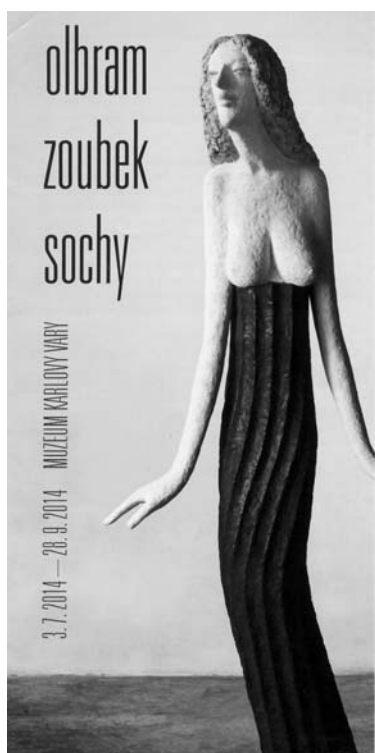
örökség. A *Jan Blažej Santini Aichel*, neves barokk építész tervezte templom az első, állami tulajdonban lévő műemlékként kerül vissza az egyház birtokába.

2014. június 26. – *Andrej Babiš* szlovák származású cseh pénzügyminiszter a pozsonyi járásbírószágon első fokon megnyerte az általa a szlovák Nemzeti Emlékezet Intézete (ÚPN) ellen indított pert, amelyben azt kifogásolta, hogy az intézmény a volt csehszlovák titkosszolgálat, az StB ügynökeként tartotta nyilván.

2014. június 30. – Lemondott a legnagyobb cseh politikai napilap, a liberális *Mladá Fronta* Dnes főszerkesztője, *Sabina Slonková*, mert nem értett egyet a lap irányvonalával.

2014. július 2. – A cseh kormány adókedvezményeiről és szociális juttatásokról döntött. Eszerint 2015-től két kedvezményes adósáv lesz, a könyvek, a gyógyszerek és az újszülöttek táplálkozásához szükséges termékek áfája tíz százalékra csökken. Visszaállítják a dolgozó nyugdíjasok adókedvezményét, növelik a második és a harmadik gyermek után járó adókedvezményt, bevezetik a második gyerekért járó szülési támogatást. A kormány hatályon kívül helyezte a korábbi jobboldali kabinet döntését, hogy 2016-tól bevezetik a 17,5 százalékos egységes áfát. 300 millióval 800 millió koronára emelte a Csehországban forgató külföldi filmeknek nyújtandó támogatás az évi összegét.

2014. július 3. – Olbram Zoubek szobrászművész barátunk újabb kiállítása a Karlovy Vary-i Múzeumban szeptember 28-ig.

2014. július 3–12. – Karlovy Varyban a 49. nemzetközi filmfesztiválon *Pálfi György* nyerte a legjobb rendezés díját, *Szabadesés* című filmje pedig megkapta a zsűri nagydíját. A fesztivál fődíját, a Kristály Glóbuszt *Goerge Ovashvili* rendezte grúz játékfilm, a Kukoricasziget kapta, melynek operatőre *Ragályi Elemér*. Kristály Glóbuszt kaptak még életművéért *Mel Gibson* és *William Friedkin* amerikai filmesek.

2014. július 8. – Az észak-morvaországi Opava városban működő Sziléziai Tartományi Múzeumban újra kiállították a híres Vestonicei Vénuszt, a Cseh Köztársaság legértékesebb régészeti leletét, a mintegy 30 ezer éves, meztelen nőt ábrázoló, 11 cm magas, égetett anyagszobrocskát. Később Prágában és Brűnnben is megtekinthették az érdeklődők.

2014. július 9. – *Helena Bambasová* budapesti cseh nagykövet megbízása lejártával hazautazott.

2014. július 22. – Kilenc kelet- és közép-európai államfő, köztük *Áder János* köztársasági elnök varsói találkozásán az ukrán–orosz konfliktus volt az egyik fő téma.

2014. július 28. – Menetrend szerinti repülőjárat indult Prágából a sármelléki Hévíz-Balaton Airportra.

2014. július 29. – Pozsonyban a prágai Česká Exportní Banka (CEB) és a szlovák Eximbanka együttműködési szerződést írt alá, mely Made in CzechoSlovakia kereskedelmi márka felújítását irányozza elő.

2014. augusztus 4. – A Mol-csoport megállapodást írt alá az Lukoillal az orosz vállalat kiskereskedelmi hálózatának átvételéről Csehországban. Az átvétel december 3-ig megtörtént.

2014. augusztus 18. – Prága öt közterén és parkjában nyilvános sakktáblás asztalokat helyeztek ki nappalra, melyeken bárki szabadon játszhat. Az egyik kezdeményező *Ondřej Kobza* vállalkozó, aki 2013-ban elindította a Zongorát a városba akciót.

2014. augusztus 23. – A dél-csehországi Putimban, az első világháború kitörésének 100. évfordulója alkalmával felavatták az első Švejk-szobrot Cseh- és Morvaországban.

Švejk-szobor Putimban

A derék katonának, *Jaroslav Hašek* (anti)hőseinek eddig csak Szlovákiában, Ukrajnában és Oroszországban állítottak szobrot. Švejk 180 centiméter magas életnagyságú alakját *František Svátek* dél-csehországi szobrász bronzból készítette.

2014. augusztus 27. – *Lubomír Zaořálek* cseh és *Frank-Walter Steinmeier* német külügyminiszter Prágában megállapodtak, hogy Németország ötven évre bérbe veszi Csehországtól a prágai Lobkovic-palotát, amely mint a nyugatnémet

nagykövetség székhelye 1989-ben történelmi események színhelye volt.

2014. augusztus 27. – A prágai Kampa-szigetről kitiltották a Segwayt, az önegyensúlyozó kétkeű járművet, miután atrocitásért egy turistát.

2014. augusztus 29. – A Cseh Statisztikai Hivatal jelentése szerint a Cseh Köztársaságban 2013-ban csökkent az életszínvonal az euróövezeti átlaghoz képest.

2014. augusztus 29. – *Jan Švankmajer* cseh szurrealista képzőművész, filmrendező 80. születésnapja alkalmából vándorkiállítás indult el a prágai Cseh Centrumból A párbeszéd lehetőségei – A film és a kötetlen alkotóművészet között címmel. (A művészről és műveiről lásd még: *Bohemia*, 2013/14., 2., 62–63. p.)

2014. szeptember 3. – A nyugat-csehországi Plzeňben *Bedřich Smetana* Az eladott menyasszony című operájával megnyílt az Új Színház, mely az 1989-es fordulat óta épült első nagyszínház Csehországban.

2014. szeptember 5. – Életének 92. évében a csehországi Táborban elhunyt *Karel Černý*, az Amadeus című Milos Forman-film Oscar-díjas díszlettervezője.

2014. szeptember 5. – Prágában felavatták a világ legnagyobb, *Nikola Tesla* szerb–amerikai feltalálónak szentelt emlékművét, *Štefan Milkov* és *Jiří Trojan* szobrászművészek 5,4 tonnás, 6x3x3 méteres alkotását.

2014. szeptember 10. – Prágában 88 éves korában elhunyt *Oldřich František Korte* vágssellyei születésű cseh zeneszerző és zongorista, a Laterna Magika levehetetlen műso-

O. F. Korte zeneszerző 2005-ben a Slavia Kávéházban Molnár Éva felvételén

ranak, a Varázslatos cirkusznak komponistája, a Filozófiai dialógusok című zongoradarab szerzője, melyet barátaink, a *Šonský-Bretas* hegedű-zongora duó 2006-ban Budapesten is bemutattott.

2014. szeptember 15. – 2015. januártól 700 koronával 9200 koronára emelkedik a minimálbér Csehországban.

2014. szeptember 15. – *Rákóczi Anna*, a Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetségének (CSMMSZ) elnöke a prágai nagykövetségen átvette az *Áder János* köztársasági elnök által adományozott Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztjét „a csehországi magyarság szerveződésének elősegítése, valamint érdekvédelme terén végzett kimagasló tevékenysége elismeréseként”.

2014. szeptember 17. – *Dvořák* Prágája elnevezésű komolyzenei fesztiválon az eredeti német nyelvű librettóval bemutatták *Antonín Dvořák* (1841–1904) első operáját, az 1870-ben komponált *Alfrédot*, amely a cseh zeneszerző életében soha egyetlen színház műsorán sem szerepelt.

2014. szeptember 17. – Az Európai Emlékezet és Lelkiismeret Platformja magyar támogatással új irodát nyitott Prágában.

2014. szeptember 22. – *Petr Pavel* cseh vezérkari főnököt választották a NATO katonai bizottságának új elnökévé Vilniusban, a tagállamok vezérkari főnökeinek találkozásán.

2014. szeptember 22. – A cseh kormány jóváhagyta a 2015. évi költségvetési tervezetet, amely 100 milliárd koronás hiánnyal számol. A tervezet szerint 2015-re a gyógyszerek, a könyvek és a bébiételek áfája 15 százalékról 10 százalékra csökken. A kormány úgy döntött, hogy decembertől 3,5 százalékkal emelkednek az állami alkalmazottak béréi.

2014. szeptember 23. – *Jiří Kolář* (1914–2002) 100. születésnapja alkalmából a Mládek házaspár gyűjteményében őrzött, 1940–1970-es években készült kollázsaiából és rokon technikájú alkotásaiból nyílt reprezentatív

Meda Mládková, a Kampa Múzeum alapítója

kiállítás a Kampa Múzeumban, 2015. február 8-ig meghosszabbítva. *Meda Mládková* gyűjtő, mecénás, a Kampa Múzeum alapítója 2014-ben ünnepelte 95. születésnapját.

2014. szeptember 23. – A prágai Nemzeti Galériához tartozó Šternberg-palotában egy év restaurálás után újra kiállították a csehországi közgyűjtemények egyetlen Rembrandt-festményét, a *Tudós a dolgozó szobájában* című képet (1633).

2014. szeptember 24. – A cseh képviselőház megszavazta a kormány javaslatát, miszerint a cseh nők 2015-től a második gyerekért is kapnak szülési pénzt (10 ezer korona), és 2015. januártól megszűnik a 2008-ban bevezetett orvosi vizitdíj és a receptdíj Csehországban. A parlament arról is döntött, hogy 2018-tól kezdve Csehországban is bevezetik az elektronikus vények rendszerét. 2015. januártól csak a mentőszolgálat igénybevételéért kell fizetni esetenként 90 koronás illetéket. A képviselőház döntését okt. 22-én a szenátus is megerősítette.

2014. szeptember 26. – A pozsonyi önkormányzat díszpolgári címet adományozott *Karel Gott*-nak, az egykori Csehszlovákia és a mostani Csehország legnagyobb popsztárjának az énekes 75. születésnapja alkalmából.

2014. szeptember 26. – A Kassai Cseh Napok egy hónapig tartó rendezvénysorozatában megemlékeztek a Kassai Cseh Egyesület megalakulásának 20. évfordulójáról, felléptek

20 let Českého spolku na Slovensku

Kiadvány a Szlovákiai Cseh Egyesület 20. évéről

prágai barátaink: *Jaroslav Šonkský* és *Martinů* Strings kamarazenekara, *Martina Fialková* bemutatta a Cseh gyökerek Bécsben című dokumentumfilmet, valamint *Gyulai Líviusz* kiállítását közvetítette a Bohemia Baráti Kör. *(Lásd még: 57. oldal!)*

2014. szeptember 29. – Az Európa Tanács (ET) parlamenti közgyűlése Strasbourghban *Anar Mammadli* azerbajdzsáni ellenzéki politikusnak ítélte oda a 2013-ban alapított Václav Havel Emberi Jogi díjat, amelyet az Azerbajdzsánban fegyházbüntetését töltő kitüntetett helyett apja, *Aszaf Mammadov* vett át.

2014. október 6. – Havel-pihenőhelyet avattak fel a kelet-csehországi Hradec Královéban, a városi könyvtár előtt, két székkal és egy asztallal körülvett, élő hársfa alatt. A pihenőhelyet *Borek Sípek* prágai iparművész, *Václav Havel* (1936–2011) barátja tervezte.

2014. október 10. – *Jiří Menzel*, Oscar-díjas cseh rendező először állított színpadra operát Magyarországon: *Mozart* *Così fan tutte* című vígoperáját a Magyar Állami Operaházban mutatták be.

2014. október 10. – Prágában bemutatták a Csehszlovák Légión híres vona-

Dni české kultúry 2014		ČESKÝ SPOLUK V KOLOČIN	CESTE CENTRUM	Pozvánka
<i>Líviusz Gyulai, Budapest:</i> POVĚSTI NEZBEDNÉ A DIVŮ PLNÉ Z PRAHY A DVANÁCTERA MĚST				
Realizované v spolupráci s agentúrou staff, finančnou podporou Úradu vlády SR, programu Kultúra národnostných menšín 2014 v spolupráci s VKJH a Krahom priateľ českej kultúry Bohemia v Bratislave.	POZVÁNKA Pozvánka na výstavu Pozvánka na výstavu Pozvánka na výstavu	Výstava ilustrácií knihy českého spisovatele Václava Čtveráka. Trvá do 28.11.2014		
Partneri: RTV, IRÁDIO REGINA, Korzár	23.10., štvrtok, 16:00 h Verejná knižnica Jána Bocatia, Hviezdoslavova 5			

Gyulai Líviusz kassai kiállításának meghívója

tábol a gözmozdony és hat kocsi korhű másolatait. A történelmi vonat legérdekesebb alkotóelemeinek másolata a Csehszlovák Légió megalakulásának (1917) közelgő 100. évfordulója alkalmával mozgó kiállításként bejárja egész Csehországot. A Csehszlovák Légiósok Közössége kezdeményezését a Legie 100 nevű emlékprojekt keretében az állam is támogatja.

2014. október 10. – Prágában elhunyt *Pavel Landovský*, neves cseh színművész, a Charta 77 egykori emberi jogi mozgalom egyik vezető személyisége. 78 éves volt.

2014. október 10–11. – Helyhatósági és részleges szenátusi választásokat tartottak Csehországban. A helyhatósági választásokon a mintegy 64 ezer képviselői mandátum több mint felét (41 400) a legkülönbözőbb helyi koalíciók szereztek meg. A pártok közül a KDU–ČSL mintegy 4000, a ČSSD 3800, a KSČM 2550, az első ízben induló ANO 1540, az ODS 2350 mandátumot szerzett. A 81 tagú felsőházban a kétfordulós választás után 27 mandátum sorsa dőlt el: a Cseh Szociáldemokrata Párt (ČSSD) 10, a Kereszténydemokrata Unió–Csehszlovák Néppárt (KDU–ČSL) 5, míg az ANO (Igen) mozgalom 4 szenátusi helyet szerzett, így a kormánykoalíció együttesen 47 – a ČSSD 33, a KDU–ČSL 10, az ANO 4 – mandátummal rendelkezik.

2014. október 12. – A budapesti Vígszínház a cseh *Michal Dočekal* rendezésében mutatta be *Mihail Bulgakov* *A Mester és Margarita* című művét.

2014. október 13. – *Juraj Chmiel*, a Cseh Köztársaság új magyarországi nagykövete átadta megbízó levelét Áder János köztársasági elnöknek. (Lásd még: *Interjú Juraj Chmiel nagykövettel* 48. oldal!)

2014. október 14. – A törökbálinti székhelyű, 2011-ben alakult Asztal Társaság képzőművész csoport

Az Asztal Társaság kiállítása a révkomáromi Limes Galériában, előtérben Lőrincz Zsuzsa drótszobra

bemutatkozott a révkomáromi Limes Galériában, kiállítói *Székács Zoltán*, *Felényi Péter* és mások mellett *P. Boros Ilona*, *Lőrincz Zsuzsa*, *Luzsiczka Lajos* barátaink is.

2014. október 15. – A Cseh Statisztikai Hivatal közlése szerint 2012-ben a GDP 0,6 százalékat tette ki a fekete-gazdaság Csehországban.

2014. október 15–18. – A prágai Signal elnevezésű fényfesztivált a magyar MaxIn10sity csoportnak az Óvárosi téren lévő Kinský-palota homlokzatán bemutatott művészeti fényinstallációi nyitották meg.

2014. október 16. – A 13. prágai nemzetközi borfesztiválon (IWSP) a legjobb borok közé került a Villányi Bock Cuvée 2011-es.

2014. október 17. – A 80 éves *Jan Švankmajer* cseh szürrealista művész *Kunstkamerája* című kiállítása a Kampa Múzeumban 2015. január 31-ig.

2014. október 20. – A budapesti Vígszínház hatalmas érdeklődés mellett mutatta be az 1914 című, magyar, cseh és szlovák összefogással született koprodukciót a világhírű amerikai színházi alkotó, *Robert Wilson* rendezésében. (Lásd még: 30., 33. oldal!)

2014. október 20. – A cseh kormány *Jan Beroun*, *Martin Stropnický* védelmi miniszter eddigi tanácsadóját nevezte ki a katonai hírszerzés (VZ) új igazgatójává.

2014. október 24. – A cseh Agrofert konszern, amelynek tulajdonosa *Andrej Babiš*, a kormányfő első helyettese, pénzügyminiszter, kiugró

(7,7 milliárd koronás) bruttó nyereséggel – éves szinten 25 százalékos növekedéssel – zárta az év első kilenc hónapját.

2014. október 24. – A cseh képviselőház – felülbírlva *Miloš Zeman* államfő vétőjét – megerősítette az állami alkalmazottak jogállásáról szóló törvény módosítását. A jogszabály akkor is életbe lép 2015 januárjában, ha azt az államfő nem írta alá. A kínai látogatáson lévő Zeman újságírók előtt kijelentette, hogy a parlament döntését hibának tartja.

2014. október 27. – A hazai cseh élelmiszerek vásárlásának támogatására indítottak kampányt Csehországban 2015. január 4-ig.

2014. október 27. – A cseh Little Mole Cartoon vállalat szerint a kínai központi televízió (CCTV) együttműködési szerződést írt alá *Karolina Milerovával*, a Kisvakond mesefigurát megrajzoló néhai *Zdeněk Miler* unokájával Pekingben, s kínai közreműködéssel készülnek majd a Kisvakond újabb kalandjai.

2014. november 4. – Prágában, a Národní třída mellett nyílt Quadrio bevásárló központ mögött állították fel *David Černý* képzőművész *Franz Kafka* fejét ábrázoló 11 m magas, 40 tonnás új mobilszobrát.

David Černý mobil *Kafka*-feje Prágában.

2014. november 8. – Liberecben új emléktáblát kapott *Radnóti Miklós* költő, aki 1927/28-ban az itteni textilipari iskolában tanult. A kétnyelvű tábla felállítását a prágai magyar nagykövetség kezdeményezte a költő halálának 70. évfordulója alkalmából, az avatást emlékkiállítás és ma-

Radnóti Miklós új emléktáblája Liberecben

gyar kultúrest követte. A nagykövet-ség és a CSMMSZ kiadásában két nyelven és *Lőrincz Zsuzsa* illusztrációival megjelent *Radnóti Miklós* A szerelem gyöngyei című – libereci első beteljesült szerelmét megörökítő – verseskötete is, melynek nyersfordítását *Honti Eszter* és *Precek Tamara* készítette, *Marek Sekyra* libereci költő végső formába öntötte, *Rónai Katalin* pedig szerkesztette. (Lásd még: 21. oldal!)

2014. november 12. – A cseh kormány megszüntette a nyugdíjrendszer második pillérét, amelyet két éve *Petr Nečas* jobboldali koalíciós kormánya vezetett be. A döntés 2016. január 1-jével lép életbe. A magánnyugdíjalapokban 1,3 milliárd korona gyűlt össze, s a belépők az itt felhalmozott pénzüket az állami támogatással együtt legkésőbb 2016 végéig visszakapják.

2014. november 13. – A Cseh Statisztikai Hivatal kimutatása szerint a cseh lakosság étrendje az 1989-es rendszerváltozás óta jelentősen megváltozott: kevesebb húst, kenyeret és burgonyát, de több zöldséget, rizst, fehér péksüteményt és édességet fogyasztanak. Több alkoholt és üdítőt isznak, mint 1989 előtt. A sörfogyasztás a fejenkénti 151 literről 148,5 literre mérséklődött, az alkoholmentes üdítők fogyasztása viszont 108,5 literről 278 literre nőtt. Megnőtt a borfogyasztás és a tömény italok fogyasztása is.

2014. november 17. – *Kenedi János* magyar történész, egykori ellenzéki aktivista, újságíró Nemzet Emlékezete-díjat kapott Prágában.

1989-es „bársonyos forradalmi” emlékmű Prágában, a Národní třídán

2014. november 18. – Prágában fehérre meszelték a John Lennon-falat a Kampa-szigeten. A fal kifehérítését a Facebookon a Pražská služba (Prágai Szolgáltatás) elnevezésű művészcsoport vállalta magára. A fehér falra a Wall is Over (A fal megszűnt) felirat került, amely *John Lennon* és *Yoko Ono* 1971-ben készített Happy Xmas (War Is Over), azaz Boldog Karácsonyt (A háború véget ért) című szerzeményére utal.

2014. november 19–23. – A 12. Analogue Nemzetközi Animációs Filmfesztivál zajlott a budapesti Uránia Nemzeti Filmszínházban, ahol *Jan Švankmajer* cseh szürrealista művész filmjeit is vetítették, retrospektív kiállítással egybekötve.

2014. november 19. – Elindult a cseh–szlovák–magyar–román másnapi kereskedésű villamosenergia-piacok összekapcsolása, ami felváltja a korábbi cseh–szlovák–magyar közös áramtőzsdét.

2014. november 19. – Washingtonban, az amerikai Kongresszus épületében *Václav Havel* (1936–2011) tiszteletére mellszobrot avattak.

2014. november 20. – *Korniss Péter* magyar fotográfus életműdíjat kapott Prágában, a 20. Czech Press Photo versenyen.

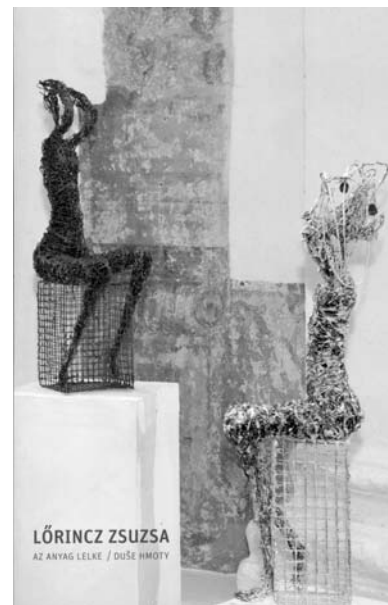
2014. november 24. – *Miloš Zeman* cseh államfő asztanai látogatásán *Nurszultan Nazarbajev* kazah elnökkel találkozott és a gazdasági csoda országának nevezte Kazahsztánt.

2014. november 24. – *Karel Čapek* több száz, eddig ismeretlen útirajzára találtak a kutatók a világhírű író egykori prágai villájában, amelyet a cseh főváros 10. kerületének önkormányzata egy éve vett meg az örökösöktől.

2014. november 25. – Prágában 70 éves korában elhunyt *Petr Hapka* népszerű filmzeneszerző, akit az utolsó cseh bohémnak titulált a hazai sajtó és a művészeti élet.

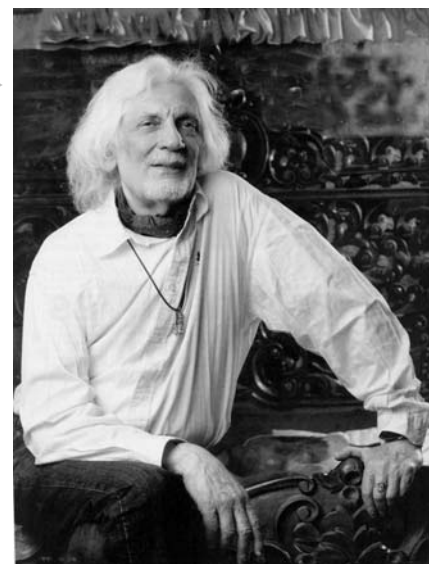
2014. november 28–30. – Budapesten a Parevo 2.0 Nemzetközi Dokumentumfilm Fesztiválon vetített filmek a V4 országokkal foglalkoztak a rendszerváltás és az azóta eltelt 25 év tükrében. Fődíjas lett *Vladislava Plančíková* Horná zem / Felvidék című alkotása, mely a II. világháború utáni csehszlovák–magyar lakosságcsere és kitelepítés témáját dolgozza fel. Hasonló témát dolgoz fel *Galán Angéla* 2011-ben készült, Szlovák magyarok című dokumentumfilmje.

2014. november 29. – *Lőrincz Zsuzsa*, Prágában élő grafikus és szobrász barátunk új kiállítása nyílt a Pragovka Galériában, melyhez az anyag (drót, kő, papír) lelkét kereső újabb alkotásait bemutató katalógus is készült *Farkas Veronika* és *Gopcsa Katalin* művészettörténészek kísérő szavaival, a CSMMSZ rendezésében.

2014. november 30. – Prágában a jubileumi, ötvenedik alkalommal átadott Cseh Csalogány díjat ismét *Karel Gott* nyerte, eddig összesen 39-szer. A női énekesek kategóriájában *Lucie Bílá* lett az év énekes, már 17-szer. A zenekarok közül a *Kabát* végzett az első helyen.

2014. december 1. – A UNESCO tizenkilenc ország összesen 28 városát vette fel a kreatív városok listájára, köztük irodalom kategóriában Prágát.

Petr Hapka, a cseh bohém

2014. december 4. – *Horst Seehofer* bajor miniszterelnök Prágában megnyitotta a legnagyobb német tartomány saját képviselőjét.

2014. december 5. – A cseh képviselőház döntése értelmében 2015. januártól 2,9 százalékkal emelkedik a politikusok (parlamentari, kormánytagok, elnök) havi bére Csehországban.

2014. december 8. – A cseh kormány széles körű anyagi támogatást szándékozik nyújtani a hazatelepülő cseh származású személyeknek.

2014. december 10. – *Áder János* magyar és *Andrej Kiska* szlovák államfő Pozsonyban a két ország gazdasági együttműködéséről, valamint az energiabiztonság növeléséről tárgyalt.

2014. december 10. – A cseh képviselőház elfogadta a 2015. évi költség-

vetést, amely százmilliárd koronás hiánnyal számol.

2014. december 10. – *Miloš Zeman* államfő és *Bohuslav Sobotka* miniszterelnök megállapodott, hogy a vezető cseh politikusok a jövőben egyeztetni fogják külpolitikai és biztonságpolitikai álláspontjaikat.

2014. december 11–12. – Prágában Közép-Európa közlekedési problémái s az energiabiztonság volt a fő témája a V4, Ausztria és Szlovénia államfői csúcstalálkozóján.

2014. december 12. – Mérgező anyagot tartalmazó boríték érkezett Csehország pozsonyi nagykövetségére. Novemberben *Babiš* cseh pénzügyminiszter kapott ilyen borítékot.

2014. december 16. – *Zdeněk Burian* (1905–1981) cseh festő és illusztrátor – akinek földtörténeti és a világ távoli zugaiba kalauzoló könyvein

nemzedékek nőttek fel – több alkotását először láthatta a közönség a Kampa Múzeumban.

2014. december 29. – Prágában tartották 2015. január 2-ig a taizéi ökumenikus vallási közösség 37. európai ifjúsági találkozóját, mintegy 30 ezer fiatal részvételével több, mint 65 országból.

2014. december 30. – A *Miloš Zeman* államfővel folytatott beszélgetések után a cseh közszolgálati rádió megszüntette *Dominik Duka* prágai érsek műsorának a sugárzását is. Zeman havi interjút a Frekvence 1 kereskedelmi rádióállomás, Duka glosszáit a keresztény Rádió Proglas sugározza tovább.

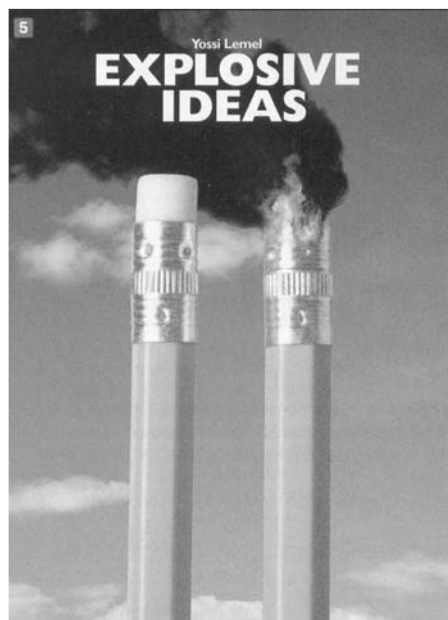
Magyar és cseh sajtó alapján összeállította: Molnár Éva

A képek forrása: internet, MF Dnes, Týden, prospektusok

PLAKÁTOK IDEOLÓGIAI PÁRBAJBAN

PROPAGANDA-PLAKÁTOK 100 ÉVE, 1914–2014

A prágai DOX Kortárs Galéria kiállításából, 2014. február 14–május 19.

Explosive Ideas
(Yossi Lemel, 2006)
Robbanó ideák
a Tel-Avivban élő
grafikus plakátján

An Idea Cannot Be Destroyed
(Nina Montenegro, 2011)
Az Oregonban élő
számítógépes grafikus
plakátja a gazdasági
egyenlőtlenség ellen
tiltakozó ún. Wall Street
Occupy idején készült

Forrás: Týden

Ethnic Cleanser
(Joe Scorsone/
Alice Drueding, 1999)
Az Etnikai tisztítónak nevezett
robot a philadelphiai Tyler
School of Art alkotóinak egyik
legismertebb munkája

Berliner Mauer
Élt 28 évet
(Lex Drewinski,
1989)
A berlini fal
leomlása
mint sírfelirat
a stilizált
plakáton

Libereci mozzanatok – megemlékezés Radnótiról

1. Liberec (Reichenberg) – az európai Manchester – Közép-Európa egyik jelentős textilipari fellegvára volt. Ezen hagyományokat ápolja a mai napig működő Textilipari Szakközépiskola, melynek története a XIX. századba nyúlik vissza. Az iskola főbejárata mellett elhelyezett megújult emléktábla kétnyelvű felirata méltó emléket állít költőnknek, aki szomorúan lezáródott életének egy szép, rövid ifjúkori szakaszát itt, ebben az általa is „diákvárosnak” titulált észak-csehországi városban töltötte. Verseiben a város német nevén, mint Reichenberg szerepel.

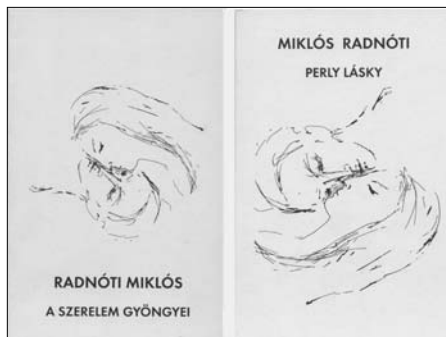
2. Az iskola műhelyei még ma is őriznek olyan berendezéseket, amelyeket a gyakorlati szöveköltetés során Radnóti (Glatzer) Miklós is láthatott,

1. Az új libereci emléktábla Márvány Miklós festőművész Radnóti-sziluettjével

2. Rónai Kati a Textilipari Szakközépiskola szöveköltői között

sőt üzemeltetésük sok nehéz pillanatot is okozott számára. Élve a hely szellemével – az emléktábla avatás napján tartott iskolabeszámoló során – a gépek között csehül és magyarul is felidéztek a „C. Neumann & Söhne” gyár 1927-es hangulatát:

„...Jak obrovské žití jsou ty povzdech velkých Strojů, život se ale přesto otáčí v rytmu ženského hihání”.

„Milyen hatalmas és a nagy Gépek sóhaja és az Élet mégis apró nő-vihogások ritmusára fordul”.

3. A kétnyelvű verseskötet címe „Perly lászy” – illetve a hátsó borítón „A szerlem gyöngyei”. A szerelmespár illusztrációjának tükörképe is sugallja, hogy fordításokról van szó. Hogy miért választottam ezt a címet? Elég beleolvasni a Szerelmi ciklus verseibe (8, 13) – és máris peregnék a gyöngyszemek („...perly lászy se ti po polibcích rozkutély...”). Mellesleg az igazgyöngy – örök érték, így az 1928-ban írt sorok értéke is az.

4. A felnőtt költő 1937-ben találkozik Budapesten Tinivel, ifjúkora műsájával – ennek az utolsó találkozásnak hatása alatt született meg az „Emlék” – „Vzpomínka” című rövidke vers, azon egyedüli a libereci, illetve libereci ihletésű költeményekből, amely kötetbe került még Radnóti életében. Ezért különösen fontosnak tartottam, hogy a fordítás is magán viselje az „érettség” ismérveit. Költő-barátunk, Marek Sekyra is megismerkedett a „csehesítéssel” – mivel kérésre megpróbáltuk az eredeti költemény valamennyi „csodáját” – tartalmát, képi megjelenítését, hangulatát és szoros belső ritmikáját – átvinni a cseh változatba. Remélem, eredményesen.

3. A kétnyelvű Radnóti-kötet Lőrincz Zsuzsa illusztrációival, fordította: Marek Sekyra, szerkesztette: Rónai Katalin

6. David Černý cseh képzőművész buszmegállója Liberecben

4. Marek Sekyra libereci költő, műfordító és Rónai Katalin szerkesztő

5/a Radnóti-kiállítás Liberecben...

5/c Fénytábla a libereci Megyei Tudományos Könyvtár homlokzatán

5. Az emléktábla avatás utáni irodalmi estnek, melynek keretében bemutattuk a két-nyelvű verseskötetet, Lőrincz Zsuzsa Radnóti ihletésű grafikáit és egyéb művészi alkotásait, valamint a költő életútját illusztráló dokumentációs anyagot, a libereci Megyei Tudományos Könyvtár adott otthont. A könyvtár az 1938-as kristályéjszakán felgyújtott zsinagóga helyén épült fel, szimbolikus, szép, modern épület – érdemes meglátogatni. Nemcsak könyvtárként, hanem igazi kulturális központként működik. Nehéz leírni azt a megható és büszke-

5/b ...Lőrincz Zsuzsa képzőművész alkotásaiból

séggel teli pillanatot, amikor a kiállítások előkészítését követő este megláttuk az irodalmi estet hirdető fényreklámt.

6. És még egy mozzanat – pár lépésre a könyvtár épületétől fedeztem fel azt a modern kompozíciót, amelyben David Černý tömöríti egy buszmegálló fogalmába, mindazt, amit a ma embere számára Liberec jelent. Elgondolkodtató!

Prága, 2015. február

Rónai Katalin,
a libereci Radnóti-kultusz megszállottja

Fotó: a közreműködőktől

Sporthírek Csehországból, 2014

2014. január 1–december 31.

2014. január 6. – Prágában, hosszú betegség után, 86 éves korában elhunyt *Karel Gut*, a csehek legendás jégkorongozója, szövetségi kapitánya, háromszoros világbajnoki bronzérmes. Szövetségi kapitányként 1976-ban és 1977-ben világbajnok lett. Később beválasztották a sportág nagyjait tömörítő Hírességek Csarnokába, a Cseh Jégkorong Szövetségnek elnöke is volt.

Gabriela Soukalová ezüstérmes biatlonista

Ondřej Moravec (balra) 2 ezüst, 1 bronz; Jaroslav Soukup (jobbra) 1 ezüst, 1 bronz sílövészetben

Eva Samková aranyérmes hódeszkás

2014. február 7–23., Szocsi – A XXII. téli olimpiai játékok összefoglalója

Csehország a játékokon 13 sportágban 88 sportolóval képviseltette magát, és 2 arany-, 4 ezüst- és 2 bronzérmel a 15. helyen végzett az éremtáblázaton.

Aranyérmesek:

Martina Sáblíková Gyorskorcsolya női 5000 m

Eva Samková Hódeszka női krossz

Ezüstérmesek:

Ondřej Moravec Sílövészet

férfi 12,5 km üldözőverseny

Gabriela Soukalová Sílövészet

női 12,5 km tömegrajtos

Martina Sáblíková Gyorskorcsolya női 3000 m

Veronika Vitková, Gabriela Soukalová, Jaroslav Soukup, Ondřej Moravec Sílövészet vegyes váltó

Bronzérmesek:

Ondřej Moravec Sílövészet

15 km férfi tömegrajtos

Jaroslav Soukup Sílövészet

10 km férfi sprint

2014. február 7–23. – Az oroszországi Szocsimban rendezték a XXII. téli olimpiai játékokat.

2014. február 24. – *Milan Hejduk*, az észak-amerikai profi jégkorongliga, az NHL egyik legjobb cseh támadója befejezte pályafutását.

2014. február 25. – *Alois Hadamczik*, a cseh jégkorong-válogatott szövetségi kapitánya lemondott, miután csapata a hatodik helyen végzett a szocsi téli olimpián. Utóda ismét *Vladimír Ruzička* lett, aki 2005-ben és 2010-ben világbajnoki címre vezette a cseheket, és febr. 26-án a 2015-ös világbajnokság végéig szóló szerződést írt alá.

2014. március 4. – Sorozatban hatodszor választották az Év cseh Labdarúgójává *Petr Čechet*, a váloga-

tott és az angol bajnokságban listavezető Chelsea kapusát.

Petr Čech kapus, a 2014. év labdarúgója

2014. március 4. – *Tomáš Rosický* meghosszabbította szerződését az angol labdarúgó-bajnokságban szereplő Arsenalnal.

2014. március 8. – A Sopotban zajló fedett pályás atlétikai világbajnokságon nagy meglepetésre a cseh *Pavel Maslák* nyerte a férfiak 400 méteres számát.

2014. március 14. – Bejelentette visszavonulását a 42 éves *Petr Nedvěd* cseh jégkorongozó. A játékos 1994-ben a kanadai együttesel ezüstérmes volt, 2014-ben Szocsimban 6. lett a cseh csapattal, a 2012-es vb-n bronzérmes szerzett a csehekkkel. 1989-től Kanadában élt és játszott, 2007-ben költözött vissza Csehországba. Az észak-amerikai profiligában (NHL) 982 mérkőzésen 717 pontot gyűjtött.

2014. március 15. – A csapatban olimpiai bajnok *Severin Freund* nyerte a csehországi Harrachovban zajló sírepülő-világbajnokság egyéni viadalát.

2014. május 1. – Minden idők egyik legjobb jégkorongozója, a cseh *Jaromír Jágr* még egy évre aláírt az észak-amerikai jégkorongligában (NHL) szereplő New Jersey Devils csapatához.

2014. május 18. – A Prága mellett Račiceben rendezett kajak-kenu világkupa-versenyen a fiatal magyar küldöttség egy 7. és egy 9. helyet szerzett.

2014. május 28. – A cseh nemzeti labdarúgó-bajnokság tizenhét év után új néven folytatódik, és a következő szezontól Gambrinus Liga helyett a Synot Liga nevet viseli. A cseh szerezcséjének és fogadóiroda 2018-ig lesz a bajnokság névszponzora.

2014. június 16. – *Pars Krisztián* a világ ez évi legjobb, 81,57 méteres teljesítményével győzött kalapácsvetésben az ostravai nemzetközi versenyen.

2014. június 20. – *Zdeněk Zemant* nevezték ki az olasz labdarúgó-bajnokságban szereplő Cagliari vezetőedzőjévé.

2014. augusztus 6–10. – A Moszkvában rendezett gyorsasági kajak-kenu világbajnokságon Magyarország hat aranyérmel az éremtáblázat élén végzett. Csehország két aranyérmet

szerzett. K/1 1000 m, világbajnok: Josef Dostál 3:25.092 perc; K-4, 1000 m, világbajnok: Daniel Havel, Lukáš Trefil, Josef Dostál, Jan Štěrba 2:46.724 perc.

2014. augusztus 13. – A Slavia Praha jégkorongcsapata szerződést kötött *Vas Jánossal*, aki az első magyar hokis, aki a cseh élvonalban szerepelhet.

2014. szeptember 14. – Besztercebányán valószínűleg önkéntesen vetett véget életének a 42 éves *Miroslav Hlinka*, a 2002-ben világbajnok szlovák jégkorongválogatott csatára, a Banská Bystrica másodedzője.

2014. szeptember 24. – *Milan Baroš* futballcsatár egy évre a Baník Ostrava csapatához szerződött.

2014. december 18–20. – Budapesten rendezték a Visegrádi Négyek közös műkorcsolya- és jégtánc-bajnokságát. Női egyéniben a szlovák *Nicole Rajicova* győzött, *Tóth Ivett* ezüstérmes – ezzel magyar bajnok – lett, a harmadik helyen a cseh *Eliška*

Miroslav Hlinka jégkorongozó

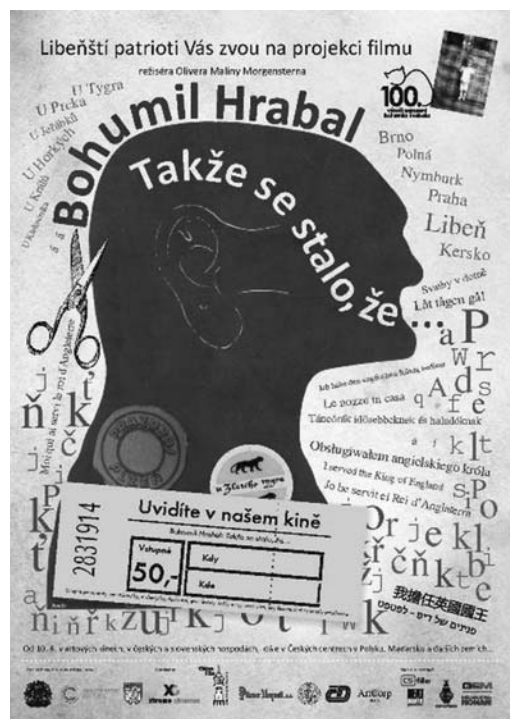
Březinová végzett. A férfiaknál az első három helyet a csehek vitték el: *Michal Březina*, *Petr Koufal* és *Pavel Kaska*.

2014. október 19. – *Tomáš Berdych* nyerte az 521 ezer euró összdíjazású stockholmi keménypályás férfi tenisztornát, miután a döntőben 5:7, 6:4, 6:4 arányban legyőzte a címvédő bolgár *Grigor Dimitrovot*.

2014. december 21. – A síugrók világkupa-sorozatának engelbergi versenyén a cseh *Roman Koudelka* győzött.

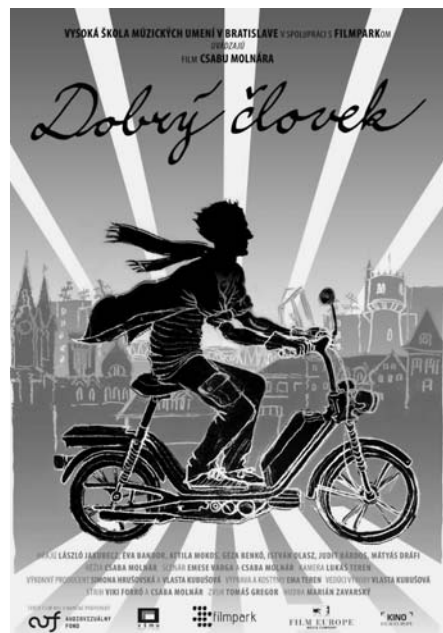
2014. december 23. – Prágában *Petra Kvitová*, a Wimbledonban győztes teniszezőt választották az év női sportolójává Csehországban.

Magyar és cseh sajtó alapján összeállította: Molnár Éva
A képek forrása: internet, Týden

„Így történt, hogy...” / *Takže se stalo, že...* cseh dokumentumfilm Bohumil Hrabalról, 2014, rendező: Oliver Malina-Morgenstern

A rendes ember / Dobrý člověk szlovákiai magyar játékfilm, 2013, rendező: Molnár Csaba

Ezt a cseh kisvárost a magyar utazók alig látogatják, ami érthetetlen, mert a település maga is érdemes a városnézésre, s a szomszédságában van a „Broumovi falak” (Broumovské stěny) elnevezésű, akár több napi túrázásra is alkalmas, összetöredezett, de kevésbé lepusztult homokkő lánchegység. De a Broumovi falak szépséges turistaútjain sem találkozunk magyar turistával, annak ellenére, hogy a néhány kilométerre lévő Adršpach-i sziklaváros az Óriáshegység után talán a legnépszerűbb a hazai természetjáróink körében.

Kétségtelen, hogy városunk és környéke – Broumovsko – nagyon kiesik a forgalomból, gyakorlatilag betüremkedik Lengyelország területére. Mindez azt mutatja, hogy Broumovsko a Csehországot övező erdős, sziklás hegykoszorú peremén helyezkedik el, s mint ilyen, a XII. századig teljesen lakatlan, uralkodói birtokban lévő gyepterület volt. A néptelen területen a XII. században remetek vertek tanyát, ezen felül az uralkodók is nekikezdték a vidék gyarmatosításának. A kevés és bizonytalan adatok szerint 1171-ben már létezett egy falu a mai városon kívül eső, híres fatemplom környékén, ez már valószínűleg a fejedelmi telepítés eredménye volt. Ugyanakkor már megjelent egy kisméretű faépítésű „hrádek” (váracska) a mai város belterületén.

Mindazonáltal a betelepülések csak akkor vettek lendületet, amikor a břevnovi bencés apátság egy nagy területet kapott a vidéken. Erről egy 1213-as, I. Přemysl Ottokár által kibocsátott oklevél tanúskodik, de ezt sok kutató hamisítványnak tartja. Az bizonyos, hogy az 1250-es években az új apátság már erőteljesen jelen volt, hiszen Martin apát 1266-ban Vichertől, az addigi uralkodói kolonizátortól 200 hřivnya ezüstért megvette az örökletes telepítési jogokat, ráadásul kaptak az 1256-ban alapított városban a piactér mellett két házat, egy elővárosi gazdasági udvart a hozzátartozó földekkel.

A frissen megalapított városba kizárólag német telepesek jöttek, köztük igen sok szövőmester. Ez a szakma később is fontos szerepet játszott a város életében. Minthogy Broumov az apátság tulajdonában volt, úgynevezett „jobbágyvárosnak” (poddanské město) számított, azaz eredetileg nem rendelkezett önkormányzattal és különböző privilégiumokkal. Mindezek az uralkodói tulajdonban lévő szabad királyi városok sajátjai voltak, melyek valamelyik német birodalmi városjog – a Prága–Olmütz vonaltól északra eső városok észak-német (lübecki/magdeburgi), a délebbre fekvő városok a délnémet (nürnbergi/bécsi) – alapján működtek. Az általában is sokkal több szabadsághoz szokott német városokból jött broumovi német lakosság évszázadokig folyamatosan fészegette a jobbágyvárosi lét korlátait, igyekezett minél több kiváltságra, sőt bizonyos önkormányzatiságra szert tenni.

Úgy tűnik, Broumov a Német Birodalomban ismert Freiestadt – a püspökségek birtokában lévő szabad városok – és a cseh jobbágyvárosok, valamint szabad királyi városok keverékeként működött.

Kívülről nézve Broumov a szabad királyi városok csaknem minden ismér-

vével rendelkezett: 1331-ben már volt – hattyút ábrázoló – városi pecsétjük, 1348-ban IV. Károly Předbor apát kérésére Hradec Králové városi jogait adományozza Broumovnak és megengedi két zsidó család letelepedését. Az 1360–80-ig terjedő időben felépítették a városfalakat. 1419-ben évi 20 kop garasért a városiak megvették azt a jogot, hogy örökös nélküli kihalás esetén a vagyon a városra szálljon. Ugyanez időben városháza működésére is kaptak engedélyt, a városnak alsóbb fokú bírósága is volt. 1557-ben az apát 14 környező faluba engedélyezte a városban főzött sör kimérését.

A rendi felkelés harmadik évében – 1620-ban – a város az országos előjárásnál kivásárolta magát az apátságtól, és ily módon szabad várossá vált. Sajnos ez a pütkösdi királyság csak a fehérhegyi csatáig tartott, utána a város visszakerült az apátság tulajdonába, s ez az állapot egészen 1848-ig tartott, amikor a települések minden feudális jellegű függése megszűnt.

Broumov nemcsak a szabadságáért vívott küzdelmével írta be magát a cseh történelembe.

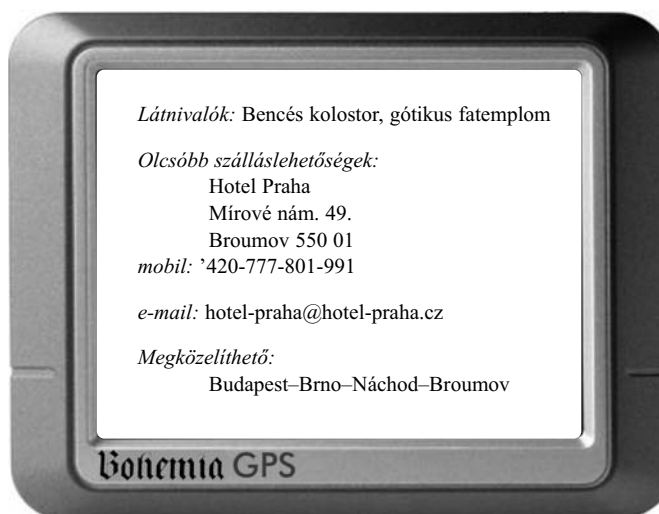
Az apátság többször elzalogosította a várost a szomszédos Szilézia uralkodóinak, így 1279-től 1290-ig, 1296-ban, 1300-ban, 1332-től 1346-ig. 1419-ben, amikor a husziták elűzték a břevnovi bencéseket, apátjuk a broumovi kolostorba tette át székhelyét, minthogy az erősen német érzelmű és huszita ellenes Broumovban biztonságba került.

1459-ben Gebaur apát fogadta a cseh királlyá megválasztott, huszita érzelmű Pogyebrád Györgyöt (Jiří z Poděbrad), ami miatt a broumoviak annyira felbőszültek, hogy elkergették az apátot. Tíz év múlva Corvin Mátyás 700 zsoldosa szállta meg a várost, ahol 1472-ig tartották magukat, mígnem Pogyebrád György fia, Jindřich Múnsterberský elűzte őket. Fizeségül élete végéig zálogba kapta Broumovot, amit újólág Kladskóhoz csatoltak, de 1488-ban Pavel apát visszavásárolta. Kelemen apát idejében (1499–1506) Jagelló Ulászló oklevélben szavatolta, hogy többé sem a várost, sem a kolostort nem lehet zálogba adni.

A protestantizmus megjelenésekor a broumoviak lelkesen csatlakoztak az új valláshoz. 1575-től a temető fatemplomában tartották istentiszteleteiket. 1614-ben az apát heves tiltakozása ellenére saját templomot építettek, amit azonban Se-

Broumov régi látképe a város prospektusából

lender apát 1618-ban erőszakkal bezárattott. Tulajdonképpen ennek a híre robbantotta ki a rendek lázadását Prágában és vezetett a nevezetes defenesztrációhoz, ami egyszersmind a harmincéves háború kitörését hozta magával.

A bekövetkező események: a rendi direktórium elzavarta az apátot, aki nevezetes turistateljesítménnyel egy éjszaka átkelt a broumovi hegyeken, hogy a policei rendház menedékebe eljusson. (Ennek emlékét oszlop őrzi a policei kolostor előtt.) Broumov a háborúban kiváltságai jó részét elvesztette, a lakosságot a katolikus hitre kényszerítették.

A harmincéves háború után tehetséges apátok felvirágoztatták a kolostor gazdaságát. Részben megemelték a jobbágyok robot- és adózási kötelezettségeit, részben sikeresen megszervezték a város szövőiparosainak munkáját, saját vállalkozásba is befogtak.

1848-ban, miután megszűntek feudális kötelmei, fellendült a város gazdasági élete, amit nagyon elősegített 1875-ben a vasúthálózathoz való csatlakozás. Ez időben már kiütköztek a nemzeti ellentétek. A német többség támadása a cseh kisebbségre egy összecsapásban halálos sebesülést eredményezett.

1918. október végén – a Szudéták többi területéhez hasonlóan – a broumoviak is elutasították Csehszlovákia létrejöttét. Anselm Heizel vezetésével 8000-nél több broumovi német tüntetett azért, hogy Broumovsko tartozzon a létrehozandó Német–cseh tartományhoz. (A teljes Szudétákra kiterjedt ellenállást csak 1919. január elejére sikerült a katonaság nyomására megszüntetni.)

Broumovskót a müncheni egyezmény következtében 1938 októberében a III. Birodalomhoz csatolták. A világháború alatt a broumovi gyárakban sok nemzet hadifoglyai dolgoztak. A várost 1945. május 9-én szabadította fel a szovjet hadsereg. A káosz első heteiben a német lakosság kirablására, elűzésére, sőt a járás peremén, Teplice nad Metujíban gyilkosságokra is sor került.

1946-ban a városból és környékéről Németország megszállási zónába 22 ezer német lakost transzportáltak, a tőlük elkönfiskált földekre Kelet-Csehszorbából, Szlovákiából jöttek új lakosok, de akadtak visszaemigrálók is.

A lakosság csaknem 100 százalékos kicserélődése nyomot hagyott a városképen, miután a karbantartások több éves elmulasztása miatt sok régi épület az enyészet martaléka lett, ezen felül természetszerűleg hosszú időt vett igénybe a sok helyről jött lakosság helyi közösséggé formálódása.

Mint afféle egyszerű szorgalmas iparos település, Broumov soha nem volt olyan gazdag, mint a szerencsésebb kereskedővárosok. A féltucatnyi pusztító tűzvész, a sok háborús esemény miatt Broumov aligha nevezhető műemlék-városnak. Mindazonáltal két első rangú építménye miatt érdemes meglátogatni.

A város melletti temetőben található Csehszorb legregébbi, XV. századi faépítésű temploma, s a temetőben százával láthatók régi német sírok.

Bencés kolostora – korábbi gótikus temploma, valamint a középkori „hrádek” felhasználásával –, a XVIII. századi békeidőkben készült Kilián Ignác Dietzenhofer alkotása nagyszabású és kitűnő barokk munka (1726–48), gazdag belső kialakítással. Mint minden kolostor Csehszorbban, a bentlakók szempontjából nagyon rosszul áll. A hajdan sok tucat szerzetesnek otthont adó épületben legutóbbi látogatásunkkor három lengyel apáca teljesített szolgálatot.

Csak javasolni lehet a Náchodot vagy Nové Město nad Metují meglátogató turistáknak, hogy egy lazább „Broumovi falak”-túrával egybekötve szánjanak még egy napot Broumovra is.

Zachár Ottó

A „Broumovi falak” Zachár Ottó felvételén

2014 Bohumil Hrabal, a világhírű cseh írófenomén (1914–1997) születésének 100. évfordulója jegyében telt el Csehországban, Magyarországon és az egész világban, de különösen itt Közép-Európában. Se szeri, se száma nem volt a megemlékező ankétoknak, találkozóknak, kiállításoknak, elemzéseknek, felolvasásoknak, rendezvényeknek, filmvetítéseknek, albumoknak, kiadványoknak, könyveknek, eddig meg nem jelent írásainak – és mind népszerűségének, nagyszerűségének, közvetlenségének, filozófiájának, hatásának, életének még fel nem fedezett titkait kutatta, próbálta feltárni s megosztani. Valóságos DIADALÚT volt, Hrabal úr, amelynek főbb állomásait Polgár Laci, Hrabal-, Hašek- és sörrajongó barátunk Szubjektív Hrabal 100 írása foglalja össze, s ami abba nem fért bele, azt további oldalainkon, pillanatfelvételeken próbáljuk felvillantani a teljesség igénye nélkül. – A szerk.

Hraballal repülni

Szubjektív Hrabal 100

Jaj, pane Bohumile, pane Bohumil, repültem én is nemrég, mégpedig magával!

Igaz, nem függőlegesen, mint maga, hanem vízszintesen. És nem is szándékosan, csak véletlenül. Én nem a galambokat ettettem, hanem a barátainkat vittem át a túlsó partra. Éppen az emlékestjéről jövet történt mindez, egy pénteki napon, szombatra virradóra. Jaj, Bohumil, Bohumil, elsötétedett akkor ott minden, és bár nem éreztem semmit, de mégis csak szörnyű volt, így utólag belegondolva. Mert tudja, doktor Bohumil, én akkor ott még nem akartam repülni, és nem akartam galambokat etetni sem. Csupán a barátaimnak, akik mellesleg az Ön barátai is, akartam megmutatni a szemközti könyvesbolt kirakatát, amit az Ön tiszteletére rendeztünk be. Ezt megelőzően ugyanis éppen Önt ünnepeltük a 100. születésnapja miatt az utca túloldalán, az *Önről elnevezett sörözőben*. Így hát maga is ott volt velünk, Bohumil! És ott voltak a közös barátaink is mind: ott volt a *Mazal úr*, aki igazán csodás könyveket ír Önről, és minden lehető formában népszerűsíti az Ön írásait; azután ott volt a *Krobot úr* is, aki szerte Európában, Csehországban és nálunk is rendezi az Ön műveiből készült színi előadásokat; és ott volt az egykori U Hynkűből az *Ön kedvenc kocsmárosa* is. És képzelje, kedves Bohumil, ők így együtt ráadásul a Via Hrabalon át jöttek, nem is jöttek, szinte repültek ők is, keresztül a fél világon át, csak azért, hogy Rómától Pekingig széthordják az Ön szépséges szavait. *Via Hrabal* – hát nem csodálatos? Szinte látom most is, amint egy motoros repülő húzza maga után a feliratot, és köröz a nymburki folyópart, a híd, a sörgyár, aztán meg Kersko és Libeň fölött! *Via Hrabal* – micsoda szójáték az égen, mit szójáték! – Inkább egy gyűrű a föld körül!

Mindez *Budapesten történt*, pane Bohumil, 2014-ben, az Ön századik születésnapján.

Bár az is igaz, kedves doktor, hogy abban az egész évben szinte mindig Önt ünnepeltük, mi, akik szívesen olvassuk, amit Ön írt, és mi, akik szívesen követjük is Önt Nymburkban, Prágában és Pesten is. Azt is biztosan tudja, kedves Bohumil, hogy barátai éppen emiatt jöttek azon a hétvégén Budapestre. Mivelhogy másnap azon a nagy-nagy kulturális hajón volt kulturális előadásuk Önről, az Ön életéről és műveiről. Hát, ez igazán, szép! – mondja most Ön, pane Bohumil, gondolom. Mintha magamat hallanám! Én is éppen ezt mondtam akkor szárnyamat törten a kórházban, mivel azt

az előadást, amely Önről szólt, éppen nekem ajánlották, pane Bohumil, az előző esti, szépen kivitelezett repülésemért cserébe. És képzelje csak, akkor ott, azon a kulturális hajón még olyan filmeket is zsúriztek, amik pont magáról szóltak, hát nem érdekes? Persze ezekben másféle színészek játszottak, amolyan civil Gary Cooperek, tudja, akit maga is szeretett, pane Bohumil!

Aztán azt tudja-e, kedves Bohumil, hogy ebben az évben az *Önről elnevezett Kerekasztal Lovagjai* és a *Fekete Ökör Baráti Kör* tagjai is sok-sok rendezvényt tartottak, és mindenhol csak azt ünnepelték, hogy Ön éppen most lett kereken száz éves? Igaz is, Bohumil, megírhatná milyen az, amikor az ember éppen betölti a százat. Mert maga már megérte ezt, velünk ellentétben. Mert maga már most idősebb, mint ez az egész évezred!

Hadd számoljak be most röviden magának, pane Bohumil! Az évet mindjárt az elején egy régi író- és honfitársával kezdtük, Csehszlovákiából. *Grendel Lajos* mesélte el Önnel közös élményeit. Kár, hogy akkor maga nem tudott eljönni! És kár, hogy nem hallotta a *folyamatos felolvasó estünket* sem, Bohumil! Pedig oda még egy prágai, a *Miloš Vnuk* barátunk is eljött, akinek a jóvoltából aztán nem csupán magyarul, hanem még csehül is elhangzott egy írása. De szép is volt az az este, pane Bohumil! Tényleg kár, hogy nem tudott eljönni! És sajnos, máshova sem. Például a pesti *Idegennyelvű Könyvtárba* sem, tudja, ott a Mátyás Pince mögött, nem messze a Centrál Kávéháztól, ahol maga is járt egykoron. Pedig ebben a könyvtárban éppen az Ön művei nyomán nyílt képzőművészeti kiállítás.

És ugyanezek a magyar művészek az Ön által ihletett alkotásaikból *Prágában is rendeztek kiállítást*, s mindjárt a legjobb helyen: az Óvárosban, de közel az Újvároshoz is. A *Magyar Intézetben*, emlékszik, amelyik ott van a Két Macska söröző közelében. A *könyvkiállításon*, a *Vystavištěn*, az U Sojků és a Plzeňský dvůr sörözők környékén azonban végül is sajnos elmaradt a tervezett kiállítás. A sörözők is megszűntek már azóta, mióta Ön odajárt, s talán éppen ezért nem jött létre a kiállítás sem. Ki tudja? Amiként a libeni zsinagógában, az Ön egykori „házi sörözője”, az U Hausmanů mögött szintén elmaradt a bemutató. De helyettük megvalósult viszont a dél-szlovákiai *Komárnóban* és Magyarországon több helyen is: az Ördögkatlan fesztiválon *Nagyharsányban*, és *Szentendrén* a Malomban.

Folyóiratunk Hrabal 100 különszáma prágai Hrabal-barátok autogramjaival

A Hrabal Asztaltársaság prágai vendégei a Hrabal Sörözőben 2014. április 11-én:

Tomáš Mazal publicista barátunk

Ivo Krobot színházi rendező

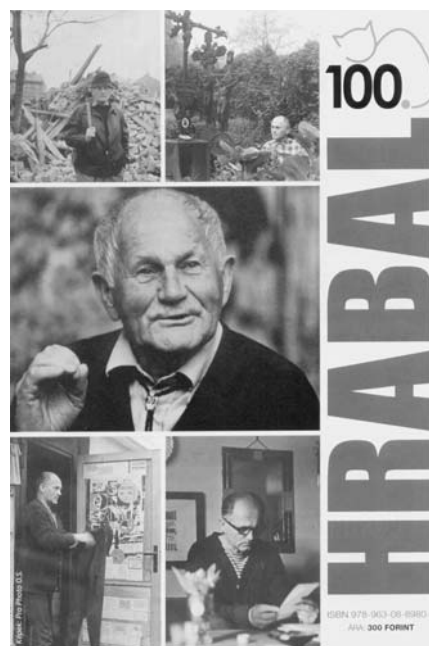
Hrabal-kocsmárosok: Orvos Miki Budapestről és Jiří Rejthart Prágából
Fotó: Molnár Éva

Budapesti plakát Adolf Born Kerskői üdvözlét című alkotásának felhasználásával

A Hévíz folyóirat Hrabal-száma, 2014/1

A Hrabal Söröző Hrabal 100 kiadványa, 2014. március

Kocsis Balázs Hrabal-szobra és Zachár Ottó Prágai házjegyek kiállítása Székesfehérvárott, 2014. március

Tatabányai rendezvények Hrabal 100 jegyében, 2014. április

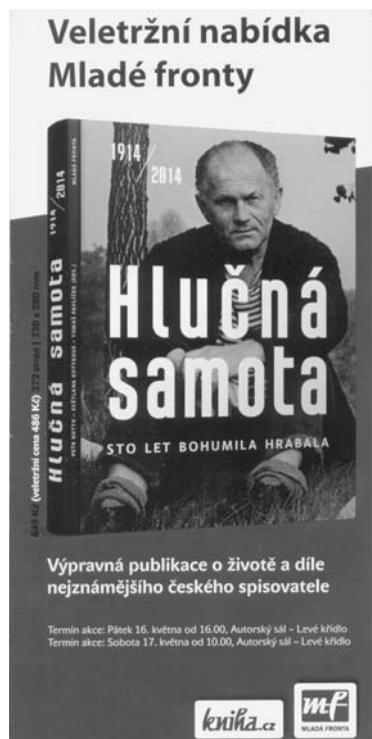
„Az én Hrabalom” pódiumbeszélgetés a budakalászi Kós Károly Művelődési Házban, 2014. március 28. Berkes Tamás (balra), Mészáros Sándor (középen), Görgényi István

Budakalászi Hrabal 100-as plakát

Sörgyári capriccio Herman Flóra előadásában Budakalászon
Fotó: Felföldi Barnabás

A Prágai Könyvfesztiválra megjelent kötet Hrabal életéről és munkásságáról, 2014. május

AZ ÖRÖKKÉVALÓSÁG KÜSZÖBÉN

HRABAL 100 AZ ÓBUDAI PLATÁN KÖNYVTÁRBAN

2014. JÚNIUS 10.

17.00 PREMIER ELŐTTI FILMVETÍTÉS

Így történt, hogy...

életrajzi film 2014, rendező: Oliver Malina Morgenstern

18.00 KEREKASZTAL BESZÉLGETÉS

Az Örökkévalóság küszöbén – Dr. Praznovszky Mihály
főszerkesztő, Kocsis Péter író, műfordító

FOTÓVETÍTÉS

Tomás Mazal archívumából Hrabal még nem publikált
személyes fotói

KÖNYVKIÁLLÍTÁS

Hrabal műveinek cseh első-, bibliofil kiadása

CSEH SÖRKÖSTOLÓ

A belépés ingyenes.

Óbudai Platán Könyvtár

1031 Bp., Arató Emil tér 1. (bejárat a Kadetka utcáról)

www.platankonyvtar.hu

ÓBUDA

100

Az Óbudai Platán Könyvtár Hrabal-programja, 2014. június 10.

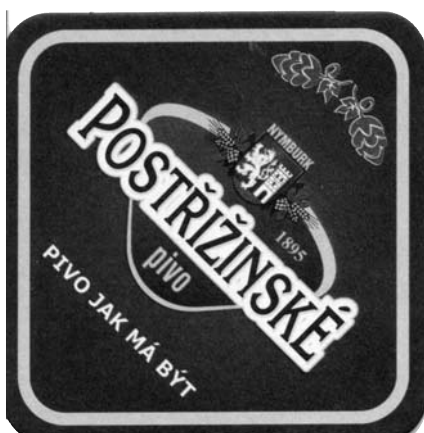
Az Európa Kiadó Hrabal-életmű-sorozatának kötetei

A Nagyvilág Hrabal-számának bemutatója a Hrabal Sörözőben, 2014. december 19.
Vendégek: Kocsis Péter bohemista, Fázsy Anikó főszerkesztő

Polgár László és Bakos István a vendégekkel

Nymburki sörálatét

Kocsis Péter a Hrabal Asztaltársaság ajándékával
Fotó: Mudrák Gabriella

via Hrabal

19 multimédiális vystoupení v 8 jazykových mutacích během 15 cest do 14 měst v 9 státech, 13 výstav 4 výstavních expozí

A Via Hrabal diadalútja 2013–2014-ben: 19 multimédiás előadás 8 nyelvi változatban 9 ország 13 városában, 13 kiállítás

Folytatás a 26. oldalról

A kerskói kiskerttulajdonosok pedig ebben az évben is megajándékozták szeretett kicsiny erdei településüket a *Hrabalovo Kersko* rendezvénnyel, 2014-ben immár 16. alkalommal. Nos, ezen ezúttal – Önön kívül –, pane Bohumil, jómagam sem tudtam részt venni, mivel a vízszintes repülés miatt visszamaradt egy kis szárny-sérülésem.

Azt viszont biztosan látta, Bohumil, hiszen onnan föntről olyan jó rálátása nyílik a lenti dolgokra, hogy több csodálatos, hasznos könyv is jelent meg Önről Csehországban. És magyar kiadója, az *Európa* is új életműsorozatot indított Önnek. Ennek örömeire pedig éppen *Pepínova desítka* sörrel vendégelték meg a kiadói urak a *Könyvhéten* az érdeklődőket. És a magyar nyelvű folyóiratok is több különszámmal jelentkeztek az Ön születésnapjára. Mindjárt az év elején a *Hévíz*, év közben az *Irodalmi Szemle*, év vége felé pedig a *Nagyvilág* adta ki saját Hrabal '100-as számát. Egyik érdekesebb, mint a másik, tudja, Bohumil!?

Persze a budapesti bölcsészek is megtették azt, ami tőlük telik: *Hrabal 100 – Túlságosan csendes születésnap* címmel rendeztek tudományos konferenciát. Önről. Az *Óbudai Társaskörben* pedig felolvasás volt, és kiállítást rendeztek Vladimírka (Vladimír Boudník – a szerk.), meg Bouše, meg Hamera grafikáiból és az Ön kollázsaiából is, Bohumil.

És képzelje, kedves Bohumil, nem messze attól a helytől, ahol maga is dedikált Pesten, tudja, a huzatos Blaha Lujza térhez közel, van az a bizonyos *Magáról nevezett söröző*, ahol csupa *nymburki sört* mérnek! Hogy tetszene is ez Mariskának, Francinnak, meg Pepínnek! Szóval ott, abban a sörözőben, amelyik előtt – miként Paul Robinson és Lev Jasin, a két híres futball kapus repült csak – repültem én is olyan szépen, magasan, szóval ott a gazda, doktorom Orvosom is *kiadott két csodás füzetecskét* Magáról! Mert Magánál nagyobb költője a nymburki sörnek azóta sem született meg még!

Szóval, amint azt biztosan Ön is látja, Bohumil, igazán gazdagon ünnepeltük meg, hogy maga most éppen száz lett. Kár, hogy ezeken az akciókon nem tudott részt venni! De én azért ott voltam némelyiken, maga helyett is. És éppen ezért, kérem, bocsássa meg, hogy én még itt maradtam, de tudja, akkor ott tavasszal a születésnapja után én még nem igazán akartam elrepülni, pane Bohumil!

De eljön majd az idő, amikor valóban magával repülök, és akkor aztán találkozni fogunk ott fent, pane Bohumil! És akkor a mennyei Tigrisben az égi sörök mellett, tudom, Egon Bondy is ott lesz majd, az kurva fix!

Budapest, 2015. január 18.

Polgár László

Válogatás a 2015. év cseh évfordulóiból

Egon Bondy (eredeti nevén Zbyněk Fišer, 1930. január 20., Prága–2007. április 9., Pozsony), költő, prózaíró, filozófus, műfordító, a cseh underground legendás alakja; az 1970-es években gyümölcsöző együttműködés alakult ki közte és a *Plastic People of the Universe* együttes között. Élete alkonnyán egyetemi oktató volt Pozsonyban, ahol a *Požoň sentimentál* nevű, a városi folklórt képviselő zenekar énekeseként is fellépett. A magát egész életében „baloldali marxistának” valló, a Trockizmus és a maoizmus eszméit is felvállaló Bondy a kapitalizmus és a fogyasztói társadalom könyörtelen kritikusaként is nagy hírnévre tett szert. Többször is járt Magyarországon, az olvasók pedig Bohumil Hrabal két nevezetes művében, a *Véres történetek és legendák* című elbeszéléskötetben s a *Gyöngéd barbárok* címet viselő visszaemlékezésben is találkozhatnak vele. **(85 éve született)**
(Lásd még: 38. oldal!)

Adolf Born (1930. június 12., České Velenice–), festő, grafikus, illusztrátor, karikaturista, jelmeztervező, animációs filmek alkotója; az elmúlt évtizedek egyik legjelentősebb, külföldön is sokra becsült, felszabadult, groteszk humorú műveivel rendkívüli népszerűséget szerző képzőművésze. **(85 éves)**

Adolf Born a 2010. évi prágai nemzetközi könyvfesztiválról

Born Jaroslav Hašek-illusztrációja, 1978

Josef Čapek (1887. március 23., Hronov–1945. április 13–15. táján, Bergen-Belsen), festő, grafikus, illusztrátor, karikaturista, fotográfus, díszlettervező, szépirodai és művészeti szakíró, Karel Čapek bátyja, korának egyik leg-sokoldalúbb, legkiemelkedőbb művésze. Írói kvalitásait olyan művek tanúsítják, mint az *Árnyak között* és a *Sánta Vándor*. A náci terror áldozataként, a második világháború legvégén hunyt el a bergen-belseni koncentrációs táborban. A gyakori vélekedéssel ellentétben nem öccse, hanem az ő nevéhez fűződik a „robot” szó megalkotása. **(70 éve halt meg)**

A Čapek fivérek szobra Malé Svatoňovicében, Josef Malejovský alkotása

Karel Čapek (1890. január 9., Malé Svatoňovice–1938. december 25., Prága), próza-, dráma- és újságíró, műfordító, amatőr fotográfus, azon cseh tollforgatók egyike, akik világirodalmi rangot vívtak ki maguknak. A polgári humanizmus elkötelezett híveként bátran szembeszállt a náci veszéllyel: a Gestapo Csehszlovákia megszállása esetén az elsők között akarta letartóztatni. Több művét – például a *Rovarok életéből* című színdarabot – bátyjával együtt írta; kivételesen gazdag életművének felidézése néhány további cím is tökéletesen elegendő: *Kínos történetek*, *R.U.R.*, *A Makropulos ügy*, *Az abszolútumgyár*, *Krakatit*, *Hordubal*, *Meteor*, *Egy mindennapi élet*, *Harc a szalamandrakkal*, *Fehér kór*, *Az anya...* **(125 éve született)**

Soňa Červená (1925. szeptember 9., Prága–), operaénekesnő, színművész; évtizedeken keresztül Európa operaszínpadainak ünnepelt csillaga volt, s a színházi világban mindmáig jelen van. 2014 őszén a magyar közönség is láthatta őt az *1914* című nemzetközi produkció egyik fontos szerepében a Vígszínházban. **(90 éves)**

Soňa Červená az *1914* című történelmi revűben, 2014

Husz János / Jan Hus (1369–1371 k. Husinec–1415. július 6., Konstanz), pap, egyetemi tanár, hitszónok, vallásreformátor, a cseh történelem világviszonylatban is híres szereplőinek egyike. A katolikus egyház gyökeres megújítását célzó nézetei a XVI. század nagy reformátorainak, Luther Mártonnak, Kálvin Jánosnak, Zwingli Ulrichnak a legjelentősebb előfutárává tették. Munkássága és eretnekként elszenvetett halála nyomán szülőföldjén nagy erejű, háborúhoz vezető vallási és szociális mozgalom bontakozott ki; a nevét viselő egyház napjainkban is működik. **(600 éve halt meg)**

Husz János megégetése Konstanzban a prágai Betlehem-kápolna falán

Paul Gauguin, Alfons Mucha, Luděk Marold, Anna la Javannaise, Párizs, 1896

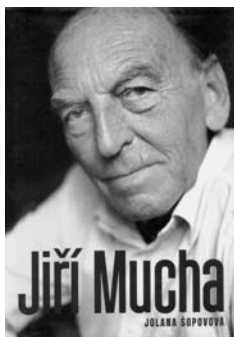
Luděk Marold (1865. augusztus 7., Prága–1898. december 1., Prága), festő, illusztrátor, a legnagyobb méretű cseh festmény, az 1434. évi Lipany-i csatát ábrázoló panoráma alkotója. **(150 éve született)**

Bohuslav Martinů

Bohuslav Martinů (1890. december 8., Polička–1959. augusztus 28., Liestal, Svájc), zeneszerző, a huszadik századi zenetörténet kiemelkedő alakja; egyaránt hatott rá az impresszionizmus, a neoklasszicizmus, az expresszionizmus és a jazz, de a különböző irányzatokon túllépve egyéni stílusvilágot alakított ki. **(125 éve született)**

Jiří Mucha (1915. március 12., Prága – 1991. április 5., Prága), próza- és forgatókönyvíró, publicista, Alfons Mucha fia; művei közül feltétlenül említést érdemel a *Tűzzel a tűz ellen*, a *Hideg égbolt alatt s az Elmosódott arc*, valamint az apjának szentelt nagyszabású életrajzi munka, a *Kánkán glóriával*, amely 2005-ben – Bohemia BK közreműködésével a Tandem Kiadónál – magyarul is megjelent. **(100 éve született)**

Jiří Mucha a róla szóló könyv borítóján, Josef Chochma felvétele

Jan Opletal (1915. január 1., Lhota nad Moravou–1939. november 11., Prága), orvostanhallgató, a megszállt Csehszágot sújtó német elnyomás jelképpé nőtt áldozata; a megszállás ellen tiltakozó 1939. október 28-i tüntetés résztvevőjeként kapott halálos sebet. Temetése újabb náciellenes demonstrációvá nőtt, melyet a németek kegyetlenül megtoroltak: több mint ezer diákot koncentrációs táborba hurcoltak, kilencet kivégeztek és az összes cseh egyetemet bezárták. **(100 éve született)**

Rainer Maria Rilke (1875. december 4., Prága–1926. december 29., Montreux), prágai születésű költő, prózaíró, a német nyelvű líra világnagysága, a *Duinói elégiák*, *Szonettek Orpheuszhoz*, *Malte Laurids Brigge feljegyzései* és számos más halhatatlan mű alkotója. **(190 éve született)**

A régi házban

A régi házban; itt előttem
egész Prága, széles körön,
mélyen, mélyült alkonyidőn,
halkan lépdél, egyet se szökken.
Üveg túlján elúszva: város.
Csak a Sankt Nikolas kupakja
toronylik, mint óriás, magasba,
sisakja zöldrozsa-világos.
Itt-ott már fény villan a fült
város zaján. És szinte hallom,
ahogy tisztán, mit sem morajlón,
vén házban „Ámen” kél. – S lehullt.
(Tandori Dezső fordítása)

Jan Jakub Ryba

Jan Jakub Ryba (1765. október 26., Přeštice–1815. április 8., Voltuš), zeneszerző, a klasszicizmusból a romantikába átvezető korszak jelentős, számos műfajban alkotó és imponálóan termékeny, – mintegy 1300 művet jegyző – komponistája. Népdalgyűjtőként is figyelemre méltó munkát végzett; legismertebb műve a *Cseh karácsonyi mise*. **(250 éve született)**

Jan Saudek (1935. május 13., Prága–), fotóművész, festő, a fényképezés történetének egyik legismertebb és legvitatottabb alkotója. Javarást műteremben készült, mesterialien megkomponált, színezett fotográfiaiban általában az erotikáé a főszerep, de a szokványostól igencsak eltérő, sokszor mehökkentő, provokatív, groteszk sőt morbid formában. **(80 éves)**

Jan Saudek: *Érintésedre vágyva*

Ludovít Štúr (1815. október 29., Uhrovec – 1856. január 12., Modra), politikus, publicista, nyelvész, költő, lapszerkesztő, pedagógus, a XIX. század első felében kialakult szlovák nemzeti mozgalom vezéregyénisége; meghatározó szerepet játszott a szlovák irodalmi nyelv megteremtésében. Kivételes hatása, jelképpé növése okán Kossuth Lajossal állítható párhuzamba. **(200 éve született)**

Ludovít Štúr, Ján Kulich szobra, 1966

Filip Topol (1965. június 12., Prága–2013. június 19., Prága), énekes, zongorista, zeneszerző, szövegíró, a kultikus zenekar-ként számon tartott *Psi vojáci* (*A Kutya Katonái*) nevű zenekar vezéregyénisége. Együttesével többször is fellépett Budapesten. Bátyja, Jáchym Topol napjaink cseh irodalmának neves szerzője; mindketten az underground szellemi környezetéből indultak. **(50 éve született)** *Lásd még: 46. oldal!*

Franz Werfel (1890. szeptember 10., Prága–1945. augusztus 26., New York), prágai születésű osztrák költő, próza- és drámaíró; műveivel – köztük a *Musza Dagh negyven napja* című, megszületése óta újra és újra fájdalmasan időszerűvé váló regénnyel – Franz Kafkához és Rilkéhez hasonlóan ő is világirodalmi rangot szerzett. **(125 éve született, 70 éve halt meg)**

Franz Werfel

Összeállította: G. Kovács László

A képek forrásai: internet, Molnár Éva, Pongrácz Gábor

CSEH CENTRUM
ČESKÉ CENTRUM

A Budapesti Cseh Centrum programjaiból 2014. április–2015. február

2014. ÁPRILIS

HRABAL 100

Hommage à Bohumil Hrabal – a prágai Galerie la Femme művészeinek „házi feladata” a 100 éve született cseh író emlékére.

Időpont: 2014. március 28–április 16., 2014. április 24–május 18.

Helyszín: Budapesti Cseh Centrum és Tatabánya, Vértesszőlős Agorája kortárs galéria (Lásd még: 2. és 63. oldal!)

Michal Černý, a Cseh Centrum igazgatója a kiállító művészekkel

HRABAL HABBAL a HAJÓN –

Bohumil Hrabal cseh író (1914–1997) születésének 100. évfordulója alkalmából **zenés-filmes-irodalmi születésnap party az A38 hajón** a Staropramen támogatásával.

A BUSHO filmfesztivál és a Cseh Centrum által kiírt és Jiří Menzel cseh rendező által Budapesten 2013. április 11-én kihirdetett **Hrabal Habbal** című nemzetközi filmverseny eredményhirdetése és a díjnyertes filmek vetítése. A fődíjat *Simonyi Balázs* „Tour” című rövidfilmje nyerte. A három különdíj: *Szabó Szonja* „Weekend in Prague”, *Gyulai Líviusz* „My Small Town” és *Simon O'Neill* (IR) „Tell Me About Yourself”. Gratulálunk! **Via Hrabal** címmel a prágai Serpens társulás multimediális műsora *Ivo Krobot* színházi rendező, *Tomáš Mazal* hrabalológus, *Václav Špale* képzőművész társaságában. *Ladislav Michálek* fotográfus képei. **B. H. magyar fordításban** - beszélgetés Hrabal magyar fordítóival: *Detre Zsuzsa*, *Varga György*, *Vörös István*. A **Manon meurt** rakovníki shoegaze zenekar koncertje. *Időpont:* 2014. április 12. *Helyszín:* Budapest, A 38 (Lásd még: 26. oldal!)

Zdeněk Tománek:
B. Hrabal,
szavak nélkül,
bronz

A Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál cseh vendégei: Kateřina Tučková, Tomáš Zmeškal és David Zábanský írók – találkozók, dedikálások, könyvbemutatók – *Tučková:* Gerta Schnirch meghurcoltatása, Žitkovái istennők, *Zmeškal:* Az ékirásos szerelmeslevél, *Zábanský:* Mindig más partra vágunk.

Időpont: 2014. április 24–27.

Helyszín: Budapest, Millenáris, könyvesboltok

2014. JÚNIUS

A cseh dekadencia – A Helikon irodalmi folyóirat 2014/1. a cseh dekadenciának szentelt különszámának bemutatója.

Időpont: 2014. június 4.

Helyszín: Cseh Centrum

Jan Langer: Évszázadnyi élet – fotókiállítás a 100. életévüket betöltött, Csehországban élő emberek sorsáról.

Időpont: 2014. június 4–szeptember 15.

Helyszín: Cseh Centrum

Archaikus fotók a mai Csehországból – kiállítás *Fedor Gabčan*, a Cseh Távirati Iroda egykori riportere fényképeiből.

Időpont: 2014. június 26–augusztus 25.

Helyszín: Budapest, Mai Manó – Magyar Fotográfusok Háza

2014. SZEPTEMBER

Őszi cseh jazzhétvége a BMC-ben –

Tomáš Liška Invisible World Trio, Petr Beneš Quartet, Tara Fuki, Vertigo együttesek koncertje.

Időpont: 2014. szeptember 26–27.

Helyszín: Budapest Music Center

2014. OKTÓBER

Design Hét Budapest 2014 – Central

European Fashion Days: cseh tervezők bemutatója: *Pavel Berký, Petra Ptáčková, Jakub Polanka.*

Gombold újra! Közép-Európa öltö-zéktervezői pályázat döntőjének cseh résztvevője: *Antonina Zablotská.*

Időpont: 2014. október 3–5.

Helyszín: Budapest, Városligeti Műjépgálya

2014 a cseh zene éve – MARTINŮ

STRINGS PRAGUE – *Jaroslav Šonský* és kamarazenekarának koncertje a Duo de Réve szólistáival:

Jana Jarkovskával (fuvola) és *Bohumír Stehlikkel* (zongora) *Bohuslav Martinů, Josef Suk* és *Dmitrij Sosztakovics* műveiből a Bohemia Baráti Körrel együttműködésben.

Időpont: 2014. október 10., 19.00

Helyszín: Budapest, Óbudai Társaskör

Jaroslav Šonský és Jana Jarkovská

Fotó: Molnár Éva, Zachár Ottó

A Martinů Strings Prague és a Duo de Réve az Óbudai Társaskörben

Jaroslav Šonkský
hegedűművész és
zenekaralapító

1914 – zenés történelmi revü vendégszereplése a Vígszínházban *Karl Kraus* Az emberiség végnapjai és *Jaroslav Hasek* Svejk című műveiből, a Prágai, a Szlovák Nemzeti Színház és a Vígszínház koprodukciójában, *Robert Wilson* rendezésében. Zene: *Aleš Březina*.
Időpont: 2014. október 15. premier
Helyszín: Budapest, Vígszínház
(Lásd még: 18., 30. oldal!)

Jelenet az 1914 előadásából

Susanna Roth műfordítói pályázat 2015–2018 minden 40. életévét be nem töltött (1975. január 31. után született), műfordításkötettel nem rendelkező magyar állampolgár, illetve magyarországi bejelentett lakcímmel rendelkező külföldi személy részére. A feladat *David Jan Žák* Návrát krále Šumavy című regényének (Labyrint, 2013, 169–184. o.) részle-

tét cseh nyelvről magyarra átültetni.
Időpont: 2014. október 30.
Beküldési határidő: 2015. január 31.
ccbudapest@czech.cz e-mailcímmre.

2014. NOVEMBER

Fordulópontok / Turning Points – nemzetközi kortárs művészeti kiállítás *Kateřina Šedá* Normális élet című installációjával, az EUNIC, a European Union National Institutes for Culture és a Szépművészeti Múzeum–Magyar Nemzeti Galéria együttműködésében.
Időpont: 2014. november 14–2015. február 15.
Helyszín: Budapest, Nemzeti Galéria

FRANZ KAFKA – a prágai Franz Kafka Társaság és a budapesti Cseh Centrum közös kiállítása.
Időpont: 2014. november 19–december 7.
Helyszín: Szentendre, Pest Megyei Könyvtár

A párbeszéd lehetősége / A film és a képzőművészet között – A 80 éves Jan Švankmajer képzőművész tiszteletére retrospektív filmvetítés és kiállítás az Anilogue filmfesztivál keretében.

Könyvborítók és prágai szellemidézés rajzban Bakos Istvántól

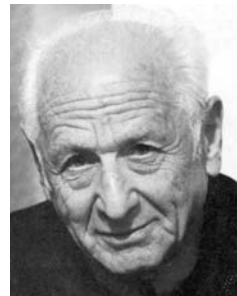
Időpont: 2014. november 19–23.
Helyszín: Budapest, Uránia Nemzeti Filmszínház

PAREVO dokumentumfilm-fesztivál
„25 évvel a demokratikus átalakulás után” – cseh, lengyel, magyar és szlovák dokumentumfilmek vetítése
Időpont: 2014. november 28–30.
Helyszín: Budapest, DocuArt mozi

2014. DECEMBER

MESELO MACSKAKÖVEK – irodalmi szellemidézés a Móra Kiadó által kiadott *Alena Ježková*: Prágai legendák és Cseh és morva regék és mondák című könyvekkel (fordította *Balázs Andrea*) és rajzversennyel. Szellemidéző kalauz: *Svoboda Róbert*.
Időpont: 2014. december 4.
Helyszín: Cseh Centrum

Arnošt Lustig jelenléte című dokumentumfilm vetítése és beszélgetés a rendezővel Eva Lustigovával, az író lányával, a Budapesti Zsidó Múzeummal együttműködésben.
Időpont: 2014. december 17.
Helyszín: Cseh Centrum

Arnošt
Lustig

HRABAL 100 emlékévé zárótalálkozója, a Nagyvilág Hrabal különszámának bemutatója, *Fázsy Anikó* főszerkesztő és *Kocsis Péter* fordító közreműködésével, a Hrabal Azstaltársasággal együttműködésben.
Időpont: 2014. december 19.
Helyszín: Budapest, Hrabal söröző
(Lásd még: 26. oldal!)

ÚJÉVI KONCERT a Duo du Rêve:

Jana Jarkovská (fuvola) és *Bohumír Stehlík* (zongora) előadásában.
Időpont: 2015. január 15.
Helyszín: Cseh Centrum

Michael Žantovský: Havel – Egy élet című könyvének bemutatója a szerző részvételével.

Időpont: 2015. január 29.
Helyszín: Cseh Centrum

Žantovský
és könyve

CSEH SORSFORDÍTÓ ÉVEK – 1945, 1968, 1969 és 1989 eseményei neves fotográfusok szemével.

Kurátor: Dana Kyndrová
Időpont: 2015. január 29–március 4.
Helyszín: Cseh Centrum

Nemzetközi opera énekverseny és Jakub Pustina cseh operaénekes koncertje. A továbbjutó 35 év alatti operaénekesek meghívást kapnak Žďár nad Sázavou-ba, a döntőkre. A versenyről bővebben:

www.pustinacompetition.cz

Időpont: 2015. február 23.
Helyszín: Cseh Centrum

Martin C. Putna: János nevében – Kereszténység és homoszexualitás: integrációs kísérletek

A Kalligram kiadó könyvbemutatója a szerző jelenlétében *Esterházy Péter* íróval és *Csehy Zoltán* fordítóval.
Időpont: 2015. február 24.
Helyszín: Budapest, Írók boltja

CSEH-SZLOVÁK

FILMKARNEVÁL – vetítés a legutóbbi évek filmjeiből és *Veiszer Alinda* beszélgetése az alkotókkal, köztük 26-án a Bohumil Hrabal „Így történt, hogy...” / „Takže se stalo, že...” című dokumentumfilm rendezőjével, *Oliver Malina-Morgensternnel*, *Tomáš Mazal* Hrabal-szakértő szereplővel.
Időpont: 2015. február 25–28.
Helyszín: Budapest, Toldi mozi
(Lásd még: 23., 35. oldal!)

Fotó: Cseh Centrum, Molnár Éva, Zachár Ottó

CSEH CENTRUM
ČESKÉ CENTRUM

1063 Budapest, Szegfű u. 4.

telefon: +36-1-462-5066

e-mail: ccbudaest@czech.cz

web: <http://budapest.czechcentres.cz>

facebook: Cseh Centrum

nyitvatartás:

hétfő–csütörtök: 9:00–16:00

péntek: 9:00–14:00

könyvtár:

szerda: 16:00–19:00

Michal Černý, 2010 óta a Cseh Centrum igazgatója hivatali megbízásának lejártával 2015. február 19-én egy közvetlen találkozón elbúcsúzott magyarországi partnereitől, a szélesebb közönségtől pedig a Cseh–Szlovák Filmkarneválon. Reméljük, kellemes emlékekkel tért haza, s további pályáján is tartja majd a kapcsolatot Magyarországgal. Minden jót kíván a Bohemia Baráti Kör vezetősége.

Martinů Strings Prague Budapesten

Szép és különleges koncerttel örvendeztette meg a magyar közönséget 2014. október 10-én a Martinů Strings Prague az Óbudai Társaskörben.

Bohuslav Martinů és a 140 éve született Josef Suk Magyarországon soha nem hallható művei mellett Dmitrij Sosztakovics Op. 110-es Kamaraszimfóniája is elhangzott, amely az éppen 100 évvel ezelőtt kirobbant I. világháború szörnyűségeinek hatására keletkezett.

A Svédországban élő cseh alapító és művészeti vezető Jaroslav Šonský hegedűművész nagyszerű 12 tagú vonós együttest hozott létre, mely elsősorban cseh mesterek műveinek előadását, illetve azok külföldön történő népszerűsítését tűzte ki célul. Ez utóbbira nagy szükség is van, hiszen e jeles mesterek kompozíciói ugyancsak ritkán csendülnek fel a határokon túl, így ezek legnagyobb része sajnálatos módon hiányzik a magyar és más külföldi koncerttermek műsoraiból. Így van ez Martinů és Suk egy-egy itt elhangzott szerenádjával is, főképpen pedig Martinů fuvolára, hegedűre, zongorára és vonósokra készült koncertjével, amelyet most Jaroslav Šonský átdolgozásában hallhattunk.

Bár az együttes nem túl hosszú múltra tekinthet vissza, máris érett, összeszokott és igazi örömteli muzsikálás jel-

lemzi. Az expresszív, éneklő, puha, mégis telt hangzás hűen tükrözi a cseh vonóskultúra évszázados hagyományait, amelyek nagymértékben hozzájárultak ahhoz, hogy Csehországot már a XVIII. században Európa konzervatóriumaként emlegették.

A Martinů-Concertót ideális szólista-triójának – Jaroslav Šonský (hegedű), Jana Jarkovská (fuvola) és Bohumír Stehlík (zongora) – egymásra figyelő, virtuóz összjátéka és kiegyenlített hangzása tette igazi élménnyé. A fiatal zongoraművész Stehlík remekelt még a két szellemes ráadásban is (Luboš Sluka: Blues II, Astor Piazzola: Libertango).

A tapasztalt, kitűnő hegedűművész Jaroslav Šonský által irányított Martinů Strings Prague műsorválasztása és egységes, magával ragadó játéktípusa emlékezetes estét szerzett a jelenlévőknek. Kívánjuk, hogy a jövőben sikerüljön működési területüket egyre jobban kitágítani, ezzel hazájuk nagy mestereinek méltatlanul kevésbé ismert műveit minél több emberhez eljuttatni, remélve azt is, hogy a magyar közönség hamarosan ismét hallhatja őket.

Dobozy Borbála

„Jubiláló” remekművek, avagy 1965 legjobb cseh filmjei

Intim megvilágításban (*Intimní osvětlení*), rendező: **Ivan Passer** – A Csehszlovákia 1968. évi szovjet megszállása után az Egyesült Államokba emigrált, a cseh új hullám alkotói közé tartozó rendező csak ezt az egy egész estés játékfilmet forgatta szülőföldjén, de aki látta Passer szomorú komédiáját, aligha csodálkozik azon, hogy felkerült „minden idők” tíz legjobb cseh filmjének a dicsőséglistájára.

Ha ezernyi klarinét (*Kdyby tisíc klarinetů*), rendező: **Jan Roháč, Vladimír Svítáček** – Az olykor zenés komédiaként, máskor musicalként jellemzett film azt a kérdést veti fel, hogy mihez kezdhetnek a katonák, ha fegyvereik hangszerekké változnak. A mű különösen vonzó erénye, hogy a korabeli könnyűzene legkiválóbb képviselői – Karel Gott, Waldemar Matuška, Hana Hegerová, Eva Pilarová, Jiří Suchý – és elsőrangú színészek – Vlastimil Brodský, Martin Růžek, Jana Brejchová, Jiří Menzel – gondoskodnak a szórakoztatásról.

Az ünnepségről és a vendégekről (*O slavnosti a hostech*), rendező: **Jan Němec** – A cseh új hullám legjelentősebb alkotásai közé tartozó, félelmetes légkörével, abszurditásával Kafka világát idéző film nyugtalanító példázat arról, miként kényszerítheti a hatalom demagógiájával és a manipuláció eszközeivel megalkuvásra, megalázkodásra és kollaborációra azokat, akik elfogadják az alávettettek szerepét.

Ima Kateřina Horovitzováért (*Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou*), rendező: **Antonín Moskalyk** – Az Arnošt Lustig felejthetetlen kisregénye alapján készült tévéfilmet számos méltatója Juraj Herz alkotásával, a *Hullaégetővel* állítja párhuzamba, teljes joggal: drámaisága, szuggesztivitása, dermesztő atmoszférája révén legalábbis hasonló kvalitást képvisel, mint Herz remekműve, és vitathatalanul méltó a holokauszt borzalmaival felidéző irodalmi előképhez.

Gyöngyöcskék a mélyben (*Perličky na dně*), rendező: **Jiří Menzel, Jan Němec, Evald Schorm, Věra Chytilová, Jaromil Jireš** – A hatvanas években divatos szkeccsfilm műfajába tartozó alkotás az új hullám nemzedékének imponáló „felvonulása” volt, melynek köszönhetően kiderült, hogy Bohumil Hrabal írásművészetének mágiaja a filmvásznon is érvényesülhet. A filmet még vonzóbbá, érdekesebbé teszi, hogy egy-egy epizódban az író is feltűnik, az egyik történetnek pedig a tragikus sorsú, zseniális képzőművész, Vladimír Boudník a „főszereplője”.

Üzlet a korzón (*Obchod na korze*), rendező: **Jan Kadar, Elmar Klos** – A második világháború alatti szlovákiai zsidóüldözést a lelkiismeret drámájaként megjelenítő filmről számtalanszor leírták már s nekünk is le kell, hogy a cseh(szlovák) filmművészet alkotásai közül elsőként kapta meg 1966-ban a legjobb külföldi filmnek járó Oscar-díjat. A két főszereplő, a szlovák Jozef Kroner és a lengyel Ida Kamińska lenyűgöző alakításának oroszlan-része volt a rendkívüli sikerben.

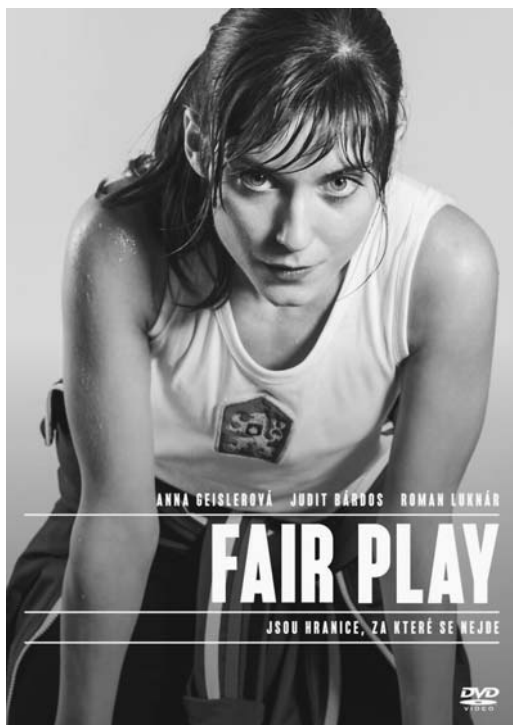
Egy szőzi szerelmei (*Lásky jedné plavovlásky*), rendező: **Miloš Forman** – A groteszk és poétikus elemekben bővelkedő keserű szerelmi történet nemcsak egy gazdag rendezői pálya egyik csúcsteljesítménye: az egyetemes filmtörténet krónikaiban is arany betűkkel szerepel.

A hulladékgyűjtőben (*Sběrné surovosti*), rendező: **Juraj Herz** – A rendező ezzel a ma már talán kevésbé ismert, eredetileg a *Gyöngyöcskék a mélyben* egyik epizódjának szánt, de onnan végül kiszorult kisjátékfilmmel tette le a névjegyét; művét sokan az egyik legjobb Hrabal-adaptációnak tartják. Több figyelemre méltó vonása: a bizarr és morbid elemek felbukkanása, a különös atmoszféra már Herz későbbi remekműveit vetíti előre.

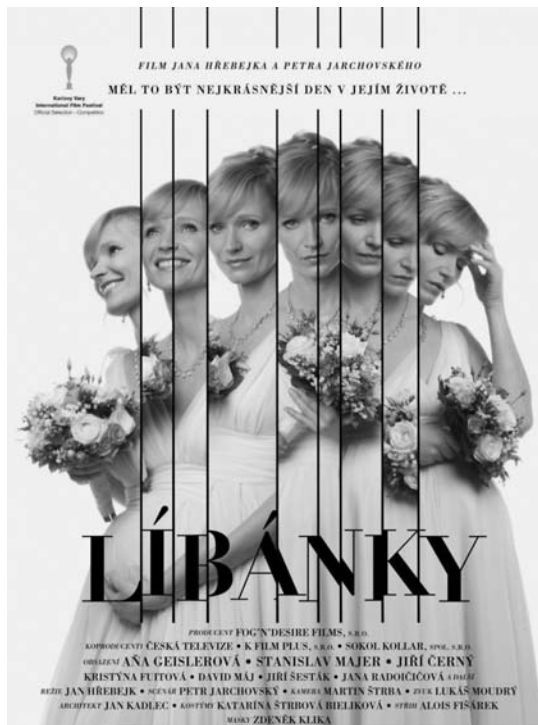
G. Kovács László

Cseh és Szlovák Filmkarnevál Budapesten

2014. február 25–28., Toldi Mozi

Fair Play cseh–szlovák–német filmdráma, 2014, rendező: Andrea Sedláčková

Mézesetek / Libánky cseh–szlovák filmdráma, 2013, rendező: Jan Hřebejk

A Prágai Magyar Intézet programjaiból

2014. április–2015. március

2014. április 29. – A Hrabal galaxis pillanatképei című vándorkiállítás a Fekete Ökör Baráti Kör népszerű anyagából a cseh író születésének 100. évfordulója alkalmából, június 21-ig. *Helyszín:* MI, foyer.

2014. május 8. – Magyar nap Zlatá Korunában: *Csurák Erzsébet* Az én selyemutam című kiállítása, *Fülei Balázs* zongorahangversenye, az 1945-ben hősi halált halt magyar honvédek sírjainak megkoszorúzása Rájovban, amelyen részt vett a 95 éves *Möcsényi Mihály* Kossuth-díjas tájépítész, akkori zászlós, aki ebben a régióban harcolt.

Képek a Prágai Nemzetközi Könyvvásár magyar programjairól és cseh nyelvű könyvkiátláról:

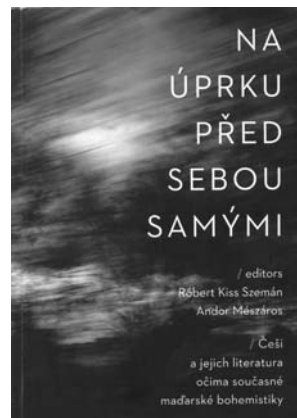
Hrabal magyarországi népszerűségéről: Zdenko Pavelka, Szigeti László, Esterházy Péter, Detre Zsuzsa, Varga György

Gál Jenő és Tomáš Turek Kertész Imre és Nádas Péter műveiről beszélget, illetve felolvas

Molnárová a cseh nyelven megjelent magyar könyveket szemléli

2014. május 15–18. – A 20. prágai nemzetközi könyvvásár díszvendége Magyarország volt, egyúttal kiemelt esemény a Prágai Intézet életében a munkatársak teljes közreműködésével a szervezésben, tolmácsolásban, programokban, könyvkiadásban *Kiss Szemán Róbert* igazgatóval az élen. Ebből az alkalomból cseh nyelven megjelent magyar kötetek bemutatói, kerekasztal-beszélgetések, fórumok, kiállítás, az irodalmi életből *Tóth Krisztina, Vörös István, Esterházy Péter, Spiró György, Földényi F. László, Háy János* költők, írók és sokan mások reprezentálták a magyar kultúrát. *Helyszín:* Výstaviště Praha

2014. október 25. – *Dúdor István*, hírvivő (1949–1987) alkotó társainak

kiállítása a gömöri festő emlékére a CSMMSZ rendezésében november 30-ig. *Helyszín:* MI, Pincegaléria

2014. október 21. – *Szvorák Kati* ének-koncertje a magyar nemzeti ünnep alkalmából. *Helyszín:* MI, nagyterem

2014. november 4. – *J. A. Benda* – Mozart példaképe, a cseh preklasszicizmus fenoménja címmel *Dobozy Borbála* csembalókoncertje és előadása. *Helyszín:* MI, nagyterem

2014. november 8. – *Radnóti Miklós* új emléktáblájának-avatása, könyv-keresztelő és *Lőrincz Zsuzsa* barátunk Radnóti című kiállításának megnyitója Liberecben. *Helyszín:* Libereci Textilipari Középiskola és Megyei Tudományos Könyvtár. *(Lásd még: 21. oldal!)*

2014. november 19. – Cseh–magyar költői est a Költészet Napja elnevezésű fesztivál keretében.

Helyszín: MI, nagyterem

2014. december 3. – Pixeltől a pigmentig – *Rác Noémi* kiállítása Kassáról 2015. január 23-ig.

Helyszín: MI, Pincegaléria

2014. december 10. – *Astor Piazzola*: Nagyvárosi Mária esete tangóban elbeszélve – operakonzert *Láng Annamária* és a Meztárlás Zenészek Quintettje közreműködésével. *Helyszín:* MI, nagyterem

2015

2015. január 22. – Az ember tragédiája – Jankovics Marcell monumentális animációs filmje (2011) a Magyar Kultúra Napja alkalmából. *Helyszín:* MI, nagyterem

MAGYAR INTÉZET PRÁGA

MAĎARSKÝ INSTITUT PRAHA
Rytířská 25–27., 110 00 Praha 1

telefon:

+420-224-222-424,
+420-224-222-425

e-mail:

info@hunginst.cz

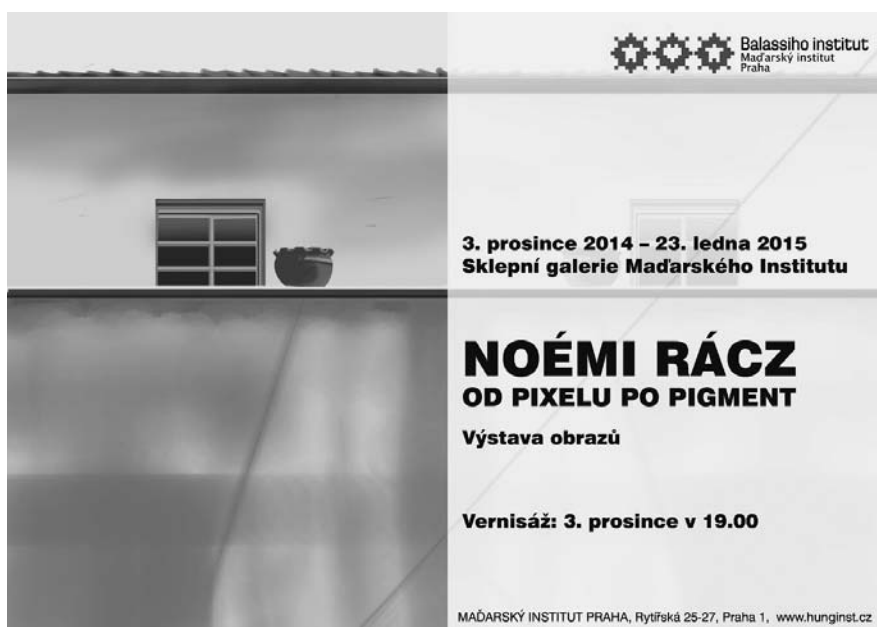
www.hunginst.cz

Nyitva tartás:

h–cs: 10–18 h, pé: 10–14 h

Könyvtár:

h–cs: 14–18 h, pé: zárva

Pixeltől a pigmentig – Rác Noémi kiállítása

2015. február 6. – *Vojnich Erzsébet* Medencék című metafizikai festményeinek kiállítása március 31-ig.

Helyszín: MI, Pincegaléria

2015. február 18. – *Zdeněk Vybíral* és *Pálffy Géza* Pavel Korka z Korkyně című könyvének bemutatója.

Helyszín: MI, nagyterem

2015. február 18. – Pavel Korka emlékiratai (Paměti Pavla Korky z Korkyně) című könyv bemutatója a kötetet szerkesztő Zdeněk Vybíral és Pálffy Géza történészek szereplésével.

Helyszín: MI, nagyterem

2015. február 20. – Jubileumi műsor a Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetsége (CSMMSZ) megalakulásának 25. évfordulója alkalmából.

Helyszín: MI, nagyterem

2015. március 12. – *Baksa Krisztina* (cselló), *Takáts Márton* (zongora) koncertje a magyar nemzeti ünnep alkalmából. *Helyszín:* MI, nagyterem

2015. március 12. – Koncert a magyar nemzeti ünnep alkalmából. Közreműködők: *Baksa Krisztina* – cselló, *Takáts Márton* – zongora.

Helyszín: MI, nagyterem

2015. március 13. – A Bohemian Betyars és a brünni Feel the Void együttesek koncertje.

Helyszín: Klub Nová Chmelnice

2015. március 25. és 29. – Oravec Lukács Quartet feat. *Vincent Herring* (USA) és *Oláh Kálmán* fellépése a Reduta Jazz Klubban.

www.hunginst.cz

Nyolcvanöt éve, 1930. január 20-án született Prágában Egon Bondy, költő, prózaíró, filozófus, műfordító. Közös barátunk megemlékezése Prágából:

Maga Bondy változott szellemmé

Bondy 1984-ben

vele első szövegeinket, tanácsért jártunk hozzá, könyveket kölcsönöztünk tőle, „földalatti” folyóiratokat szerkesztettünk és adtunk ki, amelyekbe Egon Bondy is gyakran írt.

Barátommal, Pablóval 1984–1985 folyamán egy amatőr módon készült „underground nagyfilmben” örökítettük meg Egon Bondyt³; és a film hamarosan az Állambiztonsági Szolgálat⁴ érdeklődését is felkeltette. Mindazonáltal fennmaradt, s egyik-másik töredéke a Cseh Televízió új dokumentumfilmsorozatának a részévé vált, emellett pedig a tananyag része a Bölcsészettudományi Karon. Abban az időben a titkos forgatás során csaknem minden második napon felkerestem Bondyt. Számtalan rendkívüli helyzetet éltünk meg együtt (nemcsak a forgatás során), amelyek egy terjedelmesebb könyvet is megtöltenének.

Bondy prágai lakásában, Nerudova u. 52., 1985

Az Egon Bondyval Prágában eltöltött időre szívesen emlékszem vissza. Prága akkoriban, a „létező szocializmus” korában még sötét és komor, egyenesen kísérteties város volt. Örökké feltúrt utcák; az Óváros és a Kisoldal számos házának homlokzatát faállványzat takarta; a járdák árkokra hasonlítottak és szintúgy nélkülözték a karbantartást; számos helyen még gyér fényű gázlámpák világították meg őket. Még nem járták Prágát a világ minden tájáról érkezett turisták tömegei, este tíz után pedig elnéptelenedtek az utcák, minden kocsmá bezárt. Egy eleven lélek sem volt sehol. S ekkor lakott a Kisoldalon a Nerudova utca 51-ben Egon Bondy, a költő és filozófus. Számomra eleinte csak legenda és mítosz volt Hrabal *Táncórák idősebbeknek és haladóknak* című könyvéből¹. Később azonban – amikor egy lakásban megtartott, Bondy új gépiratát bemutató titkos felolvasáson megismertekünk –, hihetetlenül életteli alakká vált: különös szakállas öregemberré, elmaradhatatlan barettsapkával a fején, aki a sör felett filozofál, versel és lamentál.

Akkoriban valamiféle „vidám gettóban” éltünk „Prágában, azon a helyen, ahol egyszer majd megjelenik a Szellem” – ahogy a jövőbe látva Bondy írta egyik versében.² A szellem azonban egyre később, így hát az underground körében magunkban és a magunk módján múltattuk az időt. Számunkra, fiatalok számára Bondy afféle magától értetődően elismert tekintély volt: karizmatikus guru, szellemi atya. Elolvastattuk

Bondy Tomáš Mazallal, Hvězda étterem, 1982

Az új időkben, talán úgy 2002-től kedves barátaink meghívására rendszeresen elutaztunk a budapesti Bohémia Fesztiválra. Egon Bondyval együtt szívesen kóboroltunk a városban, üldögéltünk a számos hávéház és borpince egyikében-másikában, az örömről öröm következett. A régvolt Monarchia levegőjét őrző magyar metropoliszban a Balkánból is érződött egy kevés, s lelassult az idő. A gyönyörű, valaha oly impozáns empire pályaudvar, a szovjet katonák által 1956-ban ütött golyónyomokat viselő megfeketedett homlokzatok

Mazal és Bondy Brűnben, 2004. november

nemzeteink hasonló sorsára emlékeztettek bennűnket; a zsinagóga közelében található talmudista iskola Közép-Európa lelkesítő és tragikus történelmét idézte. A Prágai Sűrlovagok mellett a Bohemia Baráti Kűr is minden évben tárt karokkal fogadott bennűnket, együttműködésűnk mély gyűkereket eresztett.

Éjszakánként néha, jóval éjűél után, amikor egyedűl ballagok az elcsendesedett Prágában, önkéntelenűl a Kisoldal felé irányítom lépteimet, ahol a genius loci mindmáig őrkűdik. Némán lépdelek fűlfelé a kihalt Nerudova utcán, elhaladva a *Két naphoz* címzett kocsmá (a hosszú hajűak és az underground egykori bűlcsűhelye) mellett⁵, az 51-es számű ház felé, melynek hátsű részében, egy királyi hivatalnok egykori kutyaketrecebén a maga idejében Egon Bondy lakott, a filozófus és költű. S ha csak kicsikét is lehunyom a szemem, olyan érzésem támad, mintha a régi ház belsejébűl Egon Bondy felejtethetlen, kissé sípolű hangját és nevetésűt hallanám.

Prága, 2014. október 13.

Tomáš Mazal Prágából

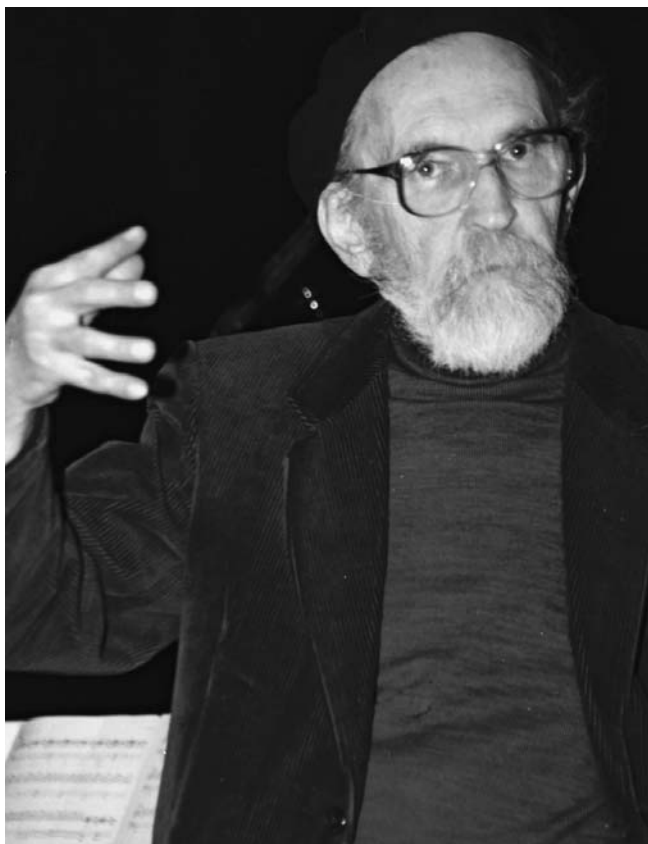
*Fordította és a jegyzeteket írta: G. Kovács Lászlű
Képek Tomáš Mazal archívumából*

Egon Bondy Budapestén, a 2002. évi Bohémia Fesztiválón, Merlin Színház, Zachár Ottű felvételein

Jegyzetek:

- ¹ Eredeti címe *Taneční hodiny pro starší a pokročilí*; első kiadása 1964-ben látott napvilágot Prágában a Československý spisovatel kiadónál.
- ² Az idézet a *Mágikus éjszakák (Magické noci)* című versbűl származik, amelyet a cseh underground legendájává vált Plastic People of the Universe egyűttes zenésített meg. A szerzemény először az 1974–1975 folyamán felvett, a zenekart sújtű tilalmak és üldöztetés miatt csak három évvel késűbb, 1978-ban Franciaországban megjelent Egon Bondy's *Happy Hearts Club Banned* címet viselű lemezen rögzítették, s az 1992-ben immár Csehszlovákiában kiadott (*Bez ohűű je underground*) (*Tűzek nélküli underground*) című lemezen is hallható. Az 1978-as lemez felűjített változatát 2001-ben Csehországban is kiadták.
- ³ A *Mi Prágában élűnk...* (*My žijeme v Praze...*) című, Tomáš Mazal és Pablo de Sax által rendezett, 1985-ben elkészűlt filmrűl van szű, melyben Egon Bondy a fűcím alatti felirat szerint „underground szupersztárként” játssza a fűszerepet, azaz „alakítja önmagát”.
- ⁴ Az Állambiztonsági Szolgálat (Státni bezpečnost, StB) töltötte be a politikai titkosrendűrség szerepűt; a rendszer egyik legfűbb s alighanem legrosszabb hírű támasza volt.
- ⁵ U Dvou sluncű; az 1845–1857 közötti években a Kisoldal legrégibbnek tartott vendéglűjűt magába foglalű házban élt az utca névadója, a cseh irodalom legkiemelkedűbb prózaírói és költűi között számontartott Jan Neruda (1834–1891).
- ⁶ Eredeti címe *Taneční hodiny pro starší a pokročilí*; első kiadása 1964-ben látott napvilágot Prágában a Československý spisovatel kiadónál.
- ⁷ Az idézet a *Mágikus éjszakák (Magické noci)* című versbűl származik, amelyet a cseh underground legendájává vált Plastic People of the Universe egyűttes zenésített meg. A szerzemény először az 1974–1975 folyamán felvett, a zenekart sújtű tilalmak és üldöztetés miatt csak három évvel késűbb, 1978-ban Franciaországban megjelent Egon Bondy's *Happy Hearts Club Banned* címet viselű lemezen rögzítették, s az 1992-ben immár Csehszlovákiában kiadott (*Bez ohűű je underground*) (*Tűzek nélküli underground*) című lemezen is hallható. Az 1978-as lemez felűjített változatát 2001-ben Csehországban is kiadták.

SÖRTOTÓ

Hogy hívják a tibetiek sörét?

- 1 – chicha
- 2 – chang
- x – kumisz

Ki hozta meg az első sör-törvényeket?

- 1 – Hamurabi
- 2 – Nagy Sándor
- x – Kleopátra

Kit szoktak a sörivők királyának nevezni?

- 1 – a frank Nagy Károlyt
- 2 – Vencel cseh fejedelmet
- x – Jan Primus brabanti herceget

Az alábbiak közül mi nem sörgyártási folyamat?

- 1 – komlóforralás
- 2 – dekantálás
- x – cefrőzés

Mivel foglalkoztak a sörkoptatók?

- 1 – a sör lé hűtésével
- 2 – a hanzli lepárlásával
- x – a sör minőségének ellenőrzésével

Mi volt a középkori sörmérőföld?

- 1 – a határ, ameddig egy főzde a sörét kimérhette
- 2 – a távolság, amíg egy óra alatt egy teli hordót el tudott a sörfőző görgetni
- x – a postakocsi állomások, azaz a fogadók távolsága egymástól

Melyik évben főzték az első Plzeňský Prazdroj?

- 1 – 1838
- 2 – 1842
- x – 1854

Ki használta először tárolásra Kőbánya elhagyott kőfejtőit?

- 1 – Schmidt Péter
- 2 – Anton Dreher
- x – Tüköry József

Ki tisztázta az élesztő szerepét a sörfőzésben?

- 1 – Paracelsus
- 2 – Newton
- x – Pasteur

Melyik volt Bohumil Hrabal törzshelye?

- 1 – u Zlatého tygra
- 2 – u Kalicha
- x – u Kocoura

Összeállította: Kovács Gábor sörantropológus.

Elhangzott a Sörakadémia

2014. december 10-i ülésén, a Serpában.

A megfejtéseket e-mailben lehet elküldeni
a serkovi@gmail.com
és molnarova111@gmail.com címekre!

Receptek

A sör gyógyít – Pivo léčí 11.

Lassan befejezéséhez közeledik 2005-ben elkezdett sorozatunk a sör gyógyító hatásáról az ajánlott irodalom: *Poctivá česká pivní kuchárka* című kiadvány alapján, mely a *Květy* című hetilap 2005/2. mellékleteként jelent meg 40 oldalon, és Kaposvári Zdenkától kaptuk ajándékba. Ebből a „Becsületes cseh sörös szakácskönyvből” megtudhatjuk, miért egészséges a sör, és mi mindent lehet készíteni a konyhában sörrel, sörből és sörhöz. Jó tanácsaiból és receptjeiből közlünk most újabb csokrot. Az előételek, levesek, főételek, desszertek után sorosak a sörös gyorsvacsorák! Jó étvágyat!

Sajtroló sörtesztában / Sýrová rolka v těstíčku

Hozzávalók: 5 szelet kemény sajt, 5 szelet sonka, 2 tojás, 2 evőkanál liszt, 1 evőkanál tej, só, 2 dl világos sör, zsír sütéshez

A sajt és sonka szeleteket egymásra helyezzük, rolóba tekerjük és fogpiszkálóval összetűzzük. Lisztből, tejből, sörből és tojásból tésztát készítünk. Jól felferjük és megsózzuk. A sajtrolókat megforgatjuk a tésztában és forró zsírban gyorsan megpirítjuk.

Tipp! A sonkára helyezhetünk még egy darabka uborkát vagy niva sajthasábot.

Sörpirítós / Pivní smaženky

Hozzávalók: 4 dl barna sör, 10 dkg kemény sajt, 2 dkg sima liszt, 1 dkg növényi zsír, worcester szósz, mustár, só, 0,5 dl olaj, 8 szelet kenyér, 4 gerezd fokhagyma, torm, petrezselyem

Lábosban megpirítjuk a kenyérszeleteket és a pirítósokat bedörzsöljük fokhagymával. A felmelegített sörbe belekeverjük a reszelt sajt, lisztet, hozzáadjuk a zsírt, megsózzuk és worcesterrel, mustárral ízesítjük. Ezt a sűrű „kását” rákenjük a pirítósokra és sütőbe megsütjük. A kész pirítósokat megszórjuk reszelt tormával és petrezselyemmel.

Tipp! A pirítósokat grill- vagy mikrosütőben is süthetjük.

Sörgaluska / Pivní špecle

Hozzávalók: 40 dkg durva liszt, 2 dl világos sör, 3 tojás, só, 4 dkg vaj, 12 dkg sörsajt

A lisztet elkeverjük a sörrel, tojással, megsózzuk és tésztává gyúrjuk. Kis galuskákat szaggatunk belőle és forró sós vízbe dobjuk. Amikor feljönnek a víz tetejére, készre főzzük és szűrővel hóállós tálba tesszük. Vajjal „megzsírozzuk”, reszelt sajttal megszórjuk és sütőben ráolvasztjuk.

Tipp! Tálalhatjuk friss zöldsalátával vagy rakott gombával.

Barna sörös szafaládék / Špekáčky na černém pivu

Hozzávalók: 8 szafaládé (špekáčky), 2 evőkanál zsiradék, 1 hagyma, 1 evőkanál sima liszt, 2 dl barna sör, csípős ketchup, bors, só

A szafaládékat spirálisan bevagdossuk egész körfelületén és zsiradékon megpirítjuk. Hozzáadjuk a karikára felszeletelt hagymát és megszórjuk liszttel. Kavarjuk, amíg a liszt besűrűsödik és a szafaládék színt kapnak. Az egészet felöntjük sörrel és pároljuk. Végül ketchuppal ízesítjük, sózzuk és borsozzuk. *Tipp!* Fekete kenyérrel tálaljuk.

Burgonya sörös töltelékkel / Brambory s pivní nádivkou

Hozzávalók: 8 db nagy burgonya. A töltelékhez: 15 dkg niva sajt, 3 evőkanál világos sör, 1 tojás, 1 hagyma, őrölt édes paprika, só, bors

A burgonyát kéfével alaposan megmossuk és alufóliába becsomagolva forró sütőben megsütjük. Villával vagy hústűvel ellenőrizzük, megpuhult-e. Utána a krumpli tetejét kereszt alakban kivájjuk. A nyílásba rakjuk a sörös töltelék.

Töltelék: A sajtot eldörzsöljük a sörrel. Hozzáadjuk a tojást és felhabosítjuk. Végül beleszórjuk az apróra vágott hagymát, megsózzuk, megfűszerezzük.

Tipp! A töltött burgonyákat tűzálló tála rakhatjuk és sütőben pár percig piríthatjuk.

(*Poctivá česká pivní kuchárka*, 2005/2., 30–31. p.)

Fordította: Molnár Éva

! KÖNYVÚJDONSÁG!

Cseh ételek. A Vnuk család konyhája

Második, bővített kiadás, 144p.

ISBN 978-963-12-1269-3

Kiadási év: 2015.

Kiadó: Ganésza Bt.

és a Bohemia Baráti Kör,

a Cseh Köztársaság

Külügyminisztériumának támogatásával.

Ára: 2500 Ft.

PILLANATKÉPEK ÉS PARÓDIA (→) A BOHÉM BOHEMIA FARSANGZIRATÓJÁRÓL

2015. február 21., Dover Ház

Fotó: Mudrák Gabi és Zachár Ottó

ŠVEJK és a cseh nemzeti ételek, avagy Miloši, Miloši, ty český Casanova!

(A címet a szerző mondja be, aztán kimegy.)

NARRÁTOR (Ferencz Józsefként előkelően, fenségesen):

Népeim!
Barátaim!
Véreim!
Fiaim!
Ti itt mind vagy Švejk vagy Casanovák,
ismerjétek csak be nyugodtan!

(rövid szünet)

Lányaim!

Ti pedig Libušék vagy Szent Ludmillák vagytok!

(rövid szünet)

De most mindtőkhöz szólok, kedves népeim!

(barátságosan, de előkelően)

Ti, igazi, és a magyaroktól örökre fogadott csehek
mind! (rövid szünet)

Hallgassátok mai tanmesénket történelmünk szókimondó
alakjának, öfelsége Ferencz József császár urunk igaz
cseh katonájának, a 91. české budějovicei gyalogezred
honvédjének, Josef Švejknek az előadásában.

(lassan kivonul)

(közben lassan bevonulnak)

MÜLLERNÉ (fáradtan betolja Švejket a tolésszékből, de már
bent a színen kérdezi meg):

Švejk úr, mondja csak, aztán hogy áll az a háború?

ŠVEJK (csodálkozva felnéz):

Miféle háborúra gondol, Müllerné???

(fogja a fejét)

Jaj, már tudom, a múltkor is a tacsók összeverekedtek
a vizslákkal, pedig az utóbbiak aztán igazán békétűrő
állatok, Müllerné!

MÜLLERNÉ (türelmetlen):

Hagyja már, Švejk úr, hiszen tudja, hogy nem a kutyák
versengésére gondolok!

ŠVEJK (csodálkozva):

Neeem? Hanem mire, Müllerné?

MÜLLERNÉ (kicsit ráhagyja):

Ugyan már, Švejk úr! Maga nem nézi a televíziót? A csa-
tornák és műsorok vetélkedésére, háborújára gondolok.
A Miloš főszakács úr főzőműsora és a Miloš nőcsábász
úr párkereső vetélkedője között... Tudja, ilyen valóság-
szerű izé vagy valamicsoda, vagy mi a fene, két külön
csatornán...

ŠVEJK (csodálkozva):

Ja, a mi fantasztikus Miloš Vnukunkra, egyetlen igazi
magyarhoni cseh celebritásunkra, nemzetünk büszkesé-
gére gondol, Müllerné? Hát ez a csodálatos Miloš Vnuk,
az aztán valaki, az már igaz, Müllerné!

Sőt, az is igaz, hogy ez a mi büszkeségünk igencsak
sokoldalú. Az egyik tévécsatornán például volt az a kitű-
nő versengés a Miloš főszakács úr, mint a cseh konyha
magyarországi nagykövete, és más konyhafőnökök
között. De nincs annyi Michelin-csillag az égen, amely
elhomályosíthatná a Vnukék konyhájának ízbeli
ragyogását!

Mert hiszen micsoda szép családi szakácskönyvet állított
össze ez a mi előretolt Casanovánk azoknak a szegény
szingli magyaroknak...! Gyözzenek csak csodálkozni
azok a magányos magyariák, hogy milyen is a cseh csa-
ládi konyha! Iparkodjanak csak elkészíteni a knedlíkyt
otthon, úgysem sikerül nekik...! De boldog is lenne az
én Vodička barátom, ha látná, hogy megint a csehek
győztek a knedliháborúban!

MÜLLERNÉ (tagoltan):

Ezen kívül, Švejk úr, ez a mi Vnukunk még
Casanovaként is feltűnik valamilyen (lassan, tagoltan:)
asz-szony-sze-lí-dí-tő műsorban is.

ŠVEJK (természetesen):

Na jó, hát persze, Müllerné! Aki így tud főzni...?!

Természetes, hogy minden női szívet megragad. Vagy
talán nem igaz, Müllerné? És hát persze, hogy sokak szá-
mára ő a nagy Ó! Szinte mindig csakis fiatal lányok tár-
saságában látható, akárcsak nagy elődje, a velencei és
duchcovi Casanova Jakab!

Arról nem beszélve, hogy a mi Casanova de Vnukunk
még arra az ismert színészre is hasonlít..., tudja,
Müllerné!

MÜLLERNÉ (értetlenül):

Melyik színészre gondol, Švejk úr?

ŠVEJK (türelmetlenül):

Melyik színészre, melyik színészre, Müllerné!? Tudja,
a (írás szerint mondv:) a Bud Spen-cer társára, arra
a (írás szerint mondv:) Te-ren-ce Hill-re gondolok. Hát
ez aztán igazán nagy büszkeség számunkra, Müllerné!
Hogy ez a (írás szerint mondv:) mi Te-ren-ce Hillünk
így tudjon csehül főzni és magyarul udvarolni! És még
a feleségét is hogy megtanította csehül főzni! És gyere-
kei, a kicsi Te-ren-ce Hil-lek is mind kitűnően főznek
csehül! Ő a mi igazi knédli-bubusunk!

MÜLLERNÉ:

Öööö....., Švejk úr, igazán kellemes itt a Kehelyben,
bár itt nem adnak olyat, amelyet a (írás szerint mondv:)
Te-ren-ce Miloš úr főz, de nem kellene már lassan haza-
mennünk?

ŠVEJK:

Lassan indulhatunk, Müllerné. De még mielőtt elmen-
nénk, nézzük csak, hogy ez a mi büszkeségünk nem sze-
repel-e éppen a televízióban? Mert tudja, Müllerné, ez a
mi nőcsábász főszakácsunk még énekelni is tud. És még
egy kórusnak is tagja, ahol persze rajta kívül szinte csak
nők szerepelnek. De a mi Milošunk torkában egy kis
Karel Gott búj el. Éppen ezért egy harmadik csatornán
valamilyen énekversenyen, talán a megafaktoron is elin-
dult. Láthattuk már az isteni Karel és Kubišová szerepé-
ben is! Nézzük csak, hátha most is ő szerepel éppen!

(távírányítójával kattintva bekapcsolja a televíziót)

(Miloš belép a színre)

(Miloš beszél)

(Miloš énekel – Marta Kubišová számát)

(Švejk kikapcsolja a távírányítóval a televíziót, Miloš kimegy
a színről)

ŠVEJK (kifelé menet):

Mondja csak, Müllerné, nem keres ez a Miloš úr véletlenül
valamilyen kutyát? Igazán jó lenne megismerkedni vele....

(Müllerné kitolja Švejket)

NARRÁTOR (Ferenc Józsefként, előkelően, fenségesen bejön):

Fiaim! Cseh Casanovák és Főszakácsok!

Lányaim! Magyar Sissyk!

Népeim, mindannyian! Ti, akik a cseh sör bűvöletében
élitek napjaitokat!

Hagyjátok a viszálykodást, és inkább nyújtsatok segítő
kezet egymásnak az eljövendő időkben!

És akkor minden nagyon szép lesz, minden nagyon jó
lesz, és mindennel meg leszünk elégedve!

(A végén minden szereplő egymás mellett sorban állva meghajol.)

2015. február 20.

Polgár László

Az irodalom kettős nagykövete

Beszélgetés Svoboda Róberttel

Kedves Robi, ezzel a beszélgetéssel a Bohemia folyóirat egy régebbi sorozatát, a „Brábek nyomdokain”-t szeretnénk feléleszteni. František Brábekről valószínűleg minden olvasónk tudja, hogy a magyar nyelvvel és irodalommal kiemelten foglalkozó cseh tudós és műfordító volt, aki a XIX–XX. század fordulóján magyar nyelvkönyvet és szótárt is szerkesztett, valamint számtalan magyar író és költő fordított anyanyelvére. Így aztán keresve sem lehetne Nálad alkalmasabb személyt találni arra, hogy a „Brábek nyomdokain” sorozatunkat folytassuk, hiszen tudvalevő, hogy hasonlóan sokat teszel Te is kultúránk közvetítéséért. De kezdjük az elején!

Prágában születél, és ha jól tudom, a rokonságodban sem akadt magyar. Mégis, hogyan kerültél kapcsolatba éppen a magyar nyelvvel?

Ezen olykor magam is csodálkozom... Bár volt a családkban olyan, aki már előttem szintén megpróbálkozott a magyarral, ám végül csak én tartottam ki mellette; voltak klasszikafilológusok, a neolatin és a germán nyelvek tudói, viszont a magyarért csak én kezdtem el lelkesedni. Ha valaki arra gyanakszik, hogy nő lehetett a dologban, el kell ismernem, hogy nem áll messze az igazságtól. De rövid időn belül maga a nyelv is lenyűgözött, tényleg meg akartam ismerni a rejtelmeket. És azzal együtt egy számomra többé-kevésbé ismeretlen kultúráét. Így aztán annak ellenére, hogy akkoriban – mintegy negyven évvel ezelőtt – elsősorban a képzőművészettel szerettem volna hivatásosan foglalkozni, az lett a vége, hogy magyar–német szakos bölcész lettem, a Károly Egyetem hallgatója.

Brábek egyetemén kik segítették a tanulmányaidat? Kik voltak a tanáraid? Jártál-e az egyetem mellett magyar közösségbe, illetve a csoporttársaidal szerveztetek-e magyar programokat ott?

Úgy vélem, nagy szerencse ért azáltal, hogy közvetlen tapasztalataim vannak a prágai magyar szak – egyik? – fénykoráról. Rákos Péter és Bredár Gyula tanár urak szakmai erejük teljében voltak, nem beszélve már arról, hogy a Károly Egyetemen a hetvenes évek közepén uralkodó állapotok között és ellenére egyfajta békés hangulatú „oázist” működtettek a bölcészkaron. A szó szoros értelmében vett magyar közösségbe ugyan nem jártam, ellenben elég sokat „lógtam” és beszélgettem magyar nemzetiségű csoporttársaimmal, illetve élénk figyelemmel kísértem mindent, aminek köze volt a magyar kultúrához: kiállításokat, filmeket, színházi előadásokat... Az volt az az időszak, amelyben megszületett a prágai Nemzeti Színház legendás „Macskajáték”-rendezése (Dana Medřickával a főszerepben) vagy a Vígszínház vendégszerepelt a cseh fővárosban a nem kevésbé legendás „Képzelt riport”-jával. Könyveket és lapokat vásároltam a Magyar Kultúra boltjában. Határozottan emlékszem például arra, hogy a Ludas Matyi című vicclap volt az egyik kiemelt tankönyvpótló vagy -kiegészítő eszközöm.

Hogyan alakult azután az életed, hogy végül is Magyarországra költöztél? Családi, szakmai vagy más okok vezettek erre?

Két évet elvégeztem Prágában, majd az egyetemi tanulmányaim hátralévő részét Budapesten, az ELTE BTK-n folytattam. 1977-ben jöttem át Magyarországra. Kezdetben valóban sok különböző családi ok jött össze, melyeknek a kimerítő részletezésétől most eltekintenék, no meg némi önállósodási törekvés is közrejátszott. Persze, attól még nem volt biztos, hogy megkapom a szükséges engedélyeket. De végül sikerült, és megkezdhettem a külföldi ösztöndíjasok kalandos életét... Érdekes módon szinte azonnal „megtaláltak” a különböző rendű és rangú fordítások és tolmácsolási lehetőségek, ami tovább csiszolta a nyelvtudásomat, és némi plusz kereset is juttatott. Azt hiszem, sok szempontból hasznos volt, hogy össze kellett egyeztetnem a tanulást és a munkát. Ráadásul szert tettem bizonyos kapcsolatokra, aminek köszönhetően, egyebek mellett az álláskereséssel sem kellett sokat bajlódnom... Viszonylag hamar – még egyetemistaként – összeházasodtam szívem választottjával, és kettőnk habitusából adódóan csak Magyarországon képzelhettük el a közös életünket; így egy percre sem volt kérdés, hogy az egyetem elvégzése után itt maradok. Az első munkaviszonyom 1980-ban, amint már említettem, gyakorlatilag „házhöz jött”: felkértek, hogy fordítóként – de rögtön megbízott mutációvezetőként is – dolgozzam a néhány évvel korábban alapított „Magyar Hét” című, külföldi turistáknak szóló, több nyelven megjelenő lap csehszlovák változatánál. Így keveredtem az újságírói pályára. A lapkészítés, szó ami szó, nagyon izgatott, rögtön azon voltam, hogy elsajátítsam a folyamat minden csínját-bínját, a tartalomtervezéstől a nyomdai előkészítésig.

Rákos Péter irodalomtudós (1925–2002) emlékére tartott szimpóziumon, 2012, Cseh Centrum

Fantasztikus, és egyben lenyűgöző az, ahogyan ma értesz és beszélsz magyarul. Alapvetően „nyelvzszeni” vagy, azaz könnyen tanulsz nyelveket, vagy esetleg ez a mai tudásod már részben az itt töltött évek alatt fejlődött ki? Gondolom, a rádiózás sokat segíthetett ebben. Hogy kerültél a magyar rádióhoz, és milyen beosztásban dolgoztál ott?

A nyelvekkel való foglalatalkodás nálunk családi vonás, a fiam is megörökölte. Apám például annak idején gyakorlatilag egymaga létrehozta a portugál szakot a Károly Egyetemen. Anyám fordítóként három nyelvterületen mozog teljesen otthonosan, de még egyszer annyi nyelvet tud...

Viszonylag gyorsan képes vagyok átlátni egy-egy nyelv sajátos belső „logikáját”. Ezenkívül jó pap is vagyok, aki holtig tanul, így a magyar tudásom is nap mint nap gyarapszik egy kicsit, immár évek, évtizedek óta. A rádiózásnak vitathatatlanul jelentős szerepe volt ebben, de végső soron minden szerkesztőségi munkának, amit végeztem. Soha senki nem kérdezte tőlem, meg tudok-e írni vagy szerkeszteni magyarul egy cikket, mert azt természetesnek vették, legfeljebb közölték a leadási határidőt, és kész. És bár nem mindig, de sok esetben azt is magyar nyelvű változatban kellett bemutatnom vagy legalább ismertetnem (esetleg más műsorokban való felhasználásra átadnom), ami eredetileg csak csehül került (volna) az olvasók elé, illetve adásba.

A Prágai házjegyek könyvbemutatóján Holka Lászlóval, a szerzővel, 2011, Cseh Centrum

A Magyar Rádiót ugyanúgy „örökölttem”, mint a „Magyar Hetet”. Egyfajta árukapcsolás volt. Csehül beszélő hang voltam egy Prágának készülő műsorban. És fordítottam is, amit kellett. És idővel önálló anyagokat is készítettem. Pár évvel később pedig megfordult a helyzet, felajánlották nekem, hogy felvennének egy frissen megüresedett státusra szerkesztőriporternek. Így tehát búcsút vettem a Lapkiadótól, a „Magyar Hét” pedig talán nem énmiattam, de rövidesen megszűnt, és új munkahelyem lett: a Magyar Rádió KAF (Külföldi Adások Főosztálya). Ezt követően magam szerkesztettem azt a műsort, amelynek addig csak külső munkatársa voltam; de a „Budapest beszél – Prága” című húszperces magazinműsor mellett természetesen más rendszeres munkám is volt a rovatunknál, nem beszélve már különböző ad hoc feladatokról, amelyeket külön kérésre végeztünk a hozzánk fordult külföldi partnerrádiók részére. A rádióban rövid időn belül valahogy mindenki megtudta, hogy kéznél van egy csehül tudó, sőt, Prágából jött kolléga, így csakhamar egyfajta „csehügyi szakértővé” avansáltam, és a házon belül szinte nem volt olyan szerkesztőség, amelyiknek ezen a „jogcímen” valamilyen formában nem dolgoztam volna. Számos jó ismerősöm, barátom lett például az ifjúsági osztályon, az iskolárdiónál, az irodalmi osztályon..., de másutt is.

Már évtizedek óta követjük munkásságodat, és így a Bohemia olvasói is jól tudják, hogy számtalan könyv kiadásában működtél közre különböző minőségben az elmúlt 15–20 évben. Az utóbbi időben azonban egyre sikeresebbek a cseh nyelvre fordított munkáid is. Kérlek, meséld a fordítói és a könyvek kiadásában végzett munkádról!

Az első szárnyp próbálgatásaim még a prágai egyetemi éveimhez kötődnek. Azt hiszem, az volt az első „komolyabb” teljesítményem, amikor egy tanszéki rendezvényhez kapcsolódva készítettem egy kb. félórás irodalmi összeállítást a régi magyar

mondákból. Akkor ugyan még nem sejtettem, de itt már a majdani műfordítói énem találkozott egy bennem csírázó leendő rádióssal... Én válogattam és fordítottam a szövegeket, meghatároztam a sorrendet és a zenei átkötések helyét – csak egy, szintén amatőr segítőtársam volt, aki elvállalta a „zenei és technikai munkatárs” szerepét. Az egészet felvettük magnóra, majd szépen lejátszottuk, egész jópofa kis műsorocska kerekedett ki belőle, bár technikai szempontból persze jónéhány sebből vérzett...

Friss diplomásként pedig engem, amint már említettem, „beszippantott” a média, mások meg, akikkel – maximum pár év eltéréssel – nagyjából egy időben végeztem, és szintén volt valamilyen közük a cseh nyelvterülethez, egyéb „stratégiai fontosságú” helyeket foglaltak el: Detre Zsuzsa az Európa Kiadónál, Balázs Andrea a Móránál tevékenykedett, más meg a filmfordítás felé fordult stb. Tudtunk együttműködni, ki tudtuk egymást segíteni. Mind a lapnál, mind a rádióban viszonylag szabadkezet kaptam, így a „Magyar Hét” hasábjain néha elfért egy versfordítás, és a Prágának szóló műsorból, ami alapvetően vegyes témájú magazin lett volna, olykor kifejezetten egy-egy szerzőnek (Örkény István, Weöres Sándor, Karinthy Frigyes, Kassák Lajos, Nagy László, Radnóti Miklós...) vagy korszaknak szentelt irodalmi összeállítást, illetve kultúrtörténeti dokumentumműsort csináltam. Természetesen saját fordításaim felhasználásával. Ennek egy része elszállt az éterben, bár a legkedvesebb munkáimat igyekeztem írott formában megőrizni. De magyar nyelvű hang- és mesejáték-fordításaim is fellelhetők (talán még mindig, pár éve még megvoltak) a Magyar Rádió archívumában. Karel Čapek „rablómesejét” (A jól nevelt rabló – Loupežnická pohádka) pedig én magam alkalmaztam rádióra, saját fordításom alapján.

És maradék szabadidőmben lektori jelentéseket írtam, különböző folyóiratok és könyvkiadók felkérésére szövegeket lektoráltam, kontrollszerkesztettem, sőt, fordítottam is – magyarra.

Vidám pillanat a Prágai házjegyek könyvbemutatóján, 2011, Cseh Centrum

Ez talán meglepően hangzik, de van benne logika, hiszen annak idején a legszorosabb szakmai kapcsolataim Magyarországon voltak; jóformán csak a kommunikációs technika fejlődése nyomán tudtam a cseh szakmai körökhöz is kellőképpen közel kerülni. Ez öröndetes módon azóta is tart. Régebben – a rádiót leszámítva – talán nem voltam elég közel a tűzhöz, kevésbé tartottak számon, míg ma már szinte mindegy, melyik ország melyik városában van az a szék, amelyen a fordító munka közben ül. Az is igaz, hogy tíz-tizenegynéhány éve még – bár már a kilencvenes évek eleje óta vagyok szabadúszó – sok időmet és energiámat elrabolta az újságírás, a lapkészítés. De azóta a könyveké lett az elsőbbség.

Folytatás a 46. oldalon ►

Filip Topol emlékére

Filip Topol a cseh(szlovák) zenei underground talán legnagyobb egyénisége volt. Az ő nevéhez fűződik a Psí Vojáci zenekar megalapítása és működése, de számos szóló-koncertet is adott, énekes-zongorista volt, szívesen játszott orgonán, filmekhez és színházi előadásokhoz szerzett zenét, könyveket írt, és színészként is bemutatkozott. Kiváló zenész volt, és még csodálatosabb ember.

1965-ben született, az idén lenne 50 éves. Az alábbiakban elsősorban mint barátira emlékezem rá. 1989-ben szerveztük egy kis csapattal az első Bohémia Fesztivált Budapesten, és a programból már csak egy zenekar hiányzott. Akkoriban szoros kapcsolatot ápoltam a cseh ellenzék tagjaival, így Jáchym Topol íróval is. Ő mutatta be öccsét, Filipet, akinek zenekarát (akkoriban a „túrt” kategóriába tartoztak, és a rezsim az eredeti Psí Vojáci név helyett csupán PVO-ként engedélyezte hébe-hóba fellépésüket) már volt szerencsém hallani pár koncerten. Azonnal igent mondtam, és Filip is boldogan koccintott velem a magyarországi útra.

A Bohémia Fesztiválon hatalmas sikerük volt, és ettől kezdve 2006-ig léptek fel rendszeresen Magyarországon. Ki alakult egy 150-200 fős törzsközönségük, ami nem kis teljesítmény volt egy cseh nyelven éneklő zenekartól. Pedig 1989-ben még csak turistaként utazhattak Magyarországra, más-képp nem kaptak volna útlevelet, így aztán kölcsön-hangszereken kellett zenélniük.

A zenekar tagjaival hamar megkedveltük egymást, szálloda helyett mindig inkább nálam akartak lakni, Filippel pedig nagyon jól összeharagultunk, jóllehet akkoriban alig beszéltem-értettem csehül. Amikor a budapesti koncertet követően

Filip Topol – Cigi helyett pipa a szájban...

rendszeressé váltak találkozásaink, elsősorban Prágában, hamar kiderült, hogy valahol mégis „egy nyelvet beszélünk”. Éjszakákat beszélgettünk-ittunk át, hogy aztán egy rövidke alvás után reggel folytassuk sajátos maratonunkat. Emlékszem, amikor egy éjjelen több órás előadást tartott Bachról, Mozarról, a barokk és a klasszikus zenéről, a zongora mellett ülve, néha suttogva, máskor énekelve, zongorázva. És emlékszem arra is, hogy egy buliban valaki felrakta Mozart Requiemjét, mire Filip azonnal tiltakozott, és azt mondta, ez a zene mágia, és ha ilyenkor hallgatjuk, annak beláthatatlan

Folytatás a 45. oldalról

Már közös barátunk, Sári László (Su-La-Ce) két keleti témájú könyvének általad fordított cseh kiadásai is sikeresek lettek, 2014-ben azonban Esterházy Péter Harmonia Caelestis című könyvének fordításáért Prágában igen rangos elismerést, Magnesia Litera-díjat kaptál. Mi magunk csak a legnagyobb elismeréssel tudunk Neked gratulálni ehhez a sikerhez, hiszen jól tudjuk, hogy Esterházyt még magyarul sem könnyű olvasni, hát még egy másik nyelvre lefordítani! Ebben a kultúráközvetítő tevékenységében hova helyezed ezt az elismerést? Mit jelent számodra az, hogy a Csehországban megjelent számtalan világirodalmi alkotás cseh fordítása közül éppen a tiédet tartották a legjobbnak?

Hogy teljes legyen a kép, be kell vallanom, hogy a cseh Műfordítószövetség (Obec překladatelů) ezt azóta megfejelte: ugyanis a 2014. évi Josef Jungmann-díjat is nekem ítéltek. Nem tagadom, mind a két elismerésnek nagyon örültem. A nagyobb hírveréssel járó Magnesia Litera egyrészt fel tudja hívni a figyelmet magára a műre, másrészt egyfajta visszajelzés, hogy a könyvet – remélhetőleg egy kicsit a fordításomnak is köszönhetően – „jegyzik a piacon”, hogy nem (vagy nem lesz) ismeretlen a nagyközönség előtt, és természetes, hogy az ember, ha már annyit dolgozott a cseh változaton, szeretné, ha minél többen el is olvasnák. A Jungmann-díj viszont azt jelzi nekem, hogy maga a műfordító-közösség, amelynek a tagjai tökéletesen tisztában vannak ennek a mégiscsak speciális munkának a mibenlétével, szintén értékeli, amit a sok-sok év alatt saját gyakorlatomból leszűrtem, kikövetkeztettem, felépítettem... Vannak bizonyos

munkamódszereim, technikáim, vannak bizonyos elképzeléseim a fordítás folyamatáról és a kész produktumról, képviselek egy bizonyos szemléletet, amellyel nem kell mindenkinek egyetértenie – hiszen ebben a művészeti ágban is léteznek úgymond „köbe vésett” szabályok, különböző rögzítések, irányzatok és iskolák, hitek és tévhitek, hithűek és eretnekek... A két díj pedig azt jelenti, hogy a hozzáállásomat mind az olvasók, a műbírálók és az irodalomárok, mind a gyakorló műfordítókból, írókból álló szakmai zsűri tagjai elfogadják, azaz igazolják, hogy az általam működőképesnek hitt dolog tényleg működik.

Ha lehetséges, elárulnál valamit a közeljövőbeli terveidről, már ami a cseh és a magyar irodalmi élet közötti közvetítést illeti?

Egy konkrétumot tudok mondani: Szeghalmi Lőrinc – Levelek az árnyékvilágból, Alt Krisztián 2012-ben megjelent műve. Most éppen ezen dolgozom, mert a prágai Dybbuk kiadó 2015 tavaszán ki akarja adni. Kissé megdöbbentő, enyhén (vagy nem is olyan enyhén) horrorba hajló, romantikus hangulatú könyv és a romantika korára jellemző nyelvezet... Mindjárt vissza is ülök a gépemhez, mert ezt lassan és gondosan kell csinálni, az idő pedig, mint mindig, rohan.

További tevékenységedhez sok sikert kívánunk olvasóink nevében is, és köszönjük a beszélgetést!

2014. október 27.

Polgár László
Fotó: Zachár Ottó

következményei lehetnek. Nos, igaza volt – a jelenlévőket úgy tíz perc elteltével mintha elvárásolták volna, volt, aki a bejárati ajtó elé ülve zokogott, volt, aki borospoharát csapta a falhoz, és olyan is akadt, aki csak ült és nézett maga elé, órákig. „Én megmondtam!” – szólt Filip csöndesen, majd odaült a zongorához, és játszani kezdett. Olyan szépen és szomorúan, hogy máig is libabőrös leszek, ha azokra a pillanatokra gondolok.

Filip nagyon szeretett Magyarországra járni – nemcsak zenekarával, hanem egyedül is, amikor már nagyon közeli és jó barátok lettünk. Nem volt könnyű időszak – soha életemben nem ittam olyan sokat és nem aludtam olyan keveset, mint az Ő társaságában. De megérte, így éreztem ezt akkor is, és utólag is. A permanens részegség, illetve a folyamatos másnaposság állapotában voltunk mindig. 2000-ben aztán, amikor megházasodtam, természetesen ott volt az esküvőn, mégpedig nem csupán meghívott vendégként: a templomi szertartáson ő orgonált, a kocsmai bulin pedig zongorázott. Ilonán, a Kilőtt szemhez címzett kocsmában zongoráján...

Addigra már egész szépen „megtanult” magyarul: a „kiskonál” és a „hítpetyeskatcakobogár” voltak kedvenc szavai, és volt egy közös nyelvünk is, amolyan kocsmai cseh–magyar halandzsza, amelyet évekig használtunk, amikor már belefáradtunk a filozofálgatásokba. Imádta Budapestet, szeretett egyedül bókászni az éjszakában, és van pár olyan Psí Vojáci dal, melynek szövegét részben vagy teljes egészében Magyarországon írta – ihletett hangulatban.

Később, amikor kiderült, hogy súlyos beteg, és meg kellett operálni, egy időre „elcsendesedett” – került az alkoholt, kevesebbet dohányzott, de látszott rajta, hogy nem fogja sokáig bírni ezt az önmegtartóztató életmódot. Nem volt boldog, hiányzott neki a mámor állandósága, ugyanakkor ebben a korszakában olyan letisztult zongorajátékkal lepte meg a hallgatóságot, amelyet azelőtt nem hallottunk tőle. Mi ahhoz szoktunk, ami annak idején a VHK tagjait is ámulatba ejtette: hogy amolyan „zongoraszeliidítőként” játszik és énekel, és hogy a koncert végére vérzett ő és a zongora is, több sebből.

„Csöndes” korszaka pár esztendeig tartott, aztán ismét inni kezdett, mit sem törődve az orvosok figyelmeztetésével. A cigit ugyan felváltotta a pipa, de ez nem sokat számított. Az elején még megpróbáltam lebeszélni erről a „visszatérésről”, aztán beláttam, hiába minden igyekezet, ráadásul nem is biztos, hogy igazam van. Neki ez volt az élete, így tudott

Filip Topol a Dunával ismerkedik, 1989

Az első budapesti utazás 1989-ben

önmaga lenni. Filip tehát ismét elemében volt, jóllehet egyre magányosabbá vált, találkozásaink is megritkultak. Bátyjával, Jáchymmal sokat beszélgettünk róla, „önpusztító” életmódjáról, de megegyeztünk abban, hogy akármilyen is lesz a vége, most legalább újra élvezni az életet. Így utólag azt gondolom, Filip nem is tudott volna „normális” életet élni, egyszerűen nem neki találták ki a mai világ normáit és kereteit. Élete, bár rövid volt, mégis teljes egész.

2007-től már nem rendeztem Bohémia-fesztiválokat, és találkozásaink is megritkultak. Mindketten magányosok voltunk, néha levelet váltottunk, és megbeszéltük, hogy ismét találkozni kellene, gyakrabban, mint a régi szép időkben. De ebből már nem lett semmi.

2013 elején aztán úgy tűnt, mégiscsak koncertet szerveznek nekik, ezúttal Dél-Csehországban. Már a helyszínben és az időpontban is megállapodtunk, Filip nagyon várta az őszi találkozást. Júniusban Görögországban nyaraltam éppen, távol a világtól, egy kicsiny szigeten, amikor felhívott valaki, és közölte: Filip meghalt. Késő este volt, a többiek már lefeküdtek, én kibontottam még egy sört, lesétáltam a tengerpartra, fürkésztem a tízezernyi csillagot és hallgattam a tenger hullámozását. Egészen hajnalig, mint a régi, szép időkben...

G. Kovács László (balra) társaságában egy Bohémia Fesztiválon

Képek: Kocsis Péter archívumából

Kocsis Péter
sőremigráns, a Prágai Sörlovagrend alapítója,
1989 és 2006 között a Bohémia Fesztiválok szervezője

Rozhovor s Jurajem Chmielem,
s velvyslancem České republiky v Budapešti

Od září 2014 působí v Budapešti pán Juraj Chmiel, nový velvyslanec České republiky, který mluví i maďarsky. Požádali jsme ho, aby se představil širšímu kruhu čtenářů našeho časopisu BOHEMIA a odpověděl nám na několik otázek:

Jak jste se stal diplomatem? Kde jste působil před 2014?

Být diplomatem byl jeden z mých dětských snů. Splnil se mi pár let po revoluci. Na ještě Federální ministerstvo zahraničních věcí, odbor Afriky, jsem nastoupil v srpnu 1992. Tehdejší ředitel odboru o mne projevil zájem a já jsem s radostí, hned po návratu ze stáže z prestižní londýnské univerzity - School of Oriental and African Studies, nabídku přijal. Předtím jsem pracoval ve Slovenské akademii věd. Jsem vystudovaný afrikanista - orientalista, autorem knihy „Hrob bílého muže“, která popisuje realie v pěti západo- a středoafričských zemích a vyšla ve vydavatelství Mladá Fronta v roce 2007. Pokud bude zájem, rád dám souhlas s překladem do maďarštiny. Jinak při studiích afrikanistiky jsem hodně čerpal i z Dějin Afriky od, dnes již zesnulého, maďarského afrikanistu Endré Sika.

V subsaharské Africe jsem žil s přestávkami přes 10 let. Nejdrive jako vědec, pak jsem jako zaměstnanec OSN v rámci operace UNOSOM působil v Somálsku v době občanské války a nejdelší dobu jako český diplomat - např. velvyslanec v Nigérii. Do Afriky, i když v ní již přímo nepůsobím, se rád vracím. Naposledy jsem byl v Etiopii v únoru t. r. Mým dalším diplomatickým postem v zahraničí byla Austrálie a část Oceánie, kde jsem rovněž pracoval jako velvyslanec. A jak se říká, i do třetice všeho dobrého, v září 2014 jsem nastoupil jako velvyslanec v Maďarsku a rád bych, i po skončení zdejší mise, zůstal nadále v diplomatických službách.

Moje diplomatická kariéra se ale neskládala jen z vedoucích postů. Několik let a to opakovaně, jsem působil i jako referent na MZV v ČR, co mi dalo potřebný rozhled a možnost se do detailu seznámit s fungováním ministerstva. Dodnes z toho hodně těžím. Poté, již z titulu funkce ředitele odboru Analýz a plánování na MZV ČR, jsem poprvé jako český diplomat navštívil Maďarsko. Pak jsem zde byl i jako ministr české vlády pro evropské záležitosti a v době maďarského předsednictví v EU jsem v Budapešti jednal jako náměstek ministra zemědělství pro společnou zemědělskou a rybářskou politikou EU. Pracoval jsem i na Úřadu vlády a to jako sekční šéf pro obranu, bezpečnost a zahraniční politiku. Chvilí jsem působil i v soukromé sféře s živnostenským listem. Bylo to taky náročné, ale stejně zajímavé jako ve státní sféře.

Jaké kontakty jste měl dříve s Maďarskem, nebo s maďarskou kulturou?

První, co jsem po narození uviděl, byl maďarský zdravotnický personál a porodnice v Pešti. Pak asi i cestu z porodnice v Pešti do Budy (pokud jsem ji neprospal), kde bydleli mí staří rodiče. Maminka byla (bohužel již dávno umřela) Maďarka. S tatínkem se seznámila počas studií v Praze a zůstala v Československu žít. Nicméně chtěla ať se narodím v Budapešti, kam jsem pak do svých asi 18 let pravidelně, minimálně jednou měsíčně a na polovinu letních prázdnin, jezdil a tím i udržoval znalost jazyka.

Poté to již bylo sice méně časté, ale kontakt s děním v Maďarsku jsem stále udržoval. Hodně se mi líbila hudební scéna (Locomotiv GT, Omega atd), byl jsem fascinovaný snad první rockovou operou za tehdejší železnou oporou - István, a király -, viděl jsem ji na Margit szigetu a dodnes mám funkční deskový dvojalbum z koncertu. Byl jsem i častým návštěvníkem kin, kde promítali filmy, o kterých jsme v tehdejší Československu jen slyšeli. I když jsem se maďarštinu nikdy ve škole neučil, snažil jsem se v ní číst a mojí nejoblíbenější literaturou v době mého dětství byly knížky s Cica Sic a když jsem byl o něco větší, tak humoristický časopis Ludas Matyi.

Hodně jsem sledoval i maďarský sport. Jen bohužel, kdysi výborné výsledky např. v kopané, krasobruslení, či plavání odvál vítr a zůstalo snad jen vodní pólo. Ale i u nás v Česku máme podobné výkyvy, takže věřím, že i Maďarsko se zase někdy vrátí na výsluní. Velkou šanci vidím např. v kdysi zde méně tradičním a málo úspěšném ledním hokeji. Maďarsko má díky svým výkonům šanci postoupit mezi nejlepší mužstva světa. Někdy to mám těžké si vybrat komu fandit. Na prvním místě je to ale vždy Česká republika, ale pak mám problém. Polovina mé krve je maďarská, čtvrtina česká, čtvrtina polská, vyrůstal jsem na Slovensku, jsem českým občanem s polskou národností. Zkrátka pomyslně představuji Visehradskou čtyřku v jednom.

Jak se Vám líbí v Budapešti?

Je to typické velkoměsto se všemi možnými pozitivy i negativy. Zdá se mi že zmizela spousta zeleně. Pamatuji si ji zeleňší, ale i o hodně šedivější a zchátralou. Zeleň asi ustoupila nové výstavbě, ale renovací památek a opravou budov v posledních několika letech město zkrásnělo. Dopravní zácpy i mimo špičku odpovídají standardům jiných velkoměst, takže mne nijak nepřekvapily. Trochu mne ale zaráží noční bezohlednost řidičů záchranných, hasičských vozů i policistů, kteří rádi jezdí bez ohledu na pozdní noční dobu se zapnutými houkačkami a to i v místech, kde je, vzhledem k provozu a přehlednosti silnic, opravdu nepotřebují a stačil by světelný maják. Těší mne i zrenovované lázně a plovárny, které si pamatuji ještě z klukovských dob. A vzhledem k tomu, že moje dcera závodně krasobruslí, tak i množství větších, či menších krytých bruslařských stadionů a ploch se slušným zázemím. Ve výčtu pozitiv i negativ bych samozřejmě mohl ještě dlouho pokračovat, ale shrnu to do jedné krátké věty - moc se mi Budapešť líbí.

O co máte zájem v soukromém životě?

Rád čtu historické, cestopisné, science-fiction, fantasy, thrillery, detektivní a akční knížky a rád se koukám na filmy stejného žánru. Z hudby to jsou varhany, pop a elektro. Zůstala mi slabost pro subsaharskou Afriku a Austrálii - pozorně sleduji co se tam děje. Stal se ze mne i velký fanda krasobruslení, i když na rozdíl od mojí manželky moc nerozeznávám typy skoků, co je pro znalce krasobruslení základ k pochopení obtížnosti jízdy. Rád rekreačně plavu, čímž se aspoň trochu snažím držet v kondici a plavání v případě potřeby používám i jako velice účinnou redukční dietu. A s vodou mne

pojí i průkaz vůdce malého plavidla a, když to čas dovolí, vyjíždíky motorovým členem po řece. Minulé léto jsme dovolenou strávili na Vltavě a Slapské přehradě a doufám, že na něco podobného budu mít čas a příležitost i na Dunaji.

Slyšel jste dříve o spolku Bohemia a co byste vzkázal jeho členům?

Měl a to úplně náhodou od maďarského velvyslance a to někdy na přelomu tisíciletí v Nigérii. Ale pozorněji jsem začal sledovat vaši velice užitečnou a přínosnou činnost až

když jsem se začal připravovat na místo velvyslance v Maďarsku. Musím konstatovat, že to, co jsem si měl možnost přečíst, ale i první setkání i reference, ve mne zanechaly velice pozitivní dojem a těším se na spolupráci. Vzhledem k tomu, že se blíží Vánoce a konec roku, tak bych chtěl všem členům popřát příjemné prožití svátků a všechno dobré v roce 2015.
Juraj Chmiel, prosinec 2014

S poděkováním a s úctou Vám přejeme hezký pobyt, mnoho úspěchů ve Vaší práci a další pěkné zážitky v Maďarsku,
členové vedení Přátelského kruhu BOHEMIA

Interjú Juraj Chmiellel, a Cseh Köztársaság új budapesti nagykövetével

Juraj Chmiel, a Cseh Köztársaság új nagykövete – aki magyarul is beszél – Helena Bambasová asszony hazatérte után, 2014 szeptemberében foglalta el budapesti állomáshelyét. A Bohemia Baráti Kör, azaz a cseh kultúra magyar barátainak egyesületi vezetői szinte az elsők között találkozhattak vele, s rögtön arra kértük, hogy mutakozzon be Bohemia folyóiratunk olvasótáborának is, válaszolva néhány kérdésünkre.

Hogyan lett Önből diplomata? Hol tevékenykedett 2014 előtt?

Egyik gyerekkori álmom volt, hogy diplomata legyek. Pár évvel a forradalom után teljesült is. 1992 augusztusában a még Szövetségi Külügyminisztérium Afrikai Főosztályán álltam munkába. Az osztály akkori igazgatója érdeklődést tanúsított irántam, és én örömmel elfogadtam az ajánlatát, rögtön a School of Oriental and African Studies nevű rangos londoni egyetemen töltött ösztöndíjas tartózkodásom után. Előzőleg

a Szlovák Tudományos Akadémián dolgoztam. Képzettségem szerint afrikanista–orientalista vagyok, a *Hrob bílého muže (A fehér ember sírja)* című könyv szerzője, mely őt nyugat- és középfrikai országot ismertet, és 2007-ben jelent meg a Mladá Fronta Kiadónál. Ha lesz érdeklődés iránta, szívesen adom hozzájárulásomat a magyar fordításhoz. Egyébként afrikanista tanulmányaim alatt sokat merítettem a mára már elhunyt magyar afrikanista, Sík Endre Afrika-történetéből is.

Több mint tíz évet éltem megszakításokkal együtt a szub-szaharai Afrikában (Afrika középső és déli részén). Előbb tudományos kutatóként, majd ENSZ-alkalmazottként tevékenykedtem Szomáliában az UNOSOM műveletben a polgárháború idején, legtovább pedig cseh diplomataként szolgáltam – például nagykövet voltam Nigériában. Afrikába, ha már közvetlenül nem is foglalkozom vele, szívesen vissza-visszatérek. Legutóbb Etiópiában jártam ez év (2014) februárjában.

Következő külföldi diplomáciai állomáshelyem Ausztrália és Óceánia egy része volt, ahol szintén nagykövetként dolgoztam. S ahogy a szólás tartja, három a magyar igazság, 2014 szeptemberében magyarországi nagykövetként álltam munkába, s az itteni kiküldetés után is szívesen maradnék diplomáciai szolgálatban.

Diplomáciai pályafutásom nem csak a vezetői tisztségek betöltéséből állt. Néhány évig és többször ismételtén a Cseh Köztársaság Külügyminisztériumának referenseként is tevékenykedtem, ami megadta nekem a szükséges rálátást és lehetőséget ahhoz, hogy részletekbe menően megismerjem a minisztérium működését. Ez a mai napig nagyon hasznos számomra. Már a Cseh Köztársaság KÜM Elemző és Tervező Osztályának igazgatói funkciójából adódóan látogattam először Magyarországra, mint cseh diplomata. Később a cseh kormány európai ügyekért felelős minisztereként is jártam itt, illetve az EU soros magyar elnöksége idején földművelési miniszterhelyettesként tárgyaltam az EU közös mezőgazdasági és halászati politikája érdekében. Dolgoztam a kormányhivatalban is, mint védelmi, biztonsági és külpolitikai szekcióvezető. Vállalkozói igazolvánnyal a magánszférában is eltöltöttem némi időt, ami szintén nagyon igényes munka volt, de ugyanolyan érdekes, mint az állami szférában.

Milyen kapcsolata volt korábban Magyarországgal vagy a magyar kultúrával?

Az első, amit születésem után megpillantottam, a magyar egészségügyi személyzet és a szülészeta volt Pesten. Azután, talán az utat láttam, amely a pesti szülészetről hazafelé

Juraj Chmiel nagykövet

Juraj Chmiel nagykövet a Cseh Köztársaság állami ünnepe alkalmából adott fogadáson, 2014. október 28. Yachár Ottó felvétele

Budára vezetett (hacsak át nem aludtam), ahol nagyszüleim laktak. Édesanyám magyar volt (sajnos már régen meghalt). Apámmal prágai tanulmányai alatt ismerkedett meg, és Csehszlovákiában maradt. Mindazonáltal azt akarta, hogy Budapesten szülessék meg, ahová aztán körülbelül 18 éves koromig rendszeresen – havonta legalább egyszer és a nyári szünidő felére – visszajártam, és így a nyelvtudásomat is karbantartottam.

Később ezek az alkalmak megritkultak, de a magyarországi eseményeket állandóan figyelemmel kísértem. Nagyon tetszett a zenei élet (Lokomotiv GT, Omega stb.), lenyűgözött az István, a király, amely talán az első rockopera volt a vasfüggöny mögött, a Margitszigeten láttam, máig megvan és hallgatható a koncert duplaalbuma. Gyakran jártam moziba, főként ahol olyan filmeket vetítettek, amelyekről az akkori Csehszlovákiában legfeljebb csak hallottunk. Noha iskolában soha nem tanultam magyarul, igyekeztem ezen a nyelven olvasni, és gyerekkorom legkedvesebb irodalmi műveit a Sicc nevű cicáról szóló könyvek jelentették. Amikor pedig valamivel nagyobb lettem, akkor a Ludas Matyi című vicclap lett a kedvencem.

A magyar sportot is élénk figyelemmel kísértem. Csak hát, sajnos, az egykor kiváló, például a futbalban, a műkorcsolyázásban vagy az úszásban elért eredményeket elfújta a szél, és egyedül talán a vízilabda maradt. De nálunk, Csehországban is hasonló ingadozásokat tapasztalunk, így hát hiszem, hogy egyszer majd Magyarország is visszatér a napos oldalra. Nagy esélyt látok erre például a régebben itt kevésbé tradicionális és kevésbé sikeres jégkorongban. Magyarország az eredményeinek köszönhetően esélyes arra, hogy a világ legjobb csapatai közé kerüljön. Időnként nehéz eldöntenem, kinek szurkoljak. Az első helyen persze mindig a Cseh Köztársaság áll, de utána probléma merül fel. Vér szerint félig magyar, negyedrészt cseh és negyedrészt lengyel vagyok, Szlovákiában nőttem fel, lengyel nemzetiségű cseh állampolgár vagyok. Röviden szólva egy személyben képviselem a Visegrádi Négyeket.

Hogy tetszik Önnek Budapest?

Tipikus nagyváros, annak minden lehetséges előnyével és hátrányával együtt. Az a benyomásom, hogy sok zöld terület eltűnt. Zöldebb városra emlékszem, de sokkal szürkébbre és kopottabbra is. A zöld növényzet talán új építkezéseknek adta

át a helyét, de a műemlékek renoválásával és az épületek rendbehozásával az utóbbi néhány évben megszépült a város. A csúcsgalmon kívüli közlekedési dugók is megfelelnek más nagyvárosok színvonalának, úgyhogy egyáltalán nem lepnek meg. De kissé meglepett a mentő-, tűzoltó- és rendőrautók vezetőinek kíméletlensége, ahogy tekintet nélkül az éjszakai órákra bekapcsolt szirénákkal közlekednek, olyan helyeken is, ahol a forgalom és az áttekinthető útviszonyok miatt igazán nincs szükségük rájuk és elegendő a villogó. Örülök a felújított fürdőknek és uszodáknak, amelyekre még ifjúkoromból emlékszem. Mivel a lányom versenyszerűen műkorcsolyázik, a kisebb-nagyobb, kellően felszerelt fedett korcsolyastadionoknak és pályáknak is. A pozitívumok és negatívumok felsorolását persze még hosszan folytathatnám, de egyetlen mondatban összefoglalva – Budapest nagyon tetszik nekem.

Mi érdekli magánéletében?

Szívesen olvasok történelmi könyveket vagy útleírásokat, érdekel a sci-fi, a fantasztikus irodalom, a thriller, a detektív- és akció-regények, és szívesen nézek ugyanilyen műfajú filmeket. Zenében az orgona, a pop és az elektronikus zene a kedvencem. A szubszaharai Afrika és Ausztrália a gyengém maradt – figyelemmel kísérem, mi történik ott. A műkorcsolyázásnak is nagy rajongója lettem, mégha a feleségemtől eltérően nem is nagyon tudom megkülönböztetni az ugrástípusokat, ami alapvető egy műkorcsolya-szakértőnél a kűr nehézségi fokának megértéséhez. Pihenésképpen szívesen úszom, amivel legalább a kondícióm is igyekszem kicsit tartani, s az úszást szükség esetén nagyon hasznos fogyókúraként is alkalmazom. A vízzel az is összeköt, hogy kisvízizármű-vezetői engedélyem van, és ha jut rá idő, a folyami motorcsónakázást is űzöm. A tavaly nyári szabadságomat a Moldván és a Slapy víztározónál töltöttük, s remélem, hogy a Dunán is lesz időm és alkalmam valami hasonlóra.

Hallott-e korábban a Bohemia Baráti Körrel, és mit üzen a tagjainak?

Hallottam róla, mégpedig teljesen véletlenül egy magyar nagykövettől, valamikor az ezredfordulón Nigériában. De az Önök nagyon hasznos és gyümölcsöző tevékenységét akkor kezdtem figyelmesebben követni, amikor készülni kezdtem a magyarországi nagyköveti posztra. Meg kell állapítanom, hogy az, amit elolvashattam, de az első találkozó és a referenciák is, nagyon pozitív benyomást tettek rám, és örülök a jövőbeni együttműködésnek. Tekintettel arra, hogy közeledik a karácsony és az év vége, szeretnék minden tagnak kellemes ünnepeket és minden jót kívánni 2015-re.

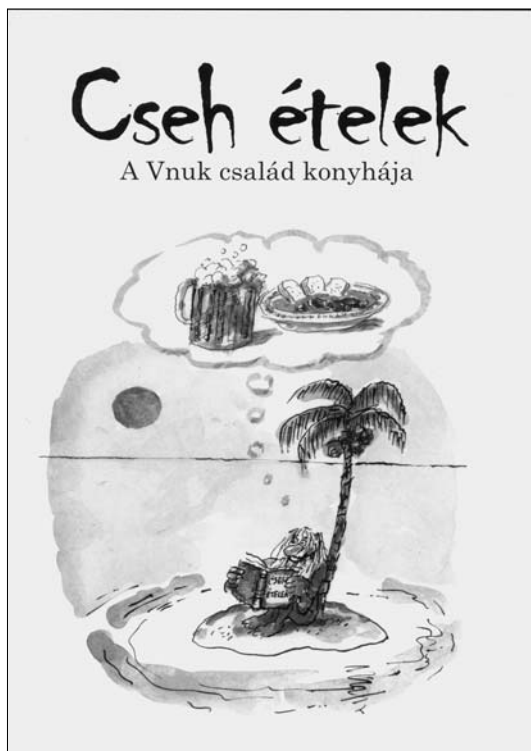
*Juraj Chmiel, 2014. december
(Fordította: Molnár Éva)*

Köszönettel és tisztelettel kívánunk Önnek kellemes itt-tartózkodást, sok sikert a munkájához és további szép élményeket Magyarországon,

*a BOHEMIA Baráti Kör vezetőségének tagjai
Budapest, 2014. december*

! KÖNYVÚJDONSÁG !

A Cseh ételek. A Vnuk család konyhája címmel új cseh szakácskönyv jelent meg magyarul 2015 elején Budapesten a Bohemia Baráti Kör és a Ganésa Bt. közös vállalkozásában. A Bohemia Kiskönyvtár régi-új szakácskönyve az első kiadás (Korma, 2002) sikere után jelentősen felújítva, kibővítve kínálja a hagyományos cseh ételek receptjeit a Vnuk család konyhájából, illetve kisebb részben a Bohemia Baráti Kör folyóiratának receptrovatából. 252 remek, kipróbált receptből 224-et gyűjtött össze, készített el és jegyzett le a Budapesten élő cseh-magyar család: *Vnuk Milošné Piroška* (*), *Vnuk Miloš* és lányuk, *Vnuk Katalin*. A könyvecskét további népszerű receptekkel kiegészítette, szerkesztette és tördelte *Molnár Éva*, a Bohemia folyóirat szerkesztője. Az új kiadás előkészítésében valóságos Bohemia-kálaka vett részt: *Gyulai Líviusz*, Kossuth-díjas grafikus barátunk, a Nemzet Művésze illusztrálta tréfás, asszociatív rajzokkal; *Véres Ági* tipográfus barátunk felügyelte a nyomdai előkészítést és megtervezte a borítót; az utószó helyett *Bächer Iván*, néhai író, publicista maradandó méltatását olvashatjuk az első kiadásról; és ráadásként *Kovács Gábor* sörantropológus, az új kiadó foglalja össze dióhéjban a cseh sör történetét. Nem hiányzik a re-

Cseh ételek. A Vnuk család konyhája

Második, bővített kiadás, 144p.

ISBN 978-963-12-1269-3

Kiadási év: 2015.

Kiadó: Ganésa Bt.

és a Bohemia Baráti Kör,

a Cseh Köztársaság

Külgyminisztériumának támogatásával.

Ára: 2500 Ft.

Kapható a Libri valamennyi könyvesboltjában,
megrendelhető

a <https://bookline.hu> és www.antikva.hu internetes oldalakon is.

A könyvről rövid cseh nyelvű ismertetés olvasható a Český dialog web-oldalán:

<http://www.cesky-dialog.net/clanek/6549-ceska-jidla-kuchyne-vnukovy-rodiny/>

ceptmutató sem. Köszönet illeti még *Zachár Ottó* barátunkat a Cseh Köztársaság Külgyminisztériumához benyújtott sikeres támogatási pályázatért, *Polgár László* barátunkat a 2. kiadás kezdeményezéséért és terjesztéséért, *Turi Istvánt* egy „szomjoltó” sörreklámmért, valamint az EPC Nyomdát a szép kivitelezésért.

Igaz, az élénk idegenforgalomnak és a gombamód szaporodó, cseh ételeket is kínáló vendéglőknek, sörfesztiváloknak köszönhetően itthon is megkóstolhatjuk a legnépszerűbb fogásokat, annál azonban nincs jobb érzés, ha magunk tapasztaljuk, hogy nemcsak „csehül állni” lehet, hanem csehül főzni is. Különböző cseh nyelvtudás nélkül remek cseh ízeket varázsolhatunk az asztalra a sörkorcsolyáktól kezdve a ínycsiklandó leveseken, a jól megtermett csülkökön és knédlifélén keresztül a mennyei kuglófokig.

Reményeink szerint, aki egyszer kézbe veszi e könyvecskét, addig le sem teszi, míg végig nem próbálja a sok finomságot. *Gyulai Líviusz* humoros illusztrációi még nagyobb lendületet adhatnak hozzá. A finom bohém sörökhöz jó cseh ételek dukálnak, tehát ne habozunk, lássunk hozzá elkészítésükhöz, és a siker, a jó hangulat nem marad el. – *A szerk.*

Pünkösdi Vág-vártúra

A Kinizsi Encián Természetbarát Egyesület 2014. évi pünkösdi túrájára a Bohemia Baráti Kör tagjait, korábbi munkatársaimat és túratársaimat hívtam meg. A busz vezetőjével (Lovas Gábor) együtt harmincan voltunk.

A négy nap alatt 11 várat kerestünk fel: *Csejte* (Čachtice), *Beckó* (Beckov), *Oroszlánkő vára* (Vršatský hrad), *Vágvár* (Považský hrad), *Szúlyó* (Súl'ov), *Nagybiccse* (Bytča), *Ricsó* (Hričov), *Sztrecsény* (Strečno), *Zsolnalitva* (Lietava), *Lednic* (Lednica), *Trencsén* (Trenčín).

A tervben szerepelt még *Budatín* és *Temetvény* (Tematín) vára, de ezekre nem jutott idő. Budatín vára egyben múzeum is. A Drotárstvo nevű kiállítás jelenleg nem látogatható, ugyanis digitalizálják a drótból hajlított tárgyakat. Helyette *Velké Rovné* faluban a Drotária (Drótország) gyűjteményt néztük meg.

A betervezett fürdés a termál strandon elmaradt, mert a fürdő forrásából csak 28 fokban jön elő a víz. Helyette Rajecfürdőn hűsítő séta került a programba.

Mindegyik vár érdekes vagy izgalmas. *Zsolnalitva* várromja lenyűgöző a méreteivel. *Lednic* vára meglepő az őrtornyokat összekötő sziklagerincbe vágott útjával, a sziklagerinc egyben a vár

impozáns a kilátás a Vágra. *Ricsó* vára meredek sziklafalra épült, aki feljut a legtetetejére, beérhatja magát a csücskönyvbe. Rablóvár volt, az alatta lévő sziklafalak barlangjai szolgálhattak

multsága tanúsította, hanem a *Kolárovice* falu paplak kertjében a fából faragott szobrok eredetisége. A szoborparknak nincs nagy ismertsége, pedig megérdemelné.

Fotó: Lux Iván

: A varturázók csapata

a kincsek rejtékhelyeül. *Vág-várból* nagyszerű a kilátás a Manini hasadékra, amelyet busszal érdemes volt felkeresni. *Nagybiccse* várához fűződik Jánosik rablóvezér története. A vár sajnos zárva van a látogatók előtt, mert levéltár. Mellette az esküvői palota (Sobášny palác) kiállítása bejelentkezéssel látogatható, nagytermének méretei lenyűgözőek. *Oroszlánkő* vára meglepi az embert tagoltságával, az alsó várból jókora szintkülönbség legyőzésével lehet feljutni a felsővárba, mely az éles sziklagerincbe épült. *Csejte* várának képe alaposan megváltozott a korábbihoz képest. Az elmúlt években falak dőltek le, ugyanakkor egy ásatás során újabb várudvar került elő. A vár látogatásakor Andrej Štiavnický romantikus író mesélt Báthory Erzsébetről. 30 éves írói tevékenysége során hét könyvében foglalkozik vele, sajátos megvilágításban mutatja be a várurnót. Főként Báthory Erzsébettel foglalkozik a faluban lévő Draskovics kastély múzeuma is.

A Vágon vízilépcsők sora épült csatornákkal, *Trencsén* várából több vízerőmű is látható.

A szlovákok évszázados népi művészetét nemcsak a drótos tárgyak kifino-

A várakhoz fűződő legendákról számos elbeszélést írt Gejza Sáddecky, akit sikerült meglátogatni családi házában, melynek falára 25 év során 250 település címerét festette meg. *Trencsén* hősiesség megvédéséről a mongol veszedelemtől, családjá történetéről, mely Magyarországon Szádeczky-Kardoss néven ismert, jónéhány történetet írt meg elbeszéléseiben.

A hegymászással járó túrák fáradalmainak kipihenését jól szolgálta a domanzsai lőtér vendégháza erdős csendes környezetével. A félpanziós étkezés jellegzetes szlovák ételekből állt: bryndzové halušky (sztrapacska), zemiakové placky (tócsni), káposztaleves.

A nagy korkülönbség ellenére jó hangulatú társaság alakult ki, a hegyi túrák szintkülönbségei nem jelentettek problémát. Meglepetés volt, hogy még a buszvezető is részt vett a túrákon.

Temetvény várát a hazautazás napján kellett volna egy hosszabb túrával elérni, de már nem maradt annyi idő. Ezért egyszer még vissza kell menni. *Tapolcsány* várától egynapos túrát lehetne oda vezetni.

2014. június 10.

Szabó Gábor túravezető

Fotó: Szabó Gábor

Szúlyói várrom

fala is. *Beckó* vára félelmetesen meredek sziklára épült. A legizgalmasabb talán a *Szúlyói* vár nehéz megközelíthetőségével. *Trencsén* vára a várossal hatalmas egységet alkot, egy teljes nap is kevés lenne rájuk. *Sztrecsény* várából

Gondolatok a Gótikus út keletre túra után

2014. június 28–július 7. között a Bohemia BK Keletre, azaz Erdélybe irányult „gótikus körútján” 41 erdélyi és partiumi települést érintve rengeteg élmény, benyomás ért mindnyájunkat, akik részt vettünk a kilenc napos kiránduláson. Nehéz belőle válogatni!

Ez a föld nagyon sok értéket és példát adott nekünk, magyaroknak, de túlzás nélkül állítható, hogy Európának is. Pedig az évszázadok során az itt élőknek ritkán adatott meg huzamosabb ideig a nyugodt élet. Megismerve egy-egy település történetét, és ezeket összerakva, úgy tűnik, a történelem viharai Erdélyben többször és időnként súlyosabban pusztítottak, mint máshol a Kárpát-medencében. Sajátságos, sokszor kegyetlenebb vonulata volt a török időknek, a kuruc harcoknak, az 1848-49-es szabadságharcnak, ezen kívül a belső egyenetlenségeknek, a hatalmi harcoknak is.

Számomra feltűnőek voltak a dákoromán elmélet vagy inkább eredetmítosz (?) jelképeként sokfelé felállított szobormásolatok az anyafarkas által táplált Romulus és Rémusról, vagy a

Gyulafehérvár (Alba Julia), rk. Szent Mihály-székesegyház

Székelyderzs (Darjiu) erődtemploma, az egyetlen székely világörökség, ma unitárius vártemplom

Bánffy-hunyad (Huedin), ref. templom (épült 1241–1727) és hajójának kazettás mennyezete, Felvinci mester munkája (1705)

A „Fejbenzés” jelene a székelyderzsi vártemplom híres Szent László-freskójából, XIV. század

Prázmár (Tartlau/Prejmer), ma ev. erődtemplom, világörökség

román és magyar történetírásban vitatott román vezérek újabb szobrai.

A látottakból, hallottakból érdekesebb az Erdélyben keveredő vallásokhoz térünk, amelyeknek jellegzetes templomait tekinthettük meg, hisz a gótika nyomába szegődve ezek voltak fő úti céljaink. Romániában vagyunk, elsőként ejtsünk szót még a szocialista

Énlaka (Inlaceni) unitárius temploma

Az énlakai templom székely rovásírással kazettája

időkben is államvallásként tisztelt ortodoxiáról. Az újonnan épült ortodox templomok többsége nem nyerte meg tetszésemet. Sokszor oda nem illő helyre emelték őket, mint Erdély egyik leg szebb kistelepülésén, Torockón az egy-

Szászfehéregyháza (Deutsch-Weisskirch/Viscri), ma ev. erődtemploma, világörökség

Torockó (Rimetea) Europa Nostra díjas házsora...

séges faluképet mutató házak elé beszorítva a hajdani piactérre.

Ma a romániai katolikusok többsége a magyarok közül kerül ki. Itt kell megemlíteni a katolikus vallású széke-lyek híres kegyhelyét, *Csiksomlyót*, ahol minden pünkösdkor tartják a híres búcsút. Az eredetileg katolikus hálaadó zárandoklat 1990-től a keresztény magyarság óriási tömegeket vonzó eseményévé vált. A kegytemplom előtti téren szerényen áll az emlékoszlop, felirata: „Emlékeztére annak a két csatának, melyet a csiki széke-lyek vívtak önvédelmi harcukban a Tolvajos-tetőn.” Nem szabad kihagynunk még egy katolikus templomot, a *gyulafehérvárit*, amely nem csak az egyetlen erdélyi katolikus érsekség székhelye, hanem egyben legmonumentálisabb román kori építménye. A székesegyház alaprajza a középkori bazilikák stílusje-geit mutatja, építését valószínűleg még Szent László idején kezdték. Több részlete a mai napig megmaradt, dacára a viharos időknek. Az 1439-es török betöréskor elszenvedett károk helyreál-lításához Hunyadi János is hozzájárult. A nagy hadvezér ekkor hagyta meg, hogy őt is a templomba temessék el. A templomot 1601-ben Vitéz Mihály

...és Szent Miklós ortodox temploma 1938-ból a Székelykő alatt

havasalföldi fejede-lem román seregei kirabolták, a Hunyadiak sírköveit összetörték.

A reformáció már a XVI. század közepén elterjedt Erdélyben és az itteni magyar lakosság körében a református hitvallás vált uralkodóvá. Utunk során számom-ra a legszebb refor-mátus templom a

bánffyhungadi volt, ezért ezt emelném ki. Mindjárt a Főtéren emelkedik a XIII. századból származó, impozáns méretű, gótikus stílusú templom. Csúcsíves boltozata az 1765-ös föld-rengéskor beomlott, és mint számtalan más boltozatot, ezt sem állították hely-re, hanem festett kazettás mennyezetet készítettek. A templomba lépve nem csak a mennyezet festését csodálhatjuk meg, hanem a gyönyörű, kalotaszegi írásos hímzéseket is.

Mielőtt eldöntenénk, hogy az erdélyi unitárius vallásról az *énlakai* vagy a világörökség részét képező *székelyderzsi* templom ürügyén szóljunk, álljon itt egy rövid ismertetés e vallás keletkezé-séről, elterjedéséről. A zsidó és keresztény hagyományokra épülő vallás gyö-kerei az 1568-as tordai országgyűlésig nyúlnak, ahol nemcsak a lelkiismereti és vallásgyakorlás szabadságát mon-dták ki, hanem az addig elismert három felekezet (katolikus, lutheránus, refor-mátus) mellé beemelték az unitáriusok-at is. Az erdélyi fejedelmek közül János Zsigmondon kívül az egyetlen széke-ly fejedelem, az udvarhelyi szüle-tésű Székely Mózes is unitárius volt. Az unitarizmus gondolatrendszerétől távol áll a tételes dogmák követése, inkább a nyitott gondolkodást hirdeti. Talán ezek az alapgondolatoknak köszönhetően terjedt el Anglián keresztül az Egyesült Államokba és világszerte.

Énlaka (Inlăceni) nehezen megköze-líthető, eldugott kis falu, pedig unitári-us temploma értékes műemlék. Helyén valószínűleg egy Jupiter szentély állott, amelynek köveit nyomon követhetően felhasználták az építéséhez. A XIV. században a megrongálódott templo-mot gótikus stílusban építették újjá. Ez a templom 1661-ig épségben állt, ami-kor az Erdélybe betörő Ali pasa seregei felégették. A beomlott boltívet itt is gerendázattal helyettesítették, majd 1668-ban elkészült a mai kazettás

mennyezet: Muzsnai György schola-mester alkotása. Az ő nevéhez fűződik az a rovásírásos emlék, amelyet Orbán Balázs fedezett fel, és tett közkinccsé. Átiratban: „Egy az Isten Georgyius Musnai diakon.”

Az evangélikus vagy az alapító nevéből származó lutheránus hit köve-tői Erdélyben és a Partiumban legin-kább a szászok, a magyarok evangéli-kusok többsége évszázadokon keresztül a szász egyházhoz tartozott. A szászok első hulláma a XII. század közepén érkezett Erdélybe, II. Géza király ural-kodása alatt, majd betelepítésük tovább folytatódott. Közülük a földművesek mellett sokan váltak kézművéssé vagy kereskedővé. Egy-egy sikeres út után gazdag ajándékot, sokszor értékes keleti szőnyeget ajándékoztak a templo-moknak. Az egyik ilyen híres, 119 darabból álló gyűjtemény a *brassói Fekete-templomban* található. Nevét az 1689-es Caraffa-dúláskor keletkezett tűzvész következtében megfeketedett falai miatt kapta. A XVI. századtól evangélikus templom a leírások szerint az európai gótika legkeletibb nagy alkotása.

Székelyderzsi írottas az unitárius hit-vallással

Az erdélyi erődtemplomok köréből hét felkerült az UNESCO világörökség listájára, közülük négyet volt alkal-munk látni: *Berethalom*, *Prázmár*, *Szászfehéregyháza*, *Székelyderzs*. Ezek az erődítések elsődleges célja a kisebb rablóhadjáratok, portyázó csapatok elleni védelem volt, néhányat – Szászföldön a legtöbbjüket – élelmi-szer (gabona, szalonna, bor) tárolására is alkalmassá tették. Gyakorlati érte-lmet adván Luther Márton szavainak: „Erős vár a mi Istenünk.”

Ari Ilona

Fotó: Molnár Éva és Zachár Ottó

Karel Daňhel barátunk, a tábori Oscar Nedbal Színház igazgatójának cikke Bohumil Hrabal író 100. születésnapja ürügyén a Bohemia Barát Körről a Táborský deník című napilap 2014. március 28-i számában

V Maďarsku se po Hrabalovi jmenují pivnice i děti
(Magyarországon Hrabal után sörözőt, sőt gyerekeket is elneveznek)

Fotó: Zachár Ottó

Domluvit se v Maďarsku je pro Čecha nepochybně možno pouze baletem či pantomimou. Začali jsme tedy cvičit pohybovou komunikaci – my tři táborští Pouličníci – jinak pěvci a tanečníci pouličních písní. Dostali jsme totiž na počátku 90. let pozvání z Budapešti od **Spolku přátel Bohemia**.

Když se na konci minulého tisíciletí rozpadlo Československo, rozpadl se i Svaz maďarsko – československého přátelství. Podstatná část členů si ke kamarádství vybrala Česko a založila Bohemii. Staronová společnost žila (a žije) opravdu bohatým životem: zájezdy do České republiky, plesy, vydávání knih a časopisu, pořádání festivalů, na něž jsou zváni i čeští muzikanti. Atak jsme vyjeli i my, pěvecké trio s harmonikou a s písničkami zdobý, kdy válčil Josef Švejk a jeho autor Jaroslav Hašek. Vedle Jaroslava Haška má společnost v erbu dalšího oblíbeného spisovatele – Bohumila Hrabala. Ten se stal pro Bohemii kultovním autorem, který naplnil život společnosti snad až po okraj. Řada zájezdů do Prahy směřovala především do Libně a do hospůdek, které autor rád navštěvoval, a do pivovarů, ve kterých se vařilo dobré pivo, ale také do spisovatelova rodného Nymburka. Kdykoliv jsme hostovali na plesu či festivalu, nikdy nechyběl stánek s knihami Bohumila Hrabala, samozřejmě přeloženými do maďarštiny, a za pultem se stálým úsměvem **pan vydavatel – člen Bohemie – László Polgár**.

Jaroslav Hašek a Bohumil Hrabal jsou nejčtenějšími českými autory v Maďarsku. Po Hrabalovi je nazvána i jedna budapeštská pivnice. Na velvyslanectví jsme se dokonce poznali i s maďarským literárním vědcem – hrabalologem. Obliba spisovatele došla tak daleko, že prý i dva narození chlapi ve spolku dostali jméno Bohumil. **S Bohemií kamarádíme dlouhá léta**. V Budapešti jsme hráli čtrnáctkrát na plesech i pivních slavnostech, ale také v Miskolci a na březích Balatonu. Objevili jsme se i v programu maďarské televize.

Zažili jsme i mnohá překvapení u nás doma. Hráli jsme

třeba na dudáckých slavnostech ve Strakonicih a náhle na nás z davu zamával **Ottó Zachár – předseda Bohemie** a s ním osazenstvo autobusu z Budapešti. Až jsem údivem zapomněl chvilku hrát. Nebo jsme hráli na slavnostech v Holavšovicích a najednou se k našemu zpěvu česky (!) přidali turisté z Maďarska – opět členové Bohemie, kteří se vydali k nám a za námi. Do táboorského divadla jsme pozvali významného maďarského výtvarníka, **grafika Líviusze Gyulaiho**, za vydatné asistence přátel z Bohemie. Na vernisáž výstavy přijeli opět **členové spolku – Ottó Zachár, László Polgár, Eva Molnár...** a s nimi dvacítká přátel Česka.

Cestu do Maďarska už známe nazpaměť. A domluvu pomocí baletu a pantomimy jsme vůbec nepotřebovali. Většina v Bohemii – má téměř 400 členů od nejmenších dětí až po kmety – se učí česky. A co je ještě důležitější? Česky umí a ti nejlepší čtou Hrabala v originále.

Karel Daňhel,

az Oscar Nedbal Színház igazgatója

Ugyanez a cikk még megjelent további 6 dél-csehszágai újságban:

Českokrumlovský deník (*Jižní čechy*, str. 07),

Jindřichohradecký deník (*Jižní čechy*, str. 07),

Písecký deník (*Jižní čechy*, str. 07),

Prachatický deník (*Jižní čechy*, str. 07),

Strakonický deník (*Jižní čechy*, str. 07),

Táborský deník (*Jižní čechy*, str. 07)

<http://taborsky.denik.cz/>

A Český dialog című, külföldi cseheknek szóló prágai internetes újság közölte 2014 augusztusában és 2015 januárjában a Bohemia Baráti Körről és folyóiratáról, illetve Bohemia Szakácskönyvéről:

Bohemia – láska nezná hranic

(Bohemia – a szeretet nem ismer határokat)

Venda Šebrlová / 8 2014 / Knihy česky

Jen dvakrát v životě jsem litovala, že neumím maďarsky. Poprvé, když jsem se štábem natáčela dokument o Maďarsku a rozuměla jsem jen psaným číslicím. Podruhé, když se mi dostala do rukou ročenka spolku přátel Čech nazvané Bohemia.

Bylo to v roce 1993, kdy se několik milovníků české kultury a vlastně celé naší země rozhodlo, že jako most spojí dvě země. „Svými skromnými prostředky bychom chtěli zkrátit vzdálenost mezi dvěma národy, mezi dvěma kulturami, mezi Prahou a Budapeští“ připomínají na titulní stránce letošní ročenky.

Spolek tvoří na padesát lidí - a jen jediný z nich je Čech, ožený s Maďarkou. Většinou jsou to starší lidé, někteří se naučili česky (což pro ně musela být stejná dřina, jako pro Slováky maďarština), *Eva Molnárová* i píše česky. A má pevná pouta i na Český dialog.

Duší spolku je čistokrevná Maďarka, která je přesvědčená, že v minulém životě byla Boženou Němcovou. Je pravda, že ji to táhne nejen do Čech, ale také na Slovensko, kam Bohemia pořádá cesty několikrát ročně. Časopis v maďarštině (a taky trochu v češtině), který spolek vydává, je dotován Ministerstvem zahraničních věcí České republiky.

Je opravdu plný zajímavostí, fotografií i kreseb a vůbec nevypadá jako nějaká spolková tiskovina. Vychází na krásném křídovém papíře a má výbornou grafickou úpravu.

Ten letošní ročník byl hodně poznamenán 100. narozeninami Bohumila Hrabala, ale je v něm i kousek Haškova Švejk... A co mne nadchlo je, že má podrobný kalendář politických i kulturních a sportovních událostí minulého období. Přeji paní Evě Molnárové, té křehké něžné paní, aby měla ještě dlouhá léta hodně sil. Takovou ročenku jí mohou závidět i profesionálové nejen v Česku.

- Venda Šebrlová -

<http://www.cesky-dialog.net/clanek/6327-bohemia-laska-nezna-hranic/>

Česká jídla - Kuchyně Vnukovy rodiny Český dialog-red-1 2015 Knihy česky

Česká jídla - Kuchyně Vnukovy rodiny Cseh ételek - A Vnuk család konyhája Druhé, rozšířené vydání.

Pod uvedeným titulem vyšla v Budapešti nová česká kuchařka v maďarštině. Obsahuje celkem 252 receptů z české gastronomie, mnohem více, než první vydání v nakladatelství Korma před 12 lety. Z nich 224 receptů shromáždila, vařila a zapsala česko-maďarská rodina, žijící v Budapešti: Piroška Vnuková (†), Miloš Vnuk a jejich dcera Katalin Vnuková. Knihu doplnila dalšími recepty, redigovala a připravila k tisku Eva Molnárová, redaktorka časopisu Bohemia. Práce na vydání knihy se zúčastnili i další členové Spolku Bohemia. Ilustrována je vtipnými asociativními kresbami Líviuse Gyalaiho, uměleckého grafika, nositele Kossuthovy ceny. Ágnes Veresová připravila typografii obálky. Místo doslovu je využita recenze jejího prvního vydání od Ivána Bächera (†), známého publicisty a spisovatele. Nový vydavatel tohoto rozšířeného vydání Gábor Kovács, doplnil knihu stručnými

dějiny českého pivovarnictví. Nechybí ani rejstřík receptů. Poděkování patří také Ottó Zachárovi, vedoucímu Spolku Bohemia za úspěšný konkurs, a českému ministerstvu zahraničí a firmě Liquid Gold s.r.o. za příspěvní tisku.

Vydalo nakladatelství Ganésa ve spolupráci se Přátelským kruhem Bohemia, Maďarsko

Eva Molnár

* Pozn. redakce: Gratulujeme spolku Bohemia k dalšímu významnému počínání. Známe některé jeho členy zde jmenované, kteří se na vzniku kuchařky podíleli a víme, jak intenzivně a obětavě v Budapešti podporují českou kulturu, češtinu tím i vzájemné porozumění Čechů a Maďarů.

* *A Český dialog szerkesztőségének megjegyzése magyarul: Gratulálunk a Bohemia egyesületnek újabb jelentős tetteéhez. Az itt megnevezett tagjai közül jó néhányukat ismerjük, akik a szakácskönyv létrehozásában részt vettek, és tudjuk, mily intenzíven és odaadóan ápolják Budapesten a cseh kultúrát, a cseh nyelvet és ezzel a csehek és magyarok kölcsönös megértését is. (mé)*

<http://www.cesky-dialog.net/clanek/6549-ceska-jidla-kuchyne-vnukovy-rodiny/>

NYMBURSKÝ
deník.cz

A Nymburský deník című újság 2014. november 25-én terjedelmes interjú közölt az interneten is Polgár Laci barátunkkal, melyet Lukáš Trejbal készített. Részletek az interjúból az interjúalany fordításában:

„Když jedu do Čech, je to pro mě něco jako cesta domů”
(Amikor Csehországba megyek, olyan, mintha hazamennék)

Magyarországon létezik egy társaság, amelyben a cseh irodalom szeretete köti össze az embereket. Hogy hívják ezt, miért és mikor alakult?

Magyarországon létezik a Bohemia Baráti Kör, a tagok a cseh kultúra barátai. Csehszlovákia szétválása után, 1993-ban alapítottuk. Az alapító tagok a Csehszlovák Kulturális Központ cseh nyelvtanfolyamának hallgatói voltak, és más szimpatizánsok is. Jómagam a vezetőség tagja vagyok az alapítás óta, a feladatom a kultúra: újságszerkesztés és könyvkiadás. A Bohemián kívül létezik Budapesten a Bohumil Hrabal Asztaltársaság is.

[...]

Mivel foglalkozol? Fordító vagy?

A magyar piac legnagyobb könyvkereskedelmi vállalatánál dolgozom kereskedelmi menedzserként. Könyveket vásárolok a kiadótól. A cseh sör (írni a cseh sörökről) pedig a második szakmám. (1989-ben megjelent Polgár László első

könyve a prágai sörözőkről – Prágai sörkalauz címmel.) A cseh irodalom fordítása és a cseh föld népszerűsítése olyan, mintha a hobbim lenne. Szívesen utazom Csehországba, ez mindig olyan nekem, mintha hazatérnék...

Laci több mint harminc éve jár Csehországba, és sok barátja van itt. Találkoztál Hašek unokájával is. Milyen volt a találkozás? Milyen ő maga?

Mindenek előtt szeretném megemlíteni Radko Pytlík irodalomtörténész filozófust és Richard Hašeket, Jaroslav Hašek unokáját. Gyakran szoktam úgy mondani, hogy én a cseh kocsmákban végeztem el a cseh nyelvtanfolyamot. A tanáraink pedig Radko Pytlík és Richard Hašek.

Richard Hašekkel már közel húsz éve vagyunk barátok. Havlíčkův Brodban találkoztunk egyszer a Könyvkiállításon. A mi budapesti Bohemia folyóiratunknak volt egy standja, ő pedig dedikáláson vett részt ott Radko Pytlíkkal. És ott, a kiállítási területen a könyv mellett természetesen sört is árultak. A sör mellett pedig összeismerkedtünk. Ettől kezdve barátok vagyunk, gyakran találkozunk. Amikor még saját könyvesboltom volt Budapesten, eljött hozzám párszor dedikálásra, találkozóra. Számos akciót szerveztünk közösen, mint például a részvételünk Jaroslav Hašek žižkovi szobrának avatásán, vagy Lipnice nad Sázavouban, vagy a budapesti Cseh Centrum rendezvényein. Tényleg jó barátok lettünk. Richard nagyon intelligens ember, akinek kitűnő humora van. Nagyon hasonlít a nagyapjára és egy kicsit Josef Švejkre is (nevet). *(Az alak hasonlatossága a Rudolf Hrušínský által kitűnően megformált filmbéli Švejk alakjára értendő – A szerző megjegyzése.)* Amikor „Bohumil Hrabal nyomában” címmel” például csoportos utat szerveztem Nymburkba, akkor azon Richard is részt vett.

[...]

Megkóstoltad a nymburki sört. Hogy ízlik?

Nagyon szeretem a nymburki sört. Elsősorban a Gyöngéd Barbárt. A kedvenc vendéglőm Budapesten a Bohumil Hrabal söröző. Ott mindig Barbárt iszom. Valóban kitűnő sör. A söröző tulajdonosa, Orvos Miklós a barátom, ami néha jól jön.

Vagyis akkor Pesten létezik egy Hrabal vendéglő? Hogy néz ki, esetleg szoktatok ott felolvasni a műveiből?

Budapesten jelenleg működik egy Hrabal söröző. Ebben főleg nymburki söröket csapolnak, de rendelkezésre állnak üvegesek is. A falakon képek Hrabalról, ezek általában részei a Hrabal-galaxis pillanatképei kiállításnak, amelyet magyar művészek alkottak, akik egyúttal az asztaltársaságunknak is tagjai. A csapszék fölött macskák vannak, éppen úgy, mint Kerskóban. A legjobb lenne, ha személyesen is eljőnnének Pestre és személyesen is megnéznének.

Lukáš Trejbal

Fotó: Polgár Laci archívumából

http://nymbursky.denik.cz/zpravy_region/kdyz-jedu-do-cech-je-to-pro-me-neco-jako-cesta-domu-20141125.html

*A Felvidék.ma című szlovákiai magyar hírportál
2014. október 25-i cikke Balassa Zoltántól:*

Gyulai Líviusz kassai kiállítása

Fotó: Balassa Zoltán

A kassai Bocatius Közkönyvtár nemrégiben új hozzáépítéssel elcsúfított épületének előcsarnokában került sor Gyulai Líviusz Kossuth-díjas grafikusművész munkáinak bemutatására.

A budapesti Bohemia Kör már hosszú évek óta együttműködik a Kassai Cseh Egyesülettel (KCSE – Český spolek v Košicích), így ebben a könyvtárban már többször tartottak közös rendezvényeket, kiállításokat.

Október 23-án a Kör tagjai ellátogattak Kassára, hogy ezen az ünnepélyes aktuson részt vegyenek. A jelenlevőket Bc. Anna Harkabusová, a könyvtár osztályvezetője üdvözölte. Ő az említett gyümölcsöző együttműködést örömmel nyugtázta. Majd MUDr. Dagmar Takácsová, a KCSE elnöke köszöntötte a jelenlevőket, miután Carl Orff Carmina Buránájából hangzott el egy részlet. Arra hívta fel a figyelmet, ez nem véletlen, mert az Erdélyben született művész egyik kedvenc zenésze az alkotás. Majd bemutatta Gyulait. A Hargita tövében, Baróton született. 1946-ban a család Sopronba költözött. Ott a könyvtárt látogatta és nemcsak olvasott, hanem csak saját kedvtelésére, majd tudatosan illusztrálta a könyveket, miután eldöntötte, grafikus lesz belőle.

Budapesten folytatta tanulmányait. Először Karinthy Frigyes illusztrálta, majd Mikszáth Kálmán és Krúdy Gyula következett. S jöttek a kortársak: Weöres Sándor, Juhász Gyula, Lázár Ervin. Majd a világirodalom nagyjai: François Villon, Honoré de Balzac, Edmond Rostand, Lurence Sterne, Egon Erwin Kisch és a többiek.

Miközben kezét az ösztön vezeti, újraalkotja látványban a művet. A képek egyszerre csak beszélni kezdenek, közvetítve a mű mondanivalóját. Miközben megnyilvánul a mester saját belső művészi értelmezése is, melyet a humor és ironia sző át. A könyvillusztráció ma is a kedvence. Könnyű kézzel ontja alkotásait, melyek függetlenül attól, hogy linóleum metszetről, litográfiáról vagy rajzról van szó, mindig mesterek. Neki köszönhető, hogy számos könyv bibliofil ritkaság lett és a Szép Magyar Könyv pályázat díját is többször megkapta. Václav Čtvrtek Pajzán mesék és csodák c. kötetéért is, melyet a Bohemia Kör segítségével adtak ki. Ehhez 36 linóleum metszetet készített. Ez már a második kiadás.

Münchenben, Amszterdamban, Bolognában, Berlinben, a Baltikumban, Helsinkiben, Szlovákiában és Csehországban voltak kiállításai. Számos díjban részesült. Megkapta a Munkácsi Mihály-, a Kossuth-díjat, a Magyar Érdemrend tisztikeresztjét. (Azóta a Nemzet Művésze címet is. – A szerk.)

Jiří Zaťovič felolvasott egy rövid mesét mely egy fiatalemberről szól, akinek egy sellő annyira megtetszett, hogy mértőhálóval akarta kifogni. A sellő, mint egy nyugágyba bele is feküdt, de Matěj csak egy halat fogott ki, melyet vacsorára kívántak elkészíteni. Amikor a plébános a halra szenteltvizet hintett, az pikkely nélküli szépséges hajadonná változott, hogy elakadt a lélegzet és egyéb fiziológiai változásokat is okozott. Kedvetlenül távozott a plébános, Matěj anyja is, ebből a halból már nem esznek. Amikor a fiú is távozni akart, megszólalt a hajadon: „Matějka, hagynád, hogy kihűljön a vacsorád?”

Mivel Václav Čtvrtek (1911-1976) kötetének illusztrációi is láthatók a tárlaton, az elnökasszony őt is bemutatta. A kötetet Molnár Éva fordította. A szerző családi neve Camfourek, aki gyermekek és fiatalok számára írta könyveit. A legnagyobb visszhangot mesés történetei váltották ki, melyeket a tévé számára megfilmesítettek (esti mesék). A Rumcájsz rablóról és Amálka tünderről tán a legismertebbek. De felnőttek számára is írt dekameroni hangulatú műveket. A felsőbb-ségek, bírák, alattvalók és egyéb szereplők sorsába természetfölötti erők és mesefigurák avatkoznak be, hogy megkísértsék a józan paraszti ész.

A szerző minden könyvében a mosoly és fantázia uralkodik, mely népmesei gyökerekből táplálkozik. A jóság és igazságosság, agyafúrtság és ügyesség népi elképzeléseire épít. A fordító és illusztrátor is örömet lelte ezekben a reneszánsz mondákban, melyek a szerelemről és életörömről szólnak.

Gyulai Líviusz elmondta, külön öröm számára, hogy egy könyvtárban állítják ki munkáit. Ennek szimbolikus jelentősége van. Ő nagy tisztelője a cseh kultúrának, mellyel már korán megismerkedett. Már diákként látogatta a budapesti cseh kultúrközpontot, ahol megismerkedett a cseh animációval. Említette Jiří Menzelt. Nagyon kedvelte Špejbl és Hurvíné figuráját. Hrabal majdnem magyar írónak számít, annyira népszerű Magyarországon. „Csütörtököt csináltam.” – mondta vidáman. Ez Čtvrtek – csütörtök – munkájának teljes kiadása. Megköszönte, hogy illusztrálhatta. „Ilyen pillanatokban két nemzet kezét fog” – fejezte be rövid felszólalását. Ezután a közönség megtekintette a grafikákat.

További képek megtekinthetők a Képgalériánkban.

Balassa Zoltán, *Felvidék.ma*
2014. október 25.

<http://www.felvidek.ma/felvidek/kultura/49500-gyulai-liviusz-kassai-kiallitasa/>

A *Felvidék.ma* című szlovákiai magyar hírportál cikke
Szalai Erikától:

Fény és árnyék a Limes Galériában

Fotó: Molnár Éva

Fény és árnyék címmel november 14-én 17 órakor nyílik Goldmann Ilona kiállítása a kortárs képzőművészeteknek teret adó Limes Galéria Dúdor István termében.

A Budapestről érkező festő első alkalommal állít ki Komáromban és mindössze 14 éve foglalkozik festéssel. 2000-ben, már felnőtt fejjel ragadott először ecsetet, amikor egy somoskői kirándulás során megihlette őt a festői táj, a vár és a szépséges környezetben lévő kis falu. 2001-től rendszeres tagja a „Vízöntő” festőkörnek, tanára és mestere Cene Gál István festőművész.

Kiállításán harminc vászonra, illetve farostlemezre festett olajfestménye tekinthető meg. Témájukban ezek a képek java-részt csendéletek, romantikus tájképek, melyeken a fények és árnyékok játékossága tanúskodik a festő technikai tudásáról.

Goldmann Ilona utazásai során a megismert tájakat, kultúrákat örökíti meg vásznain, törekedve a valóság-hű képi ábrázolására, de mindig megtöltve azt tartalommal, gondolatossággal, sokszor romantikus töltséggel. Legújabb festményeivel tiszteleg példaképei előtt is, elsősorban Caspar David Friedrich (1774-1840) előtt, aki a korai német romantika egyik legkiemelkedőbb festőművésze. Friedrich valóság-hű természetábrázolásai romantikus, melankolikus alkatot sejtetnek: a világtól elzárkózó, vallásos lelkületű festő rendkívül kötődött a természethez. Goldmann Ilona egyik olajfestménye állít neki emléket. A festőnő másik nagy példaképe a cseh művész, Jakub Schikaneder, szintén romantikus festő. Az 1855-ben Prágában vámtisztviselő családban született Jakub melankolikus festményein gyakran jelenik meg szülővárosa és a Moldva folyó, romantikus, idilli háttérként, néhol már az impresszionizmus előhírnökeként.

A budapesti festőnő képein hangulatos utcarészletek eleve-nednek meg előttünk, legtöbbször a ködbe burkolózó prágai óváros részletei tűnnek fel ábrázolásain. Nem véletlenül, hiszen Goldmann Ilona oszlopos tagja a 21 éve alakult Bohemia Baráti Körnek, amely Csehország, a cseh kultúra elkötelezett népszerűsítője Magyarországon. A Bohemia Baráti Kör, azaz a cseh kultúra magyar barátainak egyesülete a Cseh Köztársaság jó hírének terjesztéséért 2003-ban elnyerte a cseh külügyminiszter Gratias agit elnevezésű díját.

A komáromi Fény és árnyék című tárlat megrendezésében szorosan közreműködött a Bohemia is. A pénteki megnyitóra ellátogatók személyesen is megismerkedhet a Baráti Kör tagjaival, köztük Molnár Éva vezetőségi taggal, aki röviden bemutatja a 21 éves csoportosulás eddigi munkásságát. A kiállítást Goldmann Ilona festőtársa, barátja, Csörgő Ágnes nyitja meg, közreműködik Molnár Klára. A kiállítás védnöke, egyben házigazdaja Dr. Farkas Veronika művészettörténész. A délután ötör kezdődő megnyitóra szeretettel várnak minden kedves érdeklődőt.

Képgalériánkban betekintést nyerhetnek a kiállítás részleteibe.

Szalai Erika, *Felvidék.ma*
2014. november 14.

<http://www.felvidek.ma/esemenyek/elmult-esemenyek/2635-fenyek-es-arnyak-kiallitas>

Barátainkról, barátainktól

A Lidové noviny és a Literární noviny című cseh újságok 2014. október 9-i BIBLIO című önálló melléklet interjút közölt Markéta Hejkalová könyvkiadóval, műfordítóval, aki a 2015-ben már 25. évfordulóját ünneplő Havlíčkův Brod-i Nemzetközi Könyvvásárok alapítója és házigazdája, s nem mellesleg szeretett emlékü Richard Pražák hungarológus professzor barátunk lánya. Gratulálunk kitartó könyves munkájához, és a prágai mellett a másik leglátogatottabb csehországi könyvfesztivál sikeréhez!

www.literarky.cz/biblio

Eddig 13 szobrot avattak fel a világon Josef Švejk, a derék katona emlékére, míg Csehországban mindössze egyet... Putimban. (Lásd: 16. oldal!) Ezen a helyzeten kíván változtatni Kralupy városában egy söröző köré gyűlt Hašek-baráti társaság, mely nyilvános gyűjtést kezdeményezett újabb szobor felállítására, mint a mellékelt sörálatét hirdeti!

Részletes leírás a www.mestokralupy.cz/svejk honlapon!

Český dialog és
a MČK (Nemzetközi Cseh Klub) programjaiból

Fotó: Zachár Ottó

Bécs a prágai Cseh Centrumban

2014. május 15-én a Cseh Centrumok prágai székhelyén, a Rytířská utcában a Nemzetközi Cseh Klub Beszélgetések határok nélkül sorozatában bemutatták a *České kořeny* (Cseh gyökerek) című filmsorozat 3. darabját, ezúttal a *Bécsben élő csehekről*. Eva Strážovská és Martina Fialková a klub és a projekt gazdái, lelkei, jóleső örömmel nyugtázták a zsúfolt nézőteret, a film készítőinek, szereplőinek és további vendégek jelenlétét, nemcsak Prágából és Bécsből, hanem az Egyesült Államokból, Svédországból, Svájcban, sőt Magyarországról, melyet Molnár Éva képviselt a Bohemia Baráti Kör színeiben. A film és az azt követő beszélgetés, talán a közelség okán is, nagy sikert aratott, és azóta műsorára tűzte a Cseh TV, októberben eljutott a kassai cseh napokra is. A *České kořeny* sorozat dokumentumairól bővebb információ a www.ceskekoreny.cz honlapon olvasható, a filmek visszhangja pedig itt olvasható:

<http://www.ceskekoreny.cz/ohlasy/>

A Nemzetközi Cseh Klub (Mezinárodní ceský klub, MČK) 2014-ben alapításának 20. évfordulóját ünnepelte, elsőként egy szép koncerttel a prágai Cseh Zenei Múzeumban, ahol 2014. október 3-án Jaroslav Šonský hegedűművész barátunk által alapított Martinů Strings Prague kamarazenekar lépett fel két bájos, Svédországban tanuló fiatal szólístával. A hangverseny egyben nyitánya volt a vonózenekar közép-európai turnéjának, mely 2014. október 7-8-án Eperjesre és Kassára vezetett az ottani Cseh Napok keretében, hogy onnan október 10-én Budapestre érkezzen.

A budapesti koncertről Dobozy Borbála csembalóművész barátunk írt méltatást a Český dialog és a Bohemia folyóirat számára csehül és magyarul. Lásd még: 34. oldal!

Ajánlott linkek:

<http://mck.cesky-dialog.net/o-mezinarodnim-ceskem-klubu>

http://mck.cesky-dialog.net/archiv_akci

<http://mck.cesky-dialog.net/hovory-bez-hranic>

a Český dialog folyóirat és az MČK klub nevében:

Ing. Martina Fialková

www.listyprahy1.cz

A szerkesztőség postaládájából

feladó: Mohácsy Gabriella <mohacsygabriella@yahoo.com>

címzett: molnarova111@gmail.com; zacharotto@chello.hu

dátum: 2014.04.29. 21:50

Kedves Éva és Ottó,

megérkezett a Bohémia! Tóth Iván mondja, hogy ő még ilyen nivós újságot nem látott. Biztosan azért, mert ez az első Bohemia lap, amit látunk. És micsoda mellékletek! Nagyon köszönjük igényes, szeretetteljes gondoskodásotokat!

Mohácsy Gabi és Tóth Iván

■ ■ ■
feladó: Patak Andrea <apatak58@t-online.hu>

címzett: molnarova111@gmail.com

dátum: 2014.05.05.

...gratulálok az ÉVKÖNYVETEKHEZ, remek és átsüt rajta a sok munka (megcsinálni, no meg a tények, események, amikről szólhatott az évkönyv). Kösz, Andrea

■ ■ ■
feladó: G. Kovács László <gkovacsaszlo@hotmail.com>

címzett: molnarova111@gmail.com

dátum: 2014.04.30. 1:42, 15:06

Dear Éva,

...az új Bohemia – tegnap kaptam kézhez – szemet-lelket gyönyörködtetően szép és gazdag, ... a nehézségekről sajnos én is tudok, de messzemenően egyetértek azzal, hogy az eredmény nagyon szép kárpótlást jelent. Elsőrangú kiadvány született, nem tudok betelni vele. De vajon lesz-e még ilyen? Én mindenesetre maradok... Laci

■ ■ ■
feladó: Alena na Quick <alena.obst@quick.cz>

címzett: molnarova111@gmail.com

dátum: 2014.05.10. 22:02

Moje milá Evičko,

chtěla jsem Ti srdečně poděkovat za vaši časopis Bohemia, který mi neznámý darce zanechal na recepci ve studijním středisku. Je to od Tebe moc hezké, že na mě stále pamatuješ. Škoda jenom, že moje studentka z Maďarska nemohla napsat svůj článek o Dobrušce v češtině, abych si ho mohla přečíst. Jistě to ale napsala dobře. Moc jí děkuji a chválím ji alespoň takto na dálku.

Milá Evičko, přeji Tobě i celému vašemu krajanskému sdružení, aby se vám vše dařilo, aby činnost, kterou pro své členy děláte, přitahovala stále víc a víc Čechů a našich příznivců žijících v Maďarsku. Děláte moc zasluhou práci. Klobouk před vámi dolů. Také Ti děkuji za to, že jsi tam nechala otisknout můj dopis Tobě...

Víš, Evi, přemýšlela jsem, kolik jsem mezi krajany našla vynikajících lidí. To je až k neuvěření. A někdy mi navíc i připadá, že našimi hranicemi žijí dokonce větší vlastenci, než jsme my sami. A to není pro nás, rodilé Čechy, právě ta nejlepší vizitka!!!

Ahoj a zase někdy na shledanou. Zdraví Tě z Dobrušky:

Alena Obstová

feladó: Eva Strížovská <strizovska@seznam.cz>

címzett: molnarova111@gmail.com

dátum: 2014.05.20. 21:07

Milá Evo,

děkuji za hezký výtisk Bohemie a hlavně za to, že nás tak hezky propaguješ... časopis Bohemia je moc hezký, škoda, že nečtu maďarsky, ale stejně myslím, že jsem hodně rozuměla. ... Měj se moc hezky a moc pozdravům všem dobrým lidem v Bohemii.

Eva Strížovská

www.cesky-dialog.net

■ ■ ■
feladó: Helena Bambasová

címzett: Zachár Ottó předseda, Přátelský kruh Bohemia

dátum: 2014.06.04.

Vážený pane předsedo,

při příležitosti 21. výročí existence Vašeho spolku, Bohemia Baráti kör, skutečných přátel České republiky, žijících v Maďarsku, přeji Vám a všem jeho členům hodně úspěchu a spokojenosti. Dovolte mi poděkovat za vykonanou ne všední práci spolku ve prospěch rozvoje česko-maďarských vztahů v Maďarsku, ale i v zahraničí.

Helena Bambasová, velvyslankyně

■ ■ ■
feladó: Csatai Jindriska <csatai.jindriska@chello.hu>

címzett: molnarova111@gmail.com

dátum: 2014.07.25. 11:19

Děkuji milá Evo, omlouvám se za moji pasivitu, avšak věř, že si vše o Vás a od Vás přečtu. Lituji, že se nedostanu ani do Nagyarsánye, jelikož v tu dobu budeme s manželem na dovolené. Přeji ti hezké léto a s vděkem sleduji tvoji práci. Zdraví Csatai Jindriska (Inka)

■ ■ ■
feladó: Patrícia Bretas <patbret@globo.com>

címzett: molnarova111@gmail.com; zacharotto@chello.hu; polgarlaszlo@digikabel.hu

dátum: 2014.11.02.

Dear friends from Budapest!

I am very much happy with the tour. The opportunity I had to play again, to feel the european audience, but also and as much important was to meet friends like you again!

Thank you so much for inviting me... Marcelo and Leninha adored Budapest and all of you!

The concert in Prague (Wallenstein Palác) was extremely good. I played feeling as if God was playing for me... Many „bravo” from the full auditorium!

At Decin and Trhové Sviny I can say I played „good”, but not as magical as I did in Prague. I was tired with the trips by car. But in Luxembourg it was extra again! People stood up all of sudden after the Schumann! I almost cried. In Paris we had 3 days very nice.

Now I am delayed to write to all of you that invited me – and you are the first.

Laci, take care of your foot! Eva, please, receive my best wishes, and send our greetings to all of you from Bohemia Klub. Otto, krásné fotky!!! (is it right?)
Kisses from my warm city Rio de Janeiro.
Patrícia

■ ■ ■
feladó: Tőkés Julianna <tokes.julianna@gmail.com>

címzett: molnarova111@gmail.com

dátum: 2014.11.16.18:20

Kedves Éva!

Nagyon szépen köszönjük a két nagyszerű napot!
(Révkomáromban, Pozsonyban) Csodásan megszervezték és intézték a dolgokat! Jól éreztük magunkat és máskor is szívesen tartunk veletek. ... Ölel: Tőkés Juli és Kelemen Margit

■ ■ ■
feladó: Kovács Sándor <dors.sandor@gmail.com>

címzett: molnarova111@gmail.com

dátum: 2014.11.29.

Kedves Éva!

Szeretnénk megköszönni a rendszeres tájékoztatást a programokról, eseményekről, hírekről. Mi mostanában egy kissé az „alvó” Bohemiások közé kerültünk, amit sajnálunk, de lesz ez másképp is. Addig is neked köszönhetően követjük az eseményeket. Remélem, a közeljövőben személyesen is találkozunk. Üdvözlettel: Kovács Sándor és Anna

■ ■ ■
feladó: Georgina Heraclides

<georginaheraclides@gmail.com>

címzett: molnarova111@gmail.com

dátum: 2014.12.14. 12:15

Kedves Éva, irigykedve olvasom a sok szép, érdekes utazási tervet, kultúrprogramot – sajnálom, hogy nem vagyok közelebb, hogy én is részt vegyek egyiken, másikon! Jó és fáradhatatlan tím vagytok – csodállak és gratulálok. Szép Karácsonyt és nagyon boldog utazásokban gazdag új évet kívánok szeretettel, Heraclides Györgyi

■ ■ ■
feladó: Jaroslav Maršík <jaroslavmarsik@seznam.cz>

címzett: molnarova111@gmail.com

dátum: 2015.01.19. 13:51

Ahoj Evičko, moc všem gratulujeme za knihu (českou kuchařku) a je to úžasné, něco takového vytvořit. Miloš mi už o knize říkal a těšíme se, až ji uvidíme v reálu. Měj se pěkně a pozdravuj všechny kamarády.
Jarda Maršík s rodinou

■ ■ ■
feladó: Tomáš Mazal <mazal.tom@seznam.cz>

címzett: molnarova111@gmail.com

dátum: 2015.01.19. 18:11

Gratuluji!

Ale jak se také říká – co sis uvařil, to si také sněž. Já si v Budapešti dávám raději perkelt nebo šoulet. A zatím co vy si dáte k českému jídlu české pivo, já k maďarskému jídlu

maďarské víno! Přátelé kultury navzájem.

Ahoj Evo, již brzy se potkáme v Pestí.

Tom

PS: A snad se dáte také do překladu a vydání mého hrabavského Průvodce?

■ ■ ■
feladó: Mirko Knjizek <mirko.knjizek@gmail.com>

címzett: molnarova111@gmail.com

dátum: 2015.01.19. 20:18

Milá Evo,

Jsem rád, že jsi mi se hlasila, doufám, že jste všichni dobře. Jedna vaše paní mi posílá fotografie když máte nějaké akce, tak že vidím, že jste velmi pilní. Co se týče kuchařky já to vysvětlím všem besedákům, a pak ti se hlásím jestli někdo má zájem.

Pozdrav všem členům Bohemije od Mirka a České besedy Lipovlani.

■ ■ ■
feladó: Oliver Ertl <olivert157@gmail.com>

címzett: molnarova111@gmail.com

dátum: 2015. február 23. 17:57

Drága Éva, nagyon köszönöm a hűséges információ-szolgáltatást. Igencsak várom az áprilisi programokat, mert 2-ától 11-éig otthon leszünk. Sok erőt kíván áldásos munkádhoz: Olivér

■ ■ ■
feladó: G. Kovács László <gkovacsaszlo@hotmail.com>

címzett: molnarova111@gmail.com

dátum: 2015.01.18. 15:43

Dear Éva,

...a Vnuková asszony remek szakácskönyve megjelenésének híre nemcsak örömmel tölt el, de gratulálok is hozzá: tudom, hogy a konok kitartásod, hajthatatlan akaratod nélkül a könyv megjelenése akár Európa új jégkorszakáig is csúszhattott volna.

Richard Hašek és barátai újévi üdvözléte Putimból

Belső borítóinkon:

Homage à Bohumil Hrabal

A prágai La Femme Galéria vándorkiállításának képeiből

a cseh író 100. születésnapja alkalmából

2014. március 28–április 16. Cseh Centrum, Budapest

A Bohumil Hrabal (1914–1997) emléke előtt tisztelgő cseh képzőművészek műveiből összeállított kiállítás először Prágában, az Óváros téri városházán volt látható, majd külföldön először Budapesten és Tatabányán mutatkozott be. A csípős humorral átszőtt munkák izgalmas képet tártak a néző elé a hrabali múlt és a kortárs cseh képzőművészet találkozásáról. Egyik legvidámabb alkotása Adolf Born kerskói látogatásának pasztellba álmódott macskás emléke, mely a Hrabal habbal elnevezésű budapesti rendezvény plakátjának védjegye lett.

Kiállító művészek voltak:

Adolf Born, Oldřich Hamera, Boris Jirků (ők hárman már korábban önállóan is bemutatkoztak Budapesten), Alexandr Kohák, Tomáš Hřivnáč, Sára Saudková, Miroslav Malina, Věra Krumhanzlová, Josef Blecha, Ladislav Klusáček, Miroslava Mádrová, Pavel Holeka, Radovan Pauch, Andrej Augustín, Vladimír Brunton, Zdeněk Tománek, Igor Piačka, Miroslav Jiránek, Josef Velčovský, František Hodonský, Bohumil Eliáš jr., František Kratochvíl, Jiří Mocek, David Vávra, Alena Lipinová, Eva Vlasáková, Josef Saska, Jitka Kopejtková, Jitka Kopejtková, Jiří Rameš, Rudolf Brančovský, Josef Mžyk, Josef Achrer, Pavel Šmíd, Jan Písařík, Kateřina Černá, Milan Chabera, Karel Sládek, Marie Ban, Josef Saska, Lenka Galeoni, Jan Lipina, Táňa Svatošová, Antonín Černý, Viktoria Ban-Jiráňková. (Lásd még: 2., 32. oldal!)

Cseh Centrum

Tomáš Hřivnáč: Tisztelet B. Hrabalnak / Pocta B. Hrabalovi, hidegtű, rézkarc

František Kratochvíl: Hommage à Bohumil Hrabal II., rajz

Antonín Černý: Pepin bácsi feltámadása / Vzkříšení strýce Pepina, akryl, vászon, 50x40 cm

*Boris Jirků:
Az ég felé nézve /
Pohled do nebe,
vegyes technika,
90x123 cm*

*Milan Hencel:
Vendéglő a ...-hoz /
Hospoda U...,
olaj, vászon,
60x65 cm*

H O M M A G E À B O H U M I L H R A B A L

BERNARD
Beer

ČESKÉ PIVO

FOGYASSZA FELELŐSSÉGGEL!

Gerencsér Péter

ARANY KEZEK

A cseh animációs film kezdetei

A szerzőről: *Gerencsér Péter a Szegedi Tudományegyetemen végzett magyar–irodalomelmélet–történelem szakokon. 2010 és 2013 között a Vizuális Kultúra és Irodalomelmélet Tanszéken PhD-hallgató (Irodalomelmélet Doktori Program).*
Érdeklődési területe: újmédia, internetes művészet, cseh film, animációs film.

BEVEZETÉS

Miközben a cseh animációs film a negyvenes évek végétől és kiváltképpen az ötvenes években nemzetközi hírnévre tett szert, a filmtörténet kevesebb figyelmet szentel annak, hogy mi tette lehetővé az aranykort. Jiří Trnka, Karel Zeman, aztán később Jan Švankmajer életműve ugyanis nem a semmiből bukkant elő, hanem a két világháború közötti és a német megszállás alatti periódus alapozta meg kibontakozásukat. A 30-as években az absztrakt animációs filmmel való kísérletezések a nemzetközi avantgárd trendekkel szinkronban álltak. Amíg a háború alatt a cseh alkotók egy Walt Disney-rajzfilm náciik által elcsent kópiáján tanulták a filmkészítés fortélyait, kevésbé ismert, hogy

1945 után jelentékenyen hozzájárultak a Disney-ellenes animáció kialakulásához, az úgynevezett UPA-stílushoz és a „korlátozott animációhoz”. Olyannyira, hogy a hatvanas években már amerikaiak jártak Csehszlovákiába filmet készíteni, és titokban Prágában készültek a *Tom és Jerry* és a *Popeye* epizódjai, valamint az Oscar-díjas *Munro*. Ez a tanulmány azt vizsgálja, milyen előzmények tették lehetővé, hogy a cseh animációs film a háború után kivívhatta ezt a nemzetközi megbecsülést. Mindez rávilágít arra is, hogy a csehek technikai ügyességére utaló *zlaté české ručičky* frázis nem csak önértelmező mítosz: arany kezek alapozták meg a cseh animációs film reneszánszát.

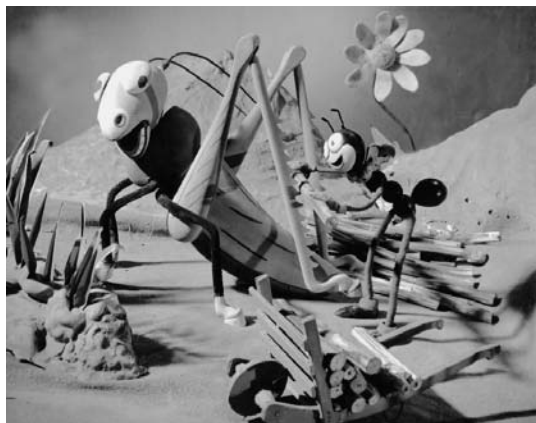
Karel Dodal: *A hangok varázsa*
(Čaroděj tónů, 1936)

Hans Fischerkösen: *Fontos 2 perc*
(Dülezíté 2 minuti, 1938)

Karel Dodal: *A gondolat fényt keres*
(Myšlenka hledající světlo, 1938)

Hermína Týrlová: *Ferda, a hangya*
(Ferda mravenec, 1944)

Horst von Möllendorff: *Esküvő a koralltengerben*
(Svatba v korálovém moři, 1944)

Karel Dodal: *A lámpás titka*
(Tajemství lucerny, 1936)

KAREL DODAL ÉS AZ ANIMÁCIÓS REKLÁMFILM

Az animációs film születése Csehszlovákiában az első világháború utáni évekre tehető, ezek azonban még nem önálló animációs filmek, hanem többnyire oktatófilmek, reklámfilmek voltak. Csak a harmincas évek második felében készül el az első olyan animációs film, amely elszakad a hirdetési funkciótól és ezen keresztül a piaci befolyásolás kényszerétől, de az első figuratív filmre még a negyvenes évekig várni kellett. A két világháború közötti időszakban egyértelműen Karel Dodal nevéhez fűződik a legtöbb és legsokoldalúbb animációs film, ő tekinthető a cseh animáció úttörőjének. Nem pusztán alkotásai révén jelentős alkotó, hanem a későbbi időszakokban nyomon követhető hatása miatt is. Az ő kis filmes műhelye nélkül nem értelmezhetők a későbbi fejlemények, ugyanakkor sok más alkotóhoz hasonlóan ő is reklámfilmbe bújtatott animációkkal kezdte filmes pályafutását.

Nem valamiféle cseh sajátosság, hogy az animációs film Csehszlovákiában a reklámfilm és rokonműfajainak köpönyegéből bújtt elő, ez más országokban is hasonlóképpen történt. Németországban például Walter Ruttmann *Der Sieger* (A bajnok, 1922) című színes filmje az Excelsior gyár gumihirdetéseként készült, melyben a figuratív formák absztrakt alakot öltenek, és a rendező későbbi *lichtspieljeinek* (fényjátékainak) ritmikus mozgását idézik. Oskar Fischinger, a német absztrakt film központi figurája *Kreise* (Körök, 1933) című első színes filmjét experimentális mozgóképnek szánta, finansziális okokból azonban kénytelen volt a film végére odailleszteni a Tolirag cég logóját. Ez a geomet-

rikus formákat, köröket a zene ritmusával szinkronizáló filmes stílus talált folytatásra későbbi nonfiguratív műveiben, az 1934-ben készült *Muratti greift ein* (Muratti közbelép) című cigarettareklám szintén mozgással kapcsolatos kutatásai felé mutat előre. Amíg ezek a filmek a szerzők tisztán nonfiguratív filmjeinek készítették elő a talajt, addig voltak olyan reklámfilmek is, melyek már narratívát alkalmaztak. Hans Fischerkösen 1937-es Philips reklámja ebbe a kategóriába tartozik, mely az elszundító Napot helyettesítő izzó kalandjait mutatja be. Magyarországon a Macskássy–Szénássy Stúdió hasonlóképpen piaci megrendelések közé szorítva próbálta megvalósítani esztétikai elképzeléseit, amint azt a *Boldog király kincse* című cigarettareklám vagy a *Szerencsés flottás* című Unicum hirdetés példázza. Ebben a szélesebb összefüggésben kell elhelyezni a korai cseh animációs filmet, amely tehát reklámfilmes alkotásaival nem lóg ki az általános tendenciákból. Fontos megjegyezni, hogy a cseh animáció korpuszába azok a művek is beletartozhatnak, amelyeket külföldi alkotó készített csehországi műtermekben. Az USA-ba való áttelepülése után hét Oscar-jelöltségig jutó magyar származású George Pal (eredeti nevén: Marczincsa Pál György), miután 1933-ban a nácik hatalomra kerülése folytán kénytelen volt elhagyni Berlint, ahol kifejlesztette a később Puppetoons néven ismert bábfilmes technikájának alapjait, 1934-ben Csehszlovákiában készített reklámfilm *Vítěz* (Győztes) címmel.¹ De dolgozott Csehszlovákiában a korábban említett Fischerkösen is. Számszerűleg és színvonalában is

a legértékesebb animációkat azonban Karel Dodal és kis műhelye alkotta.

Ahogy számos animátor, Karel Dodal is festőként kezdte pályafutását. Dodal 1925-ben fordult az animációs filmkészítés felé, amikor az Elekta-Journalnál, egy híradókat, aktualitásokat és reklámfilmeket gyártó prágai cégnél kezdett animációs betéteket, rajzos szekvenciákat és főcímekeket készíteni. Csehszlovákiában éppúgy, mint a német nyelvterületeken az animációs filmet kezdetben trükkfilmnek nevezték, noha a két kategória nem feltétlenül fedi egymást. Ennek a megfeleltetésnek tudható be, hogy a cseh animációs filmstúdiók nevükben a trükkfilm elnevezést használták. Svatopluk Innemann prágai elektromos műveket reklámozó, a városszimfóniák hatását mutató *Praha v záři světel* (Prága ragyogó fényben, 1928) című avantgárd promóciós filmjének trükkjeinél Dodal működött közre. Dodal révén került kapcsolatba az animációval a későbbi neves bábfilm-rendező, Hermína Týrlová, aki ettől az időszaktól kezdve szinte az egész XX. században aktív maradt. Hermína Dodalová néven Karel Dodal első felesége lett, és akkor kezdte el sajátítani az animációs technikákat, amikor férje az Elekta-Journaltól hazavitte befejezetlen munkáit, ő pedig besegített a filmkészítésben. A húszas években átvették például Pat Sullivan nevezetes állatfiguráját, Félixet, és animációs reklámfilmet készítettek belőle *Nové dobrodružství Kocoura Felixe* (Félix, a macska új kalandjai, 1927), illetve *Poučení Kocoura Felixe* (Félix, a macska okítása, 1927) címmel. Ezeknél a filmeknél hosszabb volt a *Zamilovaný vodník* (A szerelmes vízi-manó, 1928), amely szintén a *cartoonok* (rajzfilmek) világára emlékeztet. Világosan látható ezeknél az amerikai rajzfilm közvetlen hatása, így inkább tekinthetők tanulási gyakorlatoknak, mintsem önálló vizuális nyelvet kifejlesztő mozgóképes kísérletezéseknek.

A gazdasági világválságot követően, 1933-ban Karel Dodal önálló animációs filmstúdiót alapított Prágában, amely az Elekta-Journalnal szemben bizonyos fókig nagyobb szabadságot biztosított számára. Hermína, annak ellenére, hogy időközben elvált férjétől, továbbra is együtt dolgozott Karel Dodallal, illetve annak új feleségével, Irena Dodalovával (Rosnerovával). Az I.R.E.-Film nevet viselő új stúdióban ez a kis csapat – Karel Dodal, Irena Dodalová és Hermína Týrlová – forgatta az első olyan animációs filmeket, amelyek nemzetközi sikereket hoztak a cseheknek. Továbbra is alapvetően a reklámfilm jelentette a fő profilt, de bővült a technikák és a vizuális stílusok köre. Alkottak rajzfilmet, Hermína Týrlová régi vágyát tudta beteljesíteni bábfilmes elképzeléseinek valóra váltásával (*Tajemství lucerny*; A lámpás titka, 1936), és készítettek absztrakt filmeket is. Ez utóbbiak hozták meg nekik a nemzetközi ismertséget. Az I.R.E.-Film ambiciózus terveket is szövögetett, animációs filmet akartak készíteni Prágáról, ezeket a terveket azonban kerékbe törte a politika, és a kis prágai stúdió 1938-ban bezárt. Karel Dodal a Harmadik Birodalom fenyegetése miatt az USA-ba emigrált 1938-ban, ahol 1943-ban részt vett a *Flying the P-39* című film animálásában, melynek műfaja („training film”) nem állt távol korábbi promóciós gyakorlataitól, itt a katonaságot kellett okítani. Második felesége, Irena Dodalová a háború során a terezíni koncentrációs táborba került,² 1945-ben pedig követte férjét Amerikába, hogy végül Buenos Airesben telepedjen le. A három alkotó közül csak Hermína Týrlová maradt Csehszlovákiában, a protektorátus időszakában a zlíni filmstúdióban dolgozott, és nagy szerepe volt abban, hogy a második világháborút követően itt alakult ki az újra megalapított Csehszlovákia egyik animációs centruma.

Az I.R.E.-Film két legjelentősebbnek tartott filmje közül az egyik két változatban készült el. A *Hra bublinek* (A buborékok játéka, 1936) című rajzfilm a Saponia szappanmárka hirdetéseként született, ennek reklámmentes változata, a *Fantaisie érotique* (Erotikus fantázia, 1936) pedig a promóciós részek kivágásával, tisztán nonfiguratív filmként jött létre. A két változat világosan mutatja a piaci megrendelés és az esztétikai célok közötti lavírozás kényszerét, nevezetesen azt, hogy a stúdió pénzügyi okokból a művészi elképzeléseket hirdetésbe volt kénytelen bújtatni. Ez persze nem társtalan a maga korában, Oskar Fischinger például hasonló ügyeskedéssel tudta megvalósítani a maga absztrakt kísérletezéseit.

A kétperces *Hra bublinek* és a *Fantaisie érotique* teljes mértékben szinkronban állt a kortárs avantgárd trendekkel, és nem csak reklámfilmes vonatkozásában mutat rokonságot Fischinger alkotásaival. Oskar Fischinger első színes filmje, az 1933-as *Kreise* a Gasparcolor elnevezésű színesfilm-rendszerrel készült, melyet a magyar Gáspár Béla szabadalmaztatott egy évvel korábban. Ez a színesfilm-eljárás kimondottan animációs filmek készítésére volt alkalmas, Fischinger mellett használta Len Lye, Claire Parker, Alexandre Alexeieff, és a *Hra bublinek*ben ezt a háromszín technikát alkalmazta Karel Dodal stúdiója is.³ Orosz Márton szerint az I.R.E.-Film Grósz Béla közvetítésével ismerte meg a magyar feltaláló rendszerét.⁴ Fischinger művéhez hasonlóan a *Hra bublinek* is a színes vizuális alakzatok és mértani formák ritmikus mozgását, illetve azok zenével való összeegyeztetésének lehetőségeit kutatta, ami a korabeli avantgárd absztrakt animációk közös sajátossága volt. A filmképen szállingózó köröket mint geometrikus formákat a reklámfilmes változatban a Saponia szappan buborékjaiként lehet interpretálni, míg az esztéti-

kai kísérletként bemutatott *Fantaisie érotique* szexuális töltéssel bíró táncként értelmezi át a filmet.

Ennek az absztrakt filmnek a vizuális stílus a Oskar Fischinger *Kreise* című filmjének hatását tükrözi. Az eddig említett kapcsolódási pontokon túl – Gasparcolor színesfilm, absztrakció, geometrikus formák – a képkockákon felbukkanó körök a zene ritmikus mozgása szerint dinamizálódnak. A filmhez önálló zene is született, melyet Bedřich Kerten szerzett, ennél fogva a film az ún. vizuális zene kategóriájába is sorolható. A vizuális zene nem egyértelműen definiálható műfaj, a kép és a hang egyeztetésére törekszik, a viszony azonban lehet mellérendelt vagy alá- és fölérendelt is. Úgy tűnik, hogy a vizuális zene körébe sorolható avantgárd filmek zöme a zene vizuális elemeknek történő megfeleltetésre törekszik, és ilyenformán nem annyira multimediális egyesülésről, mint inkább a kép primátusának megőrzéséről beszélhetünk, ahol a zene nem egyenrangú fél, hanem a látottakat kíséri: a zene ritmusa a képi dinamikával van szinkronizálva. Érdekes egybeesés, hogy a cseh filmavantgárd központi figurája, Alexandr Hackenschmied éppen ebben az időben írta filmzene-elméleti cikkeit, melyben azt fejtegeti, hogy a zenének nem alárendelt szerepet kellene játszania, hanem olyan elemekkel kellene gazdagítania a képet, amely ott nincs jelen.⁵

A *Hra bublinek* Fischinger művéhez képest a színek közötti átmeneteket kevésbé alkalmazza, az egyes színes felületek találkozása nem teremt új színskombinációkat, a körök kevésbé pulzálnak, szűkülnek és tágulnak a zene ritmusára. Ritmusváltásokat a film ugyanakkor használ, a lassúból a gyors mozgásba való átmenetet a vásznon megjelenő körök növekvő száma is jelöli. A képi kompozíció szimmetriatengelyt alkalmaz, a körök hol a néző felé mozogva a befogadót

bombázzák, hol pedig diagonális mozgásokat végeznek. A megnyugtató kék háttér előtt mozgó színes körök komplementer módon egészítik ki egymást, és ilyenformán kielégítik a szemet, amint azt Johannes Itten modern színelmélete a kontrasztok tárgyalása során számaltalanszor hangsúlyozta. A spirális körökre emlékeztető formai kombinációk az optikai illúzióval is kísérleteznek, ezek azonban nem érik el Duchamp *Anémic cinéma* vagy Fischinger *Spiralen* című filmjei illúzióinak hatásfokát. Fontos különbség, hogy amíg a kör mint tökéletes forma az avantgárd művészetben gyakran a spiritualitással és az okkultizmussal függ össze, Karel Dodalék filmje nem követi ezt a trendet, mentes a miszticizmustól.

Az elmondottak alapján a stúdió ezen első absztrakt filmje, melynek reklámmentes verziója a Velencei Biennálén 1937-ben sikert aratott, megmarad a kétdimenziós felületnél, és nem törekszik a térbeliség illúziójának megteremtésére. A film vonalakkal és színes felületekkel dolgozik, a perspektivikusság, a háromdimenziós térszerkesztés kívül reked érdeklődési körén. Ebben az irányban tájékozódik viszont a stúdió másik jelentős filmje, a *Myšlenka hledající světlo* (A gondolat fényt keres, 1938).

Amíg ugyanis a *Hra bublinek* alapvetően Fischinger hatását tükrözi, és a színre alapozza vizuális nyelvét, addig az akromatikus *Myšlenka* kulcsfogalma a fény. Utóbbi jóval bonyolultabb kompozíciókat alkalmaz, sokféle értelmezési keretbe ágyazódik, és a felületekre hagyatkozó szappanreklámmal szemben a térbeliséggel is játszik, de nem minden esetben használ animációs technikákat. Fontos kihangsúlyozni azt is, hogy a *Myšlenka* már nem reklámként készült, így Dodaléknak nem kellett kereskedelmi kompromisszumot kötniük, ez a film teljes mértékben esztétikai elképzelésként valósulhatott meg.

A filmben mind formailag, mind pedig szimbolikus jelentését tekintve a fény játssza a központi szerepet, és minthogy fekete-fehérben készült, nagyobb figyelem esik a sötét és a világos közötti árnyalatokra. A film saját előzményeit a fénnel kapcsolatos képzőművészeti elképzelésekben, a lucszizmusban (más néven: rayonizmusban) találja meg, de összefüggést mutat a későbbi ún. *lumia* projektekkel, Thomas Wilfred fényinstallációival is. A legnagyobb ösztönzést azonban alighanem a magyar Moholy-Nagy László elméletének köszönheti, de a Neue Sachlichkeit fotóművészeti meglátásai és a fotogénia koncepciója is megfigyelhető benne. Nem mellékes, hogy a két világháború közötti Csehszlovákiában Moholy-Nagynak a fény, a technika, az építészet és a mozgás körül kikristályosodó teóriája komoly hatást gyakorolt. Egyfelől a *Myšlenka* megszületése előtt két évvel, 1936-ban alapították Brnóban a többnyelvű *Telehor* című folyóiratot, melynek első számát éppen Moholy-Nagynak szentelték.⁶ A cseh filmavantgárdban erőteljes szerepet játszott Moholy-Nagy: Otakar Vávra és František Pilát közös filmje, a *Světlo proniká tmou* (A fény áthatol a sötétségen, 1931) már címével is a világosság és a sötétség dichotómiáját problematizálja, és a *Myšlenka* felé mutat. Vávra és Pilát filmje Zdeněk Pešának kinetikus fényszobrának filmes átirata, egyértelműen Moholy-Nagy *Fény-Tér-Modulátor* (1930) című mobiljának, illetve a *Fekete-fehér-szürke* (1932) című Németországban készült filmjének hatását mutatja.

A *Myšlenka* fényanimációjához szintén Bedřich Kerten írt zenét, amit aztán Beethoven IX. szimfóniájának, vagyis az *Örömdá-*nak a megidézésével kapcsolt össze, és a náci Németország fenyegető terjeszkedése *árnyékában* a békevágyra futtatott ki. Itt tehát a zene már nemcsak ritmikai feladattal van felruházva, hanem dramatizálja a fény és a söté-

tétség harcát. A film elején bizonytalanul felbukkanó, az értelmet képviselő fénynyaláboknak még fölébe kerekednek a sötétség urai, utóbb azonban a fény birodalmához mind többen csatlakoznak, hogy aztán végül legyőzzék a sötétséget, és a film egy a Napból kiemelkedő kereszttel mint a kereszténység szimbólumának ragyogásával végződik. Nem nehéz belelátni a filmbe, hogy a sötétség ebben az időszakban, a müncheni paktum évében (1938) a hitleri birodalom fenyegetésére utal, míg a világosság az értelem és a humánus győzelmének vágyát szimbolizálja. Ennélfogva a film lényegében politikai allegóriának tekinthető, a náci Németország által terjesztett sötétség ellen tiltakozik, a világosság és a sötétség a jó és a rossz küzdelmét reprezentálja. A sötétségből megszülető fény és az abból kiemelkedő eszme (*myšlenka*) párhuzamot mutat a szintén cseh származású Bertold Bartosch *L'idée* (Az eszme; 1932) című, többdimenziós, az árnyékokkal sűrűn operáló filmjével. A fény Dodal és társai fényjátékában egyértelműen transzcendentális jelentéseket hordoz, vagyis a film a fényt nem pusztán formai játékként használja, ahogyan például egy évtizeddel korábban tette Walter Ruttmann a maga *lichtspiel*jeivel.

Amíg a *Hra bublinek* alapvetően a kör geometrikus játékain és mozgásain alapult, kiegészítve azokat az ugyancsak Fischingerre hajazó pálcikaszerű alakzatokkal, koncentrikus körökkel, addig a *Myšlenka* komplexebb rendszert alkot a formai megoldások terén. A film elején a keresőfények hosszúkás formái a film többi részében kerek, tüskeszerű vagy tűzijátékszerűen felbukkanó és eltűnő fénynyalábokká változnak át és vissza. Az egyes fénycsóvák időnként pókhálószerű kombiná-

ciókká szövődnek össze, vagy háromszögelések alakulnak ki belőlük, és a kezdeti elszigetelt alakzatok utóbb kereszteződnek, egymásba fonódnak, ezzel pedig a film alapgondolatát, a testvériséget artikulálják. A szimbolikus üzenet folytán Karel Dodalék filmje kevésbé játékos, könnyed és dinamikus, mint Fischinger 1930-as *Studie No. 6.* című etűdje. A cseh film optikai trükköket is alkalmaz, lencséken keresztül egyes formákat imbolygóvá, tűzszerűen dinamikussá tesz, a komplexitást fokozza a lassú és gyors ritmus közötti oszcilláció. A film nem pusztán felületekben, hanem térben gondolkodik, sokrétű anyaghasználat jellemzi, és megmutatja az adott anyag textúráját is. A megvilágítás és az árnyékolás fényhatásai folytán láthatunk többszörösen rétegzett tereket, egyfajta holdbeli tájat, amely kiemeli a felület érdes és egyenetlen textúráját. Ezzel szinte tankönyvszerűen valósítja meg a fotogénia azon ideáját, mely a képet a megvilágítás, a részlet, a kamera és a felület esztétikájának függvényében gondolja el. A film tehát nemcsak az egyes alakzatok struktúrájával, hanem textúrájával is játszik, és ezek az avantgárd filmnyelven túl a modern képzőművészet és fotó vizuális nyelvével is rokoníthatók, rávilágítva arra, hogy a filmstúdió szinkronban állt a nemzetközi művészeti tendenciákkal.

Ugyanakkor közvetlenül Csehszlovákia feldarabolása előtt a mű egyúttal a cseh film-avantgárd hattyúdala is. Az animációs műhely felbomlását követően a cseh animációs film három úttörője három irányba széledt szét, és csak Hermína Týrlová alkotott a protektorátus időszaka során animációs filmet, az egy ideig még viszonylag védettebb zlíni stúdióban.

A ZLÍNI BAT'A FILMSTÚDIÓ ÉS A FERDA MRAVENEC

Hermína Týrlová a zlíni filmstúdióban 1943-ban fejezte be az első olyan cseh bábfilmét, amely gyermekközönséget célzott meg, és elszakadt a reklámfilmtől. A stúdió – és lényegében maga Zlín városa is – a Bat'a-családnak köszönheti létét, nélkülük aligha itt alakult volna ki az ország másik legjelentősebb animációs műhelye, amely a második világháborút követően nemzetközi sikereket ért el. A zlíni filmstúdió nehezen érthető meg anélkül a komplex utópisztikus rendszer nélkül, amelyben a filmgyártás kulcsszerepet játszott, és amely a várostervezés, a gyár, a média és az ellenőrzött szórakoztatás pilléreire épült.

Tomáš Baťa egy helyi cipész fiaként 1894-ben alapította a kelet-morvaországi addigi jelentéktelen településen, Zlínben azt a cipőgyárat, amely alig néhány évtized alatt jószerivel magával a cipő fogalmával vált azonosná az egész világon. Baťa rövid idő alatt több tízezer főre rúgó gyárvárost hozott létre, ahol a modern város ideáját akarta megvalósítani funkionalista építészettel, tervszerű elrendezéssel és utópisztikus ellenőrzési rendszerrel. A tulajdonos család eredetileg a francia építész, Le Corbusier-t kérte fel a város tudományos alapokon történő megtervezésére, végül azonban több építész keze munkáját dicséri a megvalósult komplex rendszer. Tomáš Baťa Csehszlovákia 1918-as megalapítása után megtestesíteni látszott azt a self-made-man típust, aki bármire képes lehet, ha a monarchiabeli elnyomás alól felszabadul. Tekintettel arra, hogy Csehszlovákiában nem létezett olyan erős cseh nemzeti arisztokrácia, mint Magyarországon, az arisztokrácia szere-

pét a nemzeti gyáriparosok töltötték be. A gyárváros akkor sem állt meg a fejlődésben, amikor Tomáš Baťa 1932-ben tragikus repülőgép-szerencsétlenség áldozata lett (ironikus módon saját épületének ütközött), és az üzem irányítását testvére, Jan Antonín Baťa vette át. A fogalomká válnak Baťa-rendszerrel (*Baťův systém*) tökéletesen lehetett illusztrálni, mire képes az önálló Csehszlovákia. Aligha véletlen, hogy mind az első államelnök, az államalapító Tomáš Garrigue Masaryk, mind pedig utóda, Edvard Beneš a kamerák előtt tett látogatást Zlínben, amit saját tekintélyük polírozása érdekében használtak fel. Érdekes azonban aláhúzni, hogy az imázsépítés nem feltétlenül ápol szoros barátságot a történelmi tényekkel, ugyanis a cipőcég a monarchiának köszönhette felívelését, ez alapozta meg gazdagságát, mivel az első világháború gazdasági konjunktúrája során a gyár az Osztrák-Magyar Monarchia katonáinak gyártott bakancsokat a frontra.

A gyár és a város egymással szoros összefüggésben volt megtervezve. A tulajdonosok a munkások életét is igyekeztek irányítani, ami megtestesíti a deuleuse-i „ellenőrzés társadalmát”, illetve a hatalom, a tudás és a látás hármasságára épülő foucault-i panoptikus tekintetet.⁷ Előbbire példa, hogy Zlínben pontosan a cipőgyárral szemben építették fel Európa legnagyobb moziját, 2500 férőhellyel, hogy a munkások a kocsma helyett itt töltsék el szabadidejüket. A mozi azonban nemcsak a szórakoztatás célját szolgálta, hanem filmhíradóival és reklámfilmjeivel, illetve a modern médiatípusok használatával propagandisztikus módon a Baťa cég dicsőségét is hirdette.

Utóbbira pedig példa az 1938-ra felépült *Mrakodrap 21* nevű felhőkarcoló, amely a maga korában Európában az egyik legmagasabb modern épületnek számított. Ez a felhőkarcoló volt a Baťa vállalat központi irodája, ahonnan be lehet látni az egész várost, így pedig az „isteni szem” panoptikus tekintetének változataként, afféle korai térfigyelő kameraként irányítás alatt lehetett tartani a város egész működését.

A Baťa-cég nagyságát demonstrálta a filmstúdió, amely szintén ennek az összetett rendszernek a részeként funkcionált. A stúdiót a cipővállalat reklámstúdiójaként eredetileg 1935-ben alapították a Zlín melletti Kudlovban (amely 1937-től Zlín részévé vált) Filmové Ateliéry Baťa (FAB) néven, de használták a BAPOZ rövidítést is (Baťovy pomocné závody – Baťa Segédüzem). A kis kudlovi stúdió elsősorban reklámfilmes anyagokat gyártott a cipőcégnek. Ezeket egészítették ki a zlíni politikai, kulturális és sporteseményekről szóló propagandisztikus hangvételű aktualitások, híradások, melyeket *Baťův žurnál* (Baťa újság) néven filmújságként mutattak be abban a moziban, amely a gyárral szemközt állt. Vagyis a cipőgyár, a város, a filmstúdió és a filmszínház szorosan egymáshoz kapcsolódott, és mind a cipőmágnás di-csőségét hirdette. Ezt erősítette fel a modern technikák, például a telefonhálózat úttörő alkalmazása, így aztán – amint Petr Szczezaník fogalmaz – nemcsak hogy a médián keresztül megjelenő reklámanyagok irányították a város lakóinak attitűdjét, hanem ezek a komplex rendszerbe illeszkedő új médiumok maguk váltak promóciós eszközzé.⁸

Ebben a kicsi stúdióban számos olyan alkotó tette meg első filmes szárnypróbálgatásait vagy trenírozta magát, aki később jelentős alkotóvá nőtt ki magát. Így került Zlínbe egy brnói reklámstúdióból Elmar Klos, aki egyik rendezője volt az *Obchod na korze*

(Üzlet a korzón, 1965) című játékfilmnek, mely elsőként nyert Oscar-díjat Csehszlovákiának. Prága után szintén a FAB-hoz szerződött a cseh filmavantgárd központi alkotója, Hackenschmied, aki Jan Antonín Baťát indiai útjára is elkísérte, melyből aztán propagandisztikus híradófilmet készített. Dolgozott Zlínben Otakar Vávra, valamint a *Kisvakond* sorozattal nemzetközileg ismertté vált Zdeněk Miler is. A lehetőségek vonzották Kudlovba Ladislav Koldát, a számos animációs filmet fényképező Antonín Horákot, a már említett Hermína Týrlovát, és némileg később Karel Zemant, aki aztán hibrid filmjeivel világhíretté szert. Utóbbi két személy alapozta meg a háború után a zlíni animációs stúdió sikereit, mindketten a városban vannak eltemetve.⁹ Közvetve a Baťa vállalatnak és Elmar Klosnak köszönhető, hogy 1992-ben animációs filmiskolát alapítottak Zlínben, 2000-től pedig a helybeli *Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně* (UTB) egyetem a cégalapító nevét viseli.

Tekintve, hogy a Baťa vállalat a modern város és az új technikák elkötelezettje volt, logikusan szánt nagy szerepet a filmnek, és támogatta az avantgárd filmes elképzeléseket is. A reklámfilmek gyakran experimentálisak voltak, szellemes ötletekre és frappáns befejezésre épültek. Például a gótikus horrorfilmek hagyományát idézi fel a *V domě strašiduch* (A kísértetházban, 1937) című reklámfilm, melyben az éjszakai kastélyba érkezik egy páncélos lovag, de a sötét hangulat rögvest humorforrássá változik, amikor iszonytató lábcseréte megcsúszik, mert a hangtalan Zlinolit borítja a padlót. A *Kolem dokola* (Körbe-körbe, 1937) című reklámfilm a táncos vígjáték műfaját evokálja, és az estélyi cipőket szórakoztató narratív keretben hirdeti. Ennek a filmnek egyébként Bedřich Kerten volt a zeneszerzője, aki az I.R.E.-Film két nonfiguratív alkotásához is a zenét komponálta. A *Nová píseň* (Az új dal, 1935) című

reklámfilm elején elgyötört munkások erőltetett menetben húznak egy hajót, a zene a *Zúg a Volga* című forradalmi dalt, míg a kép Repin *Hajóvontatók a Volgán* című nevezetes festményét idézi meg. A komor hangvétel azonban itt is humorra cserélődik: miután a rabok meglátnak egy cipőt hirdető plakátot, és bakancsaikat új munkacipőre cserélik, a munka is vidámmá válik, és mindez természetesen a Baťának köszönhető. Mindezek a példák azt jelzik, hogy a filmkészítők kitágították az adott promóciós film kereteit, és azokat a narratív film és az avantgárd technikák felé is közelítették.

Utóbbi filmnek éppúgy Elmar Klos volt a rendezője, mint a Velencei Filmfesztiválon díjjal kitüntetett *Silnice zpívá* (Dalol az országút, 1937) című reklámnak. Ez az Alexandr Hackenschmied által fényképezett film a vállalat gumiabroncsait hirdette. A filmben autóabroncsok énekelnek, ugrálnak és pattognak az országúton, a gumi mozgása a zene ritmusával van összehangolva, refrénje pedig szinte slágerré vált: *Vždyť jsem pneu Baťa*. Ez a film stop-motion technikát, tárgyanimációs megoldásokat is tartalmaz, amely bizonyos értelemben előkészítette a talajt a zlíni műhelyben a háború során megszülető első reklámmentes cseh stop-motion animáció, a *Ferda mravenec* (Ferda, a hangya, 1943) számára, melynek forgatókönyvét részint szintén Elmar Klos írta.

A fekete-fehér *Ferda mravenec*et Hermína Týrlová Vladimír Zástěrával közösen rendezte, valójában azonban Týrlová elképzelései érvényesültek, így ő tekinthető az első önálló (nem reklámfilmes) figuratív animációs film „ősanijának”. Valószínűleg világviszonylatban is az egyik első női animációs rendezőről van szó. Týrlová a film elkészítésénél felhasználhatta mindazokat a tapasztalatokat, melyeket Karel Dodal mellett az Elekta-Journalnál, aztán az I.R.E.-Filmnél szerzett, elvégre ő szor-

galmazta az 1936-os *Tajemství lucerny* bábfilmes megvalósítását is. A *Ferda mravenec* Ondřej Sekora képregényéből készült, a korabeli amerikai *cartoon* zöméhez hasonlóan egy képregényt ültettek át rajzfilmre. A film megvetette az alapjait annak a hagyománynak, hogy a bábfilmes technika lényegében a cseh animációs film hitbizományává vált. Ennek történelmi gyökerei vannak, ugyanis a XVIII. századtól kezdődően a cseh bábszínházi hagyományok igen jelentősek.¹⁰

A *Ferda mravenec* története klasszikus feszültségívet követ, középpontjában állatsze-replő, Ferda (a Ferdinánd becézett alakja), a hangya áll. A hagyományos narratív séma szerint a békésen éledgélő állatok rendjét felborítja a gonosz, akit fufanggal legyőznek az egymással szolidáris rovarok és hüllők, végül pedig zenei parádéval ünneplik meg az ellenség fölött aratott győzelmüket. A dolgo-s hangyatársadalom már napfelkeltekor ébren van, hogy szorgosan végezze napi teendőit. A vidám és pattogós zenei aláfestéssel kísért képeket humorossá teszi az egyes tárgyak nem rendeltetésszerű használata és az élőlények sztereotip tulajdonságait kiaknázó asszociáció. Így a zipzárral ellátott borsóhüvely afféle futószalagként funkcionál, ami megtestesíti a kapitalista ipari termelés logikáját. A szöcske recés lábai fűrészként funkcionálnak, a csiga láncaltalpakon halad előre, míg a film végén a preparált mákgubó a mókuskerékre hajaz, amit aztán a hangyák a termelés szolgálatába állítanak. Ezt az idillikusan reprezentált társadalmat támadja meg a nagy hassal és fogakkal ábrázolt gonosz pók figurája, aki hálójába ejti Ferdát és a hangyalányt, a megrázó hatást pedig a zene drámaisága és a pók kaján vigyorára rímelő dob felerősödése fokozza. Noha a hangyák egyenként gyengébbek az erős póknál, a láncaltalpas csiga segítségével sikerül győzelmet aratniuk a gonosz felett, és a világ rendje helyreáll. Sőt a legyő-

zött póknak hasznát is veszik, mivel mókuserékként működő mákgubóba kényszerítik, és a dühöngő pók energiáját felhasználva mozgatták a csilléket. A film ezzel a cseh filmben számtalanszor megjelenített kisember-világképet erősíti, melyben a gyengébb végül győz a rossz fölött.

Az eddigiek a *Ferda mravenecet* a mese-film kontextusában értelmezték, ugyanakkor a metaforikus utalásrendszer a felnőtt nézőközönséget is megszólítja, és a filmet a politikai ellenállás összefüggésébe helyezi. Ezek az elemek nem explicitek, inkább a film lábens szemantikai rétegét képezik. A serény hangyatársadalom a zlíni városi utópiában dolgozó munkástársadalom allegóriájaként értelmezhető, a munka (futószalag, fűrészelés), a kultúra és a szórakozás (a hangyalány koncertje) összekapcsolódik, és ellenőrzött körülmények között zajlik, akárcsak Zlínben. A szabványosítást jelölheti a hangyák ruházatának ikonográfiai egységesítése, melyek egyfajta uniformisként azt hivatottak sejtetni, hogy a munkások a cipőgyár katonáiként funkcionálnak. Ezt az idillikusnak, harmonikusnak beállított világot, mely a Baťa-híradók világából is sugárzik, zavarja meg a gonosz pók, amely allegorikusan a náci Németország fenyegetésére utalhat. A militáns kontextust teljesen egyértelművé teszi a csiga figurája, melynek lábán lánctalp van, háza pedig egyfajta páncélzatnak tűnik. A csiga és a tank közötti képzettársítást a hanghatások is elősegítik, mivel a száguldó figura képeit járművek hangjai kísérik. Minthogy a csiga menti meg a két hangyát a fogságból, a tank olyan egyszemélyes felszabadító hadsereg képét ölti magára, amely 1943-ban világos utalás lehetett a náci megszállás alatt nyögő haza

politikai helyzetére. Ennélfogva pedig ezek a rejtett, időnként pedig nyílt utalások kimozdítják ezt a stop-motion bábfilmet a mesefilm műfaji elvárásaiból, és olyan jelentésréteget is képviselnek, melyek éppúgy érthetők politikai allegóriaként, mint a *Myšlenka hledající světlo* című nonfiguratív műben a fény küzdelme a sötétséggel.

Ezt a fajta interpretációt még egyértelművé teszi, ha összehasonlítjuk a *Ferdát* Hans Held 1940-ben készült *Der Störenfried* (A bajkeverő) című rajzfilmjével. Ebben a náci propaganda-filmben a róka megtámadja a nyulak társadalmát, mely utóbbi itt egyértelműen Németországra utal. Az otthont a darazsak védik meg, melyek úgy néznek ki, mint a Stuka zuhanóbombázók, fullánkjuk golyószóróvá alakul, a hanghatás pedig félreérthetetlenül repülőgépekre utal. A goebbelsi propagandaéletnek megfelelően a tudatalatti, érzelmi befolyásolásra épülő film azt sugallja, hogy Hermann Göring Luftwafféje képes megvédeni a Harmadik Birodalmat. Vagyis, amíg a *Ferda* csigájának vizuális és akusztikus asszociációi a náci Németországgal szembeni ellenállásként értelmezhetők, addig ennek fordítottjaként a *Der Störenfried* militáns darazsainak bombázógépekre hajazó látványa és hangeffektusai a hitleri propaganda felől közelelhetők meg.

A megszállás időszakában a nácik Prágában is kísérleteztek azzal, hogy propagandisztikus hatású rajzfilmeket hozzanak létre, melyek közül volt, amelyik kudarcba fulladt, és volt, amelyik elkészült. Ilyen a német Horst von Möllendorff felügyelete alatt a háború végére éppen hogy csak befejezett *Svatba v korálovém moři* (Esküvő a koralltengerben, 1945).

A NÁCI ANIMÁCIÓS KONJUNKTÚRA PRÁGÁBAN

A prágai I.R.E.-Film és a zlíni FAB mellett a második világháború előtt Csehszlovákia harmadik legjelentősebb animációs stúdiója a szintén fővárosi Ateliér Filmových triků (AFIT) volt. Az AFIT az Elekta-Journalhoz és Karel Dodalék műhelyéhez hasonlóan elsősorban játékfilmekhez készített főcímetek, animációs szekvenciákat, reklámfilmeket. A prágai stúdiót 1935-ben alapította az operatőr Vladimír Novotný és Josef Vácha. Csehszlovákia feldarabolását és megszállását követően a prágai AFIT stúdiót a náci Németország kisajátította, és 1941-ben a – szintén elfoglalt prágai stúdiókból megalapított – Prag-Film alá rendelte. Az animációs filmgyártás igénye akkor vett nagyobb lendületet Prágában, amikor 1941 decemberében Pearl Harbort követően Hitler hadat üzent az Egyesült Államoknak. Hitler, aki egyébiránt is erős komplexusokkal rendelkezett a Disney-animációkkal szemben, hadba kívánta állítani a rajzfilmet, hogy legyőzzék az amerikai *cartoon* által uralt piacot. Ebben kapott jelentős szerepet a kis prágai stúdió, ahol több elvetélt kísérlet után német irányítás alatt, de csehek közreműködésével született meg a propaganda-célból gyártott *Svatba v korálovém moři / Hochzeit im Korallenmeer* című tízperces rajzfilm.

Ez a film egyaránt beletartozik a cseh és a német animációs film történetébe. A cseh és a német filmipar ezt megelőzően és ezt követően is sokszor támaszkodott egymásra, amint azt a Dodal-féle stúdió és Fischinger absztrakt filmjei közötti technológiai és stílári összefüggések mutatják. Másik példa, hogy 1929-ben Carl Junghaus finánciális okokból

Csehszlovákiában forgatta a *Takový je život* (Ilyen az élet) című társadalmi látéletét, melynek főszerepét Pudovkin *Anyájának* címszereplője, Vera Baranovszkaja játszotta. A csehek már csak a közös kulturális örökség folytán is gyakran fordultak német mesékhez. A *Sněhurka a sedm trpaslíků* (Hófehérke és a hét törpe) című játékfilmet Oldřich Kmínek rendezte 1933-ban. A háború után Karel Zeman a Münchhausen-történetet adaptálta *Baron Prášil* címmel, német megbízásból készült a germán mesét feldolgozó *Tři oříšky pro Popelku* (Három mogyoró Hamupipőkének, 1973) és a szlovák Juraj Jakubisko rendezte *Perinbaba* (Holleanyó, 1985). A sort lehetne még gyarapítani, mindazonáltal látható, hogy a cseh és a német filmes együttműködés a háború alatt nem volt egyedülálló. A megszállás során lefoglalt prágai filmstúdiót Joseph Goebbels propagandaminiszter a birodalom egyik legfontosabb centrumává akarta tenni. A filmes konjunktúra az USA-val való hadba lépés után érte el az animációs filmet.

1941-ben a prágai animációs stúdió élére az osztrák Richard Dillenzet nevezték ki, akinek az lett volna a feladata, hogy az animációs filmgyártás terén is felülmúlja amerikai vetélytársát, a Walt Disney stúdiót.¹¹ A náciak, és különösen Hitler, ödipális viszonyban álltak a Disney-rajzfilmekkel. Az egykori osztrák festő rajongója volt Miki egér figurájának, Goebbels 1937 karácsonyán Miki egeres rajzfilmkollekción állított össze imádott Führerének ajándék gyanánt.¹² A *Hófehérke és a hét törpe* című egész estés Disney-rajzfilm sikere különösen az 1941. decemberi eseményeket követően csodálattal vegyes irigysé-

get szült, tekintve, hogy a történet eredetileg germán mese, amelyet a nácik szerint az amerikaiak elloptak tőlük. A nácik tehát olyan saját készítésű egész estés rajzfilm után áhítoztak, amely felülmúlja a Disney-t. A németek európai térfoglalásuk során megszerezték egy fekete-fehér kópiát Disney következő egész estés filmjéből, az 1940-es *Fantáziából*, és gyakorlatlan animátoraik a filmgyártás fortélyait ezen tanulmányozták. Ironikus módon a *Fantázia* animációs munkálataiban részt vett Oskar Fischinger is, aki éppen a nácik egyre fojtogatóbb atmoszférája miatt emigrált Amerikába.

Noha a háború alatt, különösen pedig a Cseh–Morva Protektorátus náci helytartója, Reinhard Heydrich elleni 1942-es sikeres prágai merénylet után a cseh kultúrában erőteljes germanizáció vette kezdetét, a beszűkült alkotói lehetőségeket éppen a náci animációs filmgyártás konjunktúrája tágította ki. Paradox módon ez a fellendülés kedvezően hatott a cseh animáció alakulástörténetére, ugyanis számos olyan alkotó talált menedéket az animációs stúdióban, aki később neves filmkészítővé vált. Ezek az ekkor még teljesen kezdő animátorok ekkor sajátították el az animációs filmkészítés csínját-bínját, amit aztán a háború után kamatoztathattak.

Richard Dillenz mint animációs „helytartó” a Disney-féle egész estés filmek mintájára játékfilm hosszúságú filmet igyekezett létrehozni Prágában. Az ambiciózus projektbe *Orfeus* címmel vágtak bele, ehhez azonban a szakértelem nem volt elegendő, tapasztalatlan filmkészítőkkel a vállalkozás kudarca fuladt. A torzóban maradt kísérlet után a stúdió a rövidfilm felé fordult, és Richard Dillenz rendezői irányítása alatt 1943-ban sikerült elkészíteni a mintegy 12 perc hosszúságú *Čarodějův učeň* (A boszorkányinas) című mesefilmet. Dillenz távozott a stúdióból, helyét pedig a berlini karikaturista, Horst von Möl-

lendorff vette át, aki azt megelőzően Fischerkösön mellett dolgozott. A réten elhagyott lemezjátszót megtaláló méhecske és társai kalandjait elmesélő *Scherzo – Verwitterte Melodie* (Scherzo – Viharverte melódia, 1943) című filmje kimondottan érett módon él a többsikű térrel, aminek a Disney-stúdió adott lendületet azzal, hogy a *The Old Mill* (A régi malom, 1937) című rajzfilmben elsőként használt multiplán kamerát. William Moritz szerint a *Scherzo* a nácik által betiltott jazz és az idillikus világ révén szemben áll a náci ideológiával, míg a Möllendorff ötletéből Fischerkösön rendezésében megvalósított *Der Schneemann* (A hóember; 1944), a hűtőben elrejtőző és a tavaszt megérő, majd a melegben elolvadó hóember története akár a korba nem illő ember ellenállásának jelképeként is felfogható.¹³

Bár a *Svatba v korálovém moři* című filmet rendszerint Horst von Möllendorff rendezésének szokták tulajdonítani, ez az állítás nem teljesen felel meg a történeti adatoknak. Möllendorff Prágában inkább formális pozíciót töltött be, mintsem a tényleges munkálatokban játszott szerepet, a tízperces színes rajzfilmet egy csehekből álló kollektíva animálta és rendezte. A munkálatokban olyan későbbi neves cseh animációs filmkészítők vettek részt, és tanulták ki ezáltal a mesterséget, mint Jiří Brdečka, Eduard Hofman, Stanislav Látal, Václav Bedřich. A film munkálataiban zeneszerzőként vett részt Julius Kalaš, aki számos Baťa-produkcióhoz komponált muzsikát. A színes film Agfacolor technikával készült, amit a náci Németország a Gasparcolor felhasználásával fejlesztett ki.

Akárcsak a *Ferda mravenec*, a *Svatba v korálovém moři* is a hagyományos dramaturgiai és narratológiai képletére épül, és így egyik olvasata szerint gyermekközönséget céloz meg. A történet szerint a Korall-tenger mélyén fekvő hajóroncsban egymásnak békésen udvarolgotó halpár egyik tagját, a leányt

elrabolja a sötét polip (vagy esetleg tintahal), ami a leányszabadításban jelöli ki a történet célkitűzését. A gonosz polip funkciója a *Ferda mravenec* pókjának feleltethető meg. Az egymással szolidáris tengerlakók a bajba került pár segítségére sietnek, és furfangosan legyőzik a behatoló ellenséget, melyhez nem annyira testi erőt, mint inkább ravaszságot használnak. A *Ferdához* hasonlóan a küzdelem itt is happy enddel ér véget, és a győztes állatok ismét csak zenei parádéval ünneplik meg a diadalt. A népmeséből importált Disney-kellékeknek megfelelően ez a film is arra a sémára épül, hogy a gyengébb és kisebb hős legyőzi az erősebb és nagyobb ellenséget, és ezzel elősegíti a nézőnek a halpárral való azonosulását. A zene az amerikai rajzfilmekhez hasonlóan központi szerepet játszik mind a ritmus, mind pedig a hangulati aláfestés tekintetében, és a film operettszerű betéteket is tartalmaz. A vizuális elemek az amerikai *squash and stretch* elvét, vagyis a rugalmas mozgást alkalmazzák, a lekerékített karakterekkel együtt a térbeliség illúzióját hivatottak felkelteni.

Amint azonban William Moritz kutatásai felszínre hozták, a film mintája nem annyira a Disney-rajzfilm, hanem a rivális Warner Brothers egyik animációs terméke, a *Merrie Melodies* sorozatból a Friz Freleng által 1935-ben rendezett *Mr. and Mrs. Is The Name* volt. Mivel Warner-rajzfilmet nem vetítettek a német mozik, Moritz feltételezi, hogy a nácik megszerezhettek ebből a filmből is egy kópiát.¹⁴ A kapcsolat a két film között nyilvánvaló, a cseh–német film lényegében remake-nek tekinthető: az amerikai változatban is egy tengeralatti ragadozó polip keríti fogságába Cooky-t, a sellőlányt, akit Buddy, a habfiú fortélyával szabadítanak ki a tengeri élőlények. Minden bizonnyal a Warner-féle erőszakosabb rajzfilmstílusnak tudható be, hogy a *Svatba* a Disney-animációknál fokozottab-

ban épít a testi erőszakból eredő poénokra, az alakok és a mozgások valószerűtlenül eltúlzott látványára. Az erőszak mellett a tárgyak és testrészek nem rendeltetésszerű használatából eredő sokféle geg a burleszk műfajából származik. Ilyen a *Svatbában* az, amikor a hal-leány barátja összeköti a polip csápjait, és keket formáz belőle, ami a *Mr. and Mrs. Is The Name*-ben annak feleltethető meg, amikor Buddy a polipot szó szerint csőbe húzza. Az asszociációkkal való játékra további példa, hogy a fűrészorru hal valóban fűrészként használja testrészét, vagy hogy a kivívt győzelem utáni megérdemelt esküvői ünnepélyen csikóhalak húzzák a friss házások hintáját. A *Svatbában* azonban hiányzik a mintájául szolgáló film egy lényeges jelenete, nevezetesen az, amikor Buddy Charlie Chaplint imitálja. Áruklódó, hogy a Prágában készült változatból kimaradt ez a jelenet, szerepeltetése ugyanis a Führer kinevetésének gesztusaként is felfogható lett volna, mivel felidézte volna Chaplin *A diktátor* című Hitler-paródiáját.

Ez rámutat arra a rejtett asszociációs hálóra, amelynek révén a filmet a nácik az ideológiai hadviselés szolgálatába igyekeztek állítani. A jó és rossz képletére épülő *Svatba v korálovém moři* című filmben a gonosz szerepét a sötét polip figurája tölti be. A nácik az ellenséget gyakran állatok alakjában jelenítették meg és diabolizálták, hogy a velük szembeni kérlelhetetlen bánásmódra ösztökéljenek. A zsidókat gyakran ábrázolták állatként, Hitler ideológiai alapvetése, a *Mein Kampf* széles tárházát nyújtja ennek a parazitáktól kezdve a férgek át a patkányokig. A *Der Störenfried* című rajzfilmben gonosz róka alakjában jelenik meg, hogy ezáltal ravaszságát hangsúlyozzák, a *Van den vos Reynaerde* (Reynard, a róka, 1943) című holland antiszemita filmben a zsidót egy Jodocusnak nevezett orrszarvú képviseli, amelynek neve

(Jude) és nagy orra világos utalás a zsidó sztereotípiákra. Ennek tükrében a *Svatba* már nem ártatlan gyermekfilmnek, hanem propagandának tűnik. Az itt megjelenő polipnak is megvannak az előzményei, a Rotschild-polip ikonográfiája arra utal, hogy a „zsidó polip” csápjai körbefonják a világot, és megfojtják azt. A filmben ráadásul a polip leányrablása a náci fajelméletre is rímel, amennyiben ez az állat a fajkeveredés tilalmával szembeszegülve egy másik fajhoz tartozó élőlényt ejt fogásba, hogy a „tisztá fajt” elkorcsosítsa. A polip a zsidók allegorikus reprezentációja mellett az 1945-ben már közelgő szovjet fenyegetés ábrázolásaként is azonosítható. A hajóroncsban ugyanis a polip félreérthetetlenül a kozáktáncra emlékeztető táncot lejt, ami a Szovjetunióra mint ellenségre utal.

Ahogy William Moritz megfigyelte, hogy egyes náci animációk bizonyos vonatkozásokban saját jelentésüket ássák alá, úgy a *Svatba v korálovém mořib*ban is tetten érhetők olyan mozzanatok, melyek saját propagandájuk ellenében dolgoznak. Először is ilyen az a népmesékből eredő motívum, amely a kisember, a gyenge hős iránt igyekszik pozitív érzelmeket felkelteni a befogadóban. Ez azért ellentmondás, mert a náci ideológia szociáldarwinista evolúcióelméletében az erősnek joga van legyőzni a gyengét, aki sebezhető, annak pusztulnia kell. Másodszor az is ellene mond a náci ideológiának, hogy a poliptámadás bekövetkezéséig és a győzelem után az állatok békés egyetértésben és harmóniában

élnek egymással. A náci szellemiség szerint azonban békés világ eleve nem létezik, az élet permanens harcok sorozata, amely a felsőbbrendű faj és a megvetendő alsóbbrendűek antagonisztikus ellentétére épül. Harmadszor pedig a tenger lakóinak a polipot összefogással sikerül legyőzniük, így végül a „gyengék” diadalmaskodnak a sötét monstorum fölött.

A *Svatba v korálovém mořib*ban a propagandisztikus hatás áttételesen, közvetett módon van jelen, ez azonban nemhogy ellentmondana, hanem kimondottan alátámasztani látszik a goebbelsi propagandaelméletet. A goebbelsi propaganda ugyanis azt vallja, hogy racionális meggyőzés helyett az érzelmi, tudatalatti befolyásolásnak kell elsődlegesnek lennie, és az is inkább implicit, mintsem nyílt módon fejtsse ki hatását. Magyarán: a néző ne legyen tudatában annak, hogy őt befolyásolják, mert akkor nem tud védekezni ellene. A miniszter azt tartotta, hogy a legjobb propagandafilmekek azok, melyeken nem látszik, hogy politizálnak. Ennek tudható be, hogy a náci propaganda rajzfilmek, mint amilyen a *Svatba*, kevésbé tűnnek politizálóknak, mint az ideológiájukat explicitté tevő amerikai *wartoonok* (háborús rajzfilmek).

A szóban forgó film azt hirdette, hogy a Harmadik Birodalom is képes olyan animációk létrehozására, mint az USA nagy animációs stúdiói, mégis 1945 után leginkább a csehek profitáltak az így szerzett tapasztalatokból, melynek messzemenő következményei lettek.

KITEKINTÉS

Az I.R.E.-Film, a FAB és a náci által kisajátított AFIT jelentősége abban áll, hogy ezekre épült a cseh animációs film későbbi sikere. Hermína Týrlová a Dodal-féle műhelyben szerzett tapasztalatok nélkül aligha tudta volna megvalósítani az első önálló cseh bábfilmét, és nagy szerepe volt abban, hogy 1945 után Zlínben alakult ki Csehszlovákia egyik jelentős animációs centruma, ahol többek között a világhírű Karel Zeman is otthonra talált. A prágai AFIT filmstúdió alapjain pedig 1945-ben a Bratři v triku stúdió jött létre, és a megszállás időszaka alatt a filmkészítésben még zöldfülű alkotók megszerzett szakmai és technikai bázisukra támaszkodva rögtön a háború után folytathatták itt a munkát.

A Bratři v triku stúdió művészeti vezetője Jiří Trnka volt, aki stop-motion bábfilmmel írta be magát az egyetemes filmtörténetbe, kevésbé ismert azonban az a nagy jelentőségű tény, hogy pályafutását négy rajzfilmmel kezdte 1945-ben. Röpké két év alatt a náci megszállás során a szakmát megtanuló alkotókkal létrehozott rajzfilmjei befolyásolták az

amerikai animáció stílusát is. Vizuális törekvései szinkronban álltak az amerikai UPA stúdió Disney-ellenes tendenciáival, a *Dárekben* (Ajándék, 1946) az ún. korlátozott animáció (a fázisrajzok számának redukciója) és a modernista dizájn ötvenes évektől széles körben elterjedő nyelvét előlegezi meg. Ennek hatására aztán a UPA egyik volt rendezője, Gene Deitsch 1959-ben a cseh Bratři v triku stúdióval lépett kapcsolatba. Deitsch Csehszlovákiában helyi animátorokkal készítette el *Munro* című animációs filmjét, amit aztán Oscar-díjjal tüntettek ki. A *Tom és Jerry* tizenhárom részét, aztán a *Popeye* és a *Krazy Kat* epizódjait titokban a prágai stúdióban forgatta, amiről a közvélemény semmit nem tudott, annál is kevésbé, mert a stáblistán a cseh közreműködők nevét angolos hangzásúra változtatták.¹⁵ Vagyis miközben a háború előtt a prágai stúdió amerikai mintákat követte, most már a csehek hatottak az amerikai animációra. Mindez közvetett módon a méltatlanul kevésbé vizsgált háború előtti cseh animáció messze ható következménye.

Jegyzetek

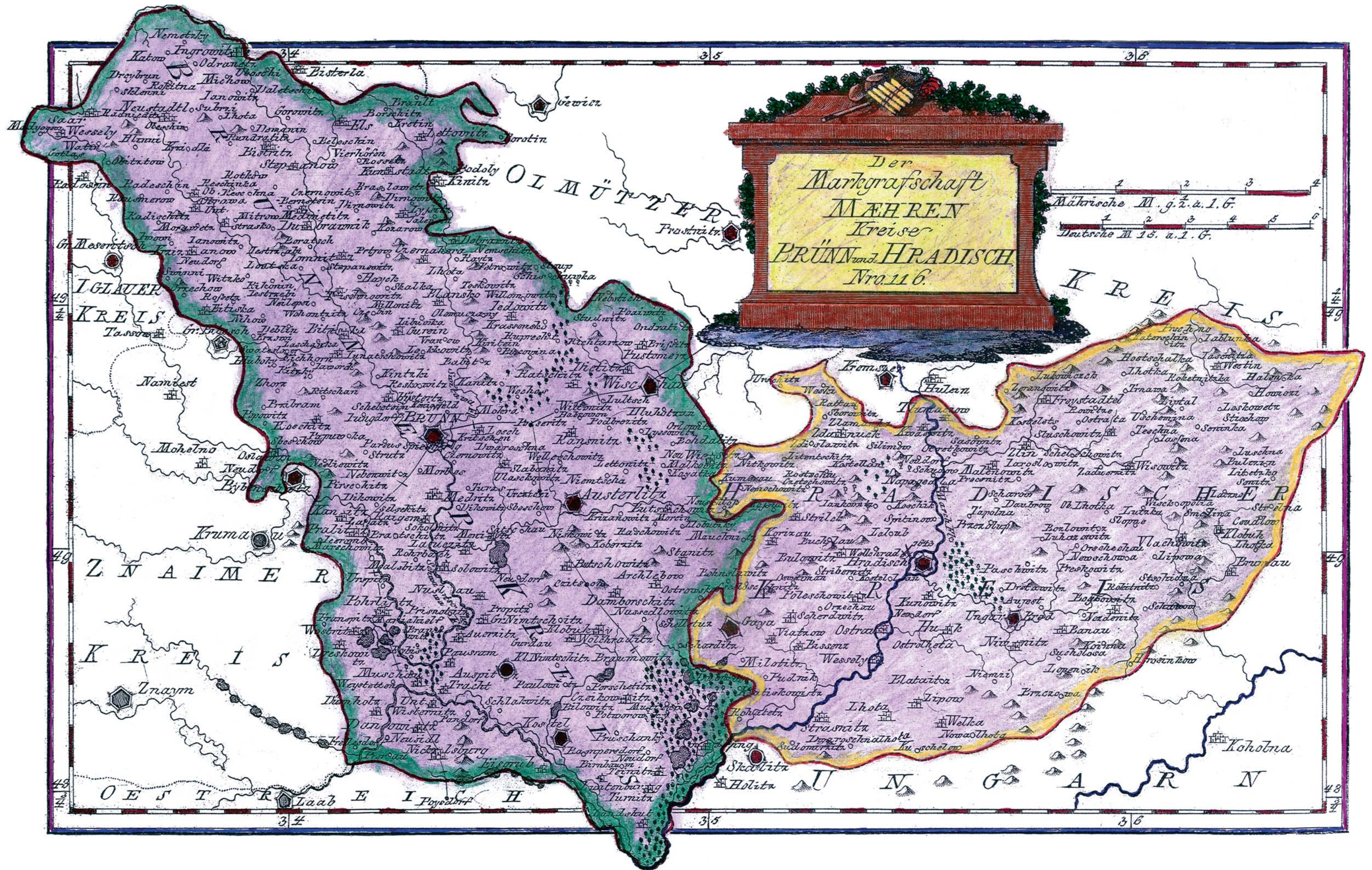
- ¹ Európai munkáihoz részletesebben ld.: Richard Neupert: Trouble in Watermelon Land: George Pal and the Little Jasper Cartoons. *Film Quarterly*, Vol. 55. No. 1. (2001) 14–26.
- ² Erről ld.: Eva Strusková: Ghetto Theresienstadt 1942. The Message of the Film Fragments. Ford. Gabriela Zdražilová; Mary K. Kirtz. *Journal of Film Preservation*, 79/80. (2009. április), 59–79.
- ³ Gáspár Béla: Szabadalom többszínű hangfilm előállítására. *Filmspirál*, 1999/2 (18. sz.) 63–67. William Moritz: Gasparcolor: Perfect Hues for Animation. *Animation Journal*, Vol. 5. No 1. (1996) 52–57.
- ⁴ Orosz Márton: Futurista filmutópiák. Az avantgárd animációs film magyar vonatkozású kapcsolatai. 2010. Online változat: http://itadokt.hu/userfiles/Orosz%20Marton_futurista%20filmutopiak.doc
- ⁵ Alexand[e]r Hackenschmied: The First Screening of Avant-Garde Films in Prague at the Kotva Cinema. *Logos*, Vol. 3. No. 3. (Summer 2004).
- ⁶ Magyarul: Moholy-Nagy László: *A festéktől a fényig*. Összeállította és jegyz.: Sugár Erzsébet. Bukarest, Kriterion, 1979. 61–75. 104–111. 111–117.
- ⁷ Ld. Gilles Deleuze: Utóirat az ellenőrzés társadalmához. Ford. Ivacs Ágnes. In *Bulldózer. Médiaelméleti antológia*. Szerk. Sugár János. Budapest, Media Research Alapítvány, 1997. Michel Foucault: *Felügyelet és büntetés. A börtön története*. Ford. Csűrös Klára – Fázsy Anikó. Budapest, Gondolat, 1990.
- ⁸ Petr Szczepanik: Modernism, Industry, Film. A Network of Media in the Bat'a Corporation and the Town of Zlín in the 1930s. In *Films that Work. Industrial Film and Productivity of Media*. Szerk. Vinzenz Hediger – Patrick Vonderau. Amsterdam, Amsterdam University Press, 2009. 349–376. Különösen: 354.
- ⁹ Zlínt 1949 és 1989 között a kommunista Klement Gottwald csehszlovák elnök után Gottwaldovnak hívták.
- ¹⁰ Alice Dubská: A 19. századi bábjáték történetének elfeledett fejezete. Ford. Hamberger Judit. *Art Limes*, 2006/2–3. 19–29.
- ¹¹ Bővebben: William Moritz: Resistance and Subversion in Animated Films of the Nazi Era: The Case of Hans Fischerkoesen. *Animation Journal* 1992/1. 4–33.
- ¹² Rolf Giesen – J. P. Storm: *Animation Under the Swastika: A History of Trickfilm in Nazi Germany. 1933–1945*. McFarland, 2012. 12.
- ¹³ Moritz 1992. 4–33.
- ¹⁴ Moritz 1992. 20. jegyz.
- ¹⁵ Részletesebben: Gene Deitch: *How to succeed in Animation*. Animation World Network. <http://www.awn.com/genedeitch>

Megjelent a Bohemia folyóirat
2014/2015. 1–4. összevont számának mellékleteként
a Cseh Köztársaság Külügyminisztériumának támogatásával
Kiadja: Bohemia Baráti Kör
Felelős kiadó: Zachár Ottó
Szerző: Gerencsér Péter
Szerkesztő: Molnár Éva
Tördelés és nyomdai előkészítés: Veres Ágnes
ISSN 1219-0500
Nyomda: Pannónia Nyomda Kft.

© Gerencsér Péter

Příloha časopisu Bohemia 1–4/2014/2015
vyšla s využitím dotace MZV Česká republiky
Vydává: Přátelský kruh Bohemia
Odpovědný vydavatel: Ottó Zachár
Autor: Péter Gerencsér
Redaktorka: Éva Molnár
Příprava pro tisk: Ágnes Veres
ISSN 1219-0500
Vytisknuto v tiskárně Pannónia s.r.o.

© Péter Gerencsér

CSEH MÚZEUM

Franz Johann Joseph von Reilly térképe

Mostani mellékletünk *Franz Johann Joseph von Reilly* térképész, kiadó a morva örgrófság hradischi és brünni járását ábrázoló munkája. A térképlap a szerző 1789–1806-ig megjelent 830 lapot tartalmazó „Schauplatz der fünf Theile der Welt” című többkötetes munkájából való, mely címével ellentétben nem az öt világrészt, csupán Európát mutatta be.

A szerző 1766. augusztus 18-án született Bécsben, ugyanott halt meg 1820. július 6-án. Atyja *Johann Reilly* udvarmester. Fia először szintén állami szolgálatba állt, de hamarosan a földrajztudománynak és a térképészetnek szentelte magát.

1801-ig csak térképatlaszok kiadásával foglalkozott. A már említett művön kívül 1791–92-ben iskolai atlaszt, majd 1792–93-ban három kötetben általános Földleírást adott ki, 1794–96-ban elkészítette az első osztrák világatlaszt „Grosser deutscher Atlas” címmel. 1799-ben – a világon elsőként – kiadta az egész világ postaszolgálatát bemutató atlaszt.

1801-től szövegíróként is számtalan mű megalkotásában vett részt. Ezek – mai kifejezéssel – leginkább ismeretterjesztő kiadványok voltak.

Első ilyen jellegű munkája a többkötetes Bibliothek der Scherze (A tréfa könyvtára) szatirikus, filozofáló jellegű

mű. (A közölt fantázia-térképen a tudás birodalmának közepén terül el a tudatlanság tengere.)

Nem könnyű hozzájutni 1808-ban kiadott második munkájához: Bilder-Zeitung für Kinder. Ez a hatnyelvű – német, francia, olasz, magyar, lengyel, görög – munka számtalan képpel valószínűleg *Comenius* Orbis Pictusa nyomán igyekezett a világ gyakorlati dolgaiban eligazítani a gyermekeket. Az interneten hozzáférhető illusztráció drótostót és üveges tótot mutat be.

Térképünk – a szerző nemzetiségének megfelelően – cseh helységneveket csak ott használ, ahol abszolút nincs német név. Főként a valaha Magyarországhoz tartozott, ma Szlováckónak nevezett területen találunk cseh faluneveket: Welka, Lhota, Nowa Lhota, Wessely, máshol előfordul a Kostel elnevezés.

Már a *Fabricius*- és *Comenius*-féle térképnél is megállapítottuk, hogy Landshut környékén a magyar–morva határ hol a Morva folyó jobb, hol a bal oldalán volt. Ez a jelenség ezen a térképen is megfigyelhető, sőt még a millenniumi Magyarországnak is volt egy csipetnyi területe a mai Morvaországban.

Térképünket kis mértékben felnagyítottuk. Korhű színezését Gyulai Líviusz barátunknak köszönhetjük.

Zachár Ottó